pasti a plameny: J. Karásek, MR 1917/18, sv. 32, s. 284; A. N. (Novák), Lumír 46, 1917/18, s. 232; ρ (J. Borecký), Topičův sborník 5, 1917/18, s. 235; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 18, 1917/18, s. 417; jv. (J. Vodák), LidN 27. 3. 1918; B. Polan, Nové Čechy 1918, s. 241; J. Reichman, Kmen 2, 1918/19, s. 49 ●; ● ref. Bratrstvo smutného zálivu…: Rad., Topičův sborník 6, 1918/19, s. 378; Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 19, 1918/19, s. 434; -j-, Osvěta 1919, s. 319; M. Novotný, Cesta 2, 1919/20, s. 38 ●; ● ref. Hudba Acherontu: A. H. (Hartl), Nové Čechy, 3, 1919/20, s. 89; K. H. (Hikl), Naše doba 27, 1919/20, s. 618; G. P. (Pallas), Zlatá Praha 37, 1919/20, s. 110; Mil. (M. Novotný), Osvěta 1920, s. 127 ●; ● polemika o Š. plagiátorství v knihách Háj satyrů a Oživlé mramory: J. Vrba, Pramen 1920, s. 86; J. Š., Nové Čechy 3, 1919/20, s. 331; J. Havlasa, Pramen 1920, s. 238, totéž Tribuna 29. 4. 1920; J. Vrba, Pramen 1920, s. 238 ●; ● ref. Bitva stínů: -btk- (V. Brtník), Zvon 21, 1920/21, s. 237; Dr. M. N. (Novotný), Nové Čechy 4, 1920/21, s. 188; J. O. Novotný, Cesta 3, 1920/21, s. 730; J. H. (Hora), RP 6. 2. 1921; J. Knap, Pramen 1921, s. 135 ●; ● ref. Bohové na zemi: V. Brtník, Venkov 13. 5. 1926; -drev-, NO 11. 6. 1926; J. Staněk, Čes. osvěta 23, 1926/27, s. 83 ●; ● ref. Fainaretina triéra: drb. (J. Borecký), Zvon 29, 1928/29, s. 615; V. Brtník, Venkov 14. 6. 1929 ●; ● k padesátinám: -pa- (F. S. Procházka), Zvon 33, 1932/33, s. 379; G. E. a K. Šelepa, Ohlas od Nežárky 1933, č. 10 a 11 ●; drb. (J. Borecký): ref. Bílá paní, Zvon 38, 1937/38, s. 642; V. Hánek: Básníkovo jubileum, Venkov 16. 3. 1943; J. Kočnar: Sté výročí narození J. Š., Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočes. muzeu v Čes. Budějovicích 1983, s. 105; -iw- (I. Wernisch): J. Š., LitN 1991, č. 5; L. Merhaut in Cesty stylizace (1994); J. Dejmková, H. Larvová in kat. Umělecké sdružení Sursum (1996); M. Nakonečný in J. Š.: Božstva a kulty (1997); I. O. Štampach in Tušili světové záplavy (2001); J. Sanitrák: J. Š., in Legenda Karel Weinfurter. Dějiny české mystiky 1 (2006, s. 134).

lm

František **Šimeček**

* 22. 3. 1842 *Mlýny* u Soběslavi
† 25. 9. 1877 *Praha*

Lyrický básník z okruhu ruchovců, autor elegických milostných básní a textů se sociální tematikou, prozaik, zakladatel české soudničky.

Syn rychtáře a sedláka v Mlýnech, sedmé z devíti dětí. Hlavní školu navštěvoval napřed 1853 v Soběslavi, 1854–55 v Jindř. Hradci, kde poté studoval gymnázium. Ještě před maturitou v oktávě 1865 odešel do Prahy studovat teologii (předtím se údajně potuloval s cikány). Vstoupil do františkánského kláštera, kde obdržel jméno Aurelius (tehdy se seznámil s J. V. Sládkem). 1869 z řádu vystoupil a žil v Praze ve velmi bídných poměrech. Na doporučení J. Nerudy a S. Hellera byl v listopadu 1870 přijat J. Grégrem do redakce Nár. listů, kde řídil rubriku Ze soudní síně (střídal se v ní s J. Arbesem); 1871 se oženil, 1874 onemocněl tuberkulózou a letní měsíce trávil střídavě u bratra v rodišti nebo u manželčiných rodičů v Klatovech. V listopadu 1876 byl kvůli nemoci propuštěn z redakce Nár. listů a poslední dobu strávil upoután na lůžko. Zemřel ve všeobecné nemocnici v Praze, kam byl krátce před smrtí převezen z venkova. Pohřben byl na Olšanských hřbitovech. Jeho odchod z redakce Nár. listů a následná předčasná smrt uvrhnuvší rodinu do krajní nouze podnítily založení podpůrného Spolku českých žurnalistů a později i jeho penzijního fondu.

Ještě jako františkán debutoval Š. v almanachu Ruch intimní lyrikou a i v časopisech (zejména v Obrazech života, Květech a v Šumavanu) publikoval osobité verše milostné a též vlastenecké a sociální. Jádro Š. básnického díla tvoří elegické milostné písně (*Z pohrobních vzpomínek*) a lapidární reflexe traktující osobní klášterní zkušenost, individuální revoltu i tušení předčasné smrti (*Náš osud*). Podle Nerudova (prostředkujícího vliv H. Heina) vzoru se Š. pokoušel také o sociální baladu, v níž prokázal citlivost pro osudy lidí ocitajících se na dně, V. Hálek zase působil na písňovost jeho lyriky. Š. soudní referáty z Nár. listů spolu s justičním zpravodajstvím J. Arbesa a I. Herrmanna vedly ke konstituování soudničky jako svébytného literárního žánru. Ovlivněn literaturou májovců, veden soucitem s dělnickou bídou i smutným údělem opuštěných a deklasovaných existencí v nich Š. ve zkratce podával dějově přitažlivé příběhy, ve kterých hledal motivaci drobných kriminálních činů. Mírou beletrizace (stylizací, ironií a humorem, kontrastem nespisovného a knižního jazyka) se odlišil od soudobého soudního zpravodajství. Výbory z jeho básnického díla (pomýšlel na ně L. Quis a F. Strejček) i ze soudniček vyšly až po 2. světové válce.

ŠIFRA: F. Š…ček (Paleček). ■ PŘÍSPĚVKY *in:* Almanach čes. studentstva (1869); Květy (1868–72); Lužničan (Tábor 1869); Nár. listy (1871–75, pravidelně soudničky, převážně an.); Obrazy života (1870–72); Paleček (1876, satirické BB); alm. Ruch (1868); Své-

tozor (1870); Šumavan (Klatovy 1875–76); Tábor (1868); – posmrtně: Humor Parnasu českého (1881, ed. I. Herrmann); ant. Zapadlo slunce za dnem, který nebyl (2000, ed. I. Wernisch). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie* (posmrtně): Dejte mi v ruku břitký meč! (výbor z BB, 1954, ed. F. Baťha); Na bařinách života a jiné příběhy ze soudní síně (1981, ed. J. Janáčková). ■

BIBLIOGRAFIE: L. Quis: Zapomenutý básník, Květy 1898, d. 1, s. 298 (soupis Š. básní publikovaných v časopisech). ■ LITERATURA: ● nekrology: an., NL 26., 28. 9., 4. 10. 1877; -l., Posel z Prahy 26. 9. 1877; an., Šumavan (Klatovy) 22. 9. (spr. 29. 9.) 1877; an. (J. V. Sládek), Lumír 1877, s. 431; O. Mokrý, Osvěta 1877, s. 950; an., Koleda 1878, s. 33 ●; Δ (J. Neruda): F. Š. a jeho verše, NL 3. 10. 1877 → Literatura 2 (1961); L. Quis: Zapomenutý básník, Květy 1898, d. 1, s. 298; J. Holeček in Pero 2 (1923, s. 375); R. Illový: Š. F., Československá poezie sociální 4 (1925, s. 339); A. N. (Novák): F. Š., LidN 25. 9. 1937; KUZMA: Frater Aurelius, otec českých soudniček, Čes. slovo 14. 11. 1937; E. A. Hruška in Romantické Olšany (1940, s. 127); L. Linhartová: Zapomenutý básník F. Š., sb. Morava Arnu Novákovi (1941, s. 325); F. Strejček: Sté narozeniny hradeckého studenta, Ohlas od Nežárky 20. 3. 1942; F. Benhart: Nad prvními českými soudničkami, NŽ 1952, s. 1593; F. Baťha in F. Š.: Dejte mi v ruku břitký meč! (1954) + První soudničkář, LD 25. 9. 1957 + Vzpomínáme prvního českého soudničkáře, Socialistický směr 1959, č. 15 + Jeden z umlčených a zapomenutých, Sborník NM v Praze 1962, ř. C – lit. hist., s. 152; J. Galík: Impulsy v bouřkovém ovzduší (Š. a Bezruč), Bezručiana 1967 (1967); J. Janáčková in F. Š.: Na bařinách života a jiné příběhy ze soudní síně (1981); ● ref. Na bařinách života…: šč. (L. Ščerbaničová), Nové knihy 1981, č. 22; B. Svozil, Lit. měsíčník 1982, č. 4 ●; M. Pohorský in Sny o štěstí (1986, s. 199); K. Štorkán: Česká soudnička, její proměny a právní aspekty (1988, s. 10); in Jindřichův Hradec 1293–1993 (1993, s. 144); J. Janáčková: Co je to vůbec soudnička?, ant. České soudničky aneb Copak je to platný (2002, s. 185).

vfr

Eduard **Šimek**

* 17. 3. 1879 *Oujezd Ostrolov* (Ostrolovský Újezd) u Trocnova
† 12. 2. 1936 *Plzeň*

Autor lidovýchovných her a libretista, básník a prozaik, píšící rovněž pro mládež.

Podepisoval se též Eduard Svatopluk Š. – Syn řídícího učitele (nejstarší z deseti dětí), bratr filologa a literárního historika Františka Š. Obecnou školu Š. vychodil v rodišti. 1890 odešel na gymnázium do Čes. Budějovic, již po 1. ročníku však pro neshodu s jedním z profesorů přešel na tamní reálku. Absolvoval tři ročníky (1891–94) a pokračoval ve studiu učitelského ústavu v Plzni. Po maturitě (1898) zahájil svou pedagogickou dráhu jako podučitel ve Škvrňanech (Skvrňanech) u Plzně (1900 složil zkoušku způsobilosti pro obecné, 1902 pro měšťanské školy, nadále se vzdělával formou odborných kursů; 1903 se poprvé oženil). Od 1902 působil na obecných a měšťanských školách v Plzni (nejprve jako výpomocný podučitel, zatímní učitel a od 1906 definitivní učitel všeobecných a odborných předmětů). 1929 byl jmenován zastupujícím ředitelem první měšťanské chlapecké školy v Plzni, 1932 definitivním. 1919 spoluzaložil časopis pro mládež západních Čech Mladá stráž. Byl přesvědčeným regionalistou, vlastencem i menšinovým pracovníkem, aktivně se účastnil plzeňského kulturního (zejména ochotnického) a spolkového života, rozsáhlá byla jeho činnost osvětová, uskutečnil stovky vlastivědných, literárněhistorických, hospodářských a přírodovědných přednášek. Zájem o archeologii přivedl Š. k opakovaným průzkumům Trocnova, jejichž nálezy obohatily sbírky trocnovského muzea Jana Žižky. Celoživotně se přátelil se slepým skladatelem S. Sudou, k jehož skladbám napsal několik (většinou neprovedených) libret (Život ve tmách, Slepcova píseň aj.), ředitelem plzeňského muzea J. Čadíkem, městským archivářem F. Macháčkem a senátorem F. Lukavským. Angažoval se též politicky, před převratem ve státoprávně-demokratické straně, 1920 a 1925 kandidoval za národní demokracii do poslanecké sněmovny, 1933–35 byl senátorem. Rozčarován ze své neúspěšné kandidatury v senátních volbách 1935, vrátil se do školství. Záhy však onemocněl a zemřel na rakovinu. Pohřben byl ve Skvrňanech.

Š. debutoval 1898 drobnou reflexivní a přírodní lyrikou v zábavní příloze Píseckých listů, pouze časopisecky publikoval i svou další básnickou tvorbu, psanou též u příležitosti životních a spolkových jubileí, státních svátků, otevírání škol, sokolských slavností apod. Některé Š. verše vyšly v Plzni jako příležitostné tisky (*Slepec, Komenského odchod z vlasti* aj.). Z Š. pozůstalosti jeho přítel V. Holeček uspořádal knižní výbor básní (*Památce Eduarda Šimka*), který obsahuje rovněž básně publikované časopisecky ve 20. století. Tyto namnoze rétorické, mnohdy naivní, výpravné a vzpomínkové

verše vyšly již v podstatně odlišném literárním kontextu. Š. napsal také řadu písňových a sborových textů, jež byly zhudebněny mj. J. Bartovským, J. Bradáčem a J. Jindřichem a z nichž některé došly značného ohlasu (Píseň vítězná, Z potopy krve nad mohylou věků aj.). Jako prozaik se představil souborem žánrových posmutnělých historek a satir *Nevinní hříšníci,* lokalizovaných na venkov a do Plzně, ve kterých zobrazil figurky učitelských čekatelů, starých mládenců (*Z tajností klubu*) či podivuhodný osud opuštěných věcí (*Biografie kabátu*). V dramatech, která koncipoval s ohledem na potřeby ochotnických spolků, se plně realizovala Š. představa lidové výchovy divadlem; hry mají výrazně deklamativní až propagační ráz (vlastenecká, idylická hra tematizující spory mezi zastánci přízvučného a časoměrného verše *Nad Berounkou pod Tetínem,* napsaná s V. Kroftou; boj za menšinové školy a morální obrodu venkova v dramatu *Volby v Podjavoří*). Na základě archivního bádání zpracoval historickou hru odehrávající se v Plzni a líčící Žižkovy válečné přípravy (*Kalich*). Š. rovněž adaptoval práce S. Čecha, spolu s P. Nebeským napsal libreto k opeře S. Sudy *Lešetínský kovář* (námět poněkud modernizoval a aktualizoval) a operní libreto *Václav z Michalovic* na hudbu J. Bartovského. Za 1. světové války publikoval v periodikách verše pro děti; knižně uveřejnil loutkovou báchorku *Z drvoštěpa pán,* konverzační hru s didaktickými prvky o žačkách měšťanské školy (*Zahučaly hory*) a dobrodružné příběhy ze života ježků *Rytíř Krajánek z Ježova.* – Součástí Š. rozsáhlé pozůstalosti, která je uložena v městském archivu v Plzni, jsou rukopisy divadelních her, výstupů a operetních libret Král tajemné říše (1899), Na úsvitě štěstí (1899), Orlík (1904), Pod jařmem dvouhlavého orla (1919, hudba S. Suda), Matka vítězova (1929), Haydnova nevěsta (1929, hudba S. Suda), Vítězové (1929, hudba J. Horák), Čtyři hazardní hráči (památce A. Rašína, 1929), Do života (1931) aj., rukopis románu Jitro a podvečer (b. d.), povídky a drobné prózy (Na bahnech, Hrbáček z Říčan aj.), rukopisy básní i jejich opisy spolu s koncepty zamýšlených básnických výborů, zápisníky z politického života a korespondence.

PSEUDONYMY, ŠIFRA: Arnošt Pokorný, Cyril Záleský, Edvard Svatopluk Újezdský, Ondra Žlutý, Prokop Lipanský, Svatopluk Újezdský, Vácslav Jehlička, Vlastimil Kopřiva; -dk- (Čes. deník). ▮ PŘÍSPĚVKY *in:* kal. Amerikán (Chicago 1923–26); Besedy lidu (1906, 1909); Červen (Plzeň 1908); Čes. hudba (1932); Čes. deník (Plzeň); Demokratický střed; Jihočes. listy (Čes. Budějovice); J. K. Tyl: Dekret kutnohorský (1928, Tylova podrobná data životopisná a literární); Jitřenka (Polička 1899–1908); Legie; Malý čtenář (1914); Mladá stráž (Plzeň 1919–35); Nár. listy (1902–05); Nár. politika; Naše snahy (Plzeň); Ohlasy českého jihu (Týn n. Vltavou 1903); Osvěta (1909–12); Písecké listy (1898, debut pod pseud. Svatopluk Újezdský); sb. Plzeň a Plzeňsko 2 (1930, čl. Vliv války a převratu na poměry hospodářské a sociální); Plzeňský kraj; Plzeňský obzor; Republikán (Čes. Budějovice 1930–35); Směr (Plzeň); Sokol na českém západě (Plzeň); Svornost (Chicago 1922–27); Venkov; Výr. zprávy městské hudební školy Bedřicha Smetany v Plzni (1932); Vzlet (Plzeň 1917); mimoto příspěvky v koncertních i divadelních programech a v příležitostných spolkových publikacích; – posmrtně: ant. Píseň o nosu (2005, ed. I. Wernisch). ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Z drvoštěpa pán (D pro ml., b. d., 1904; 1942 upr. vyd. s tit. Jak se stal drvoštěp pánem aneb Čarovný proutek od Krakonoše); Komenského odchod z vlasti. 1628 (B b. d., 1910); Nevinní hříšníci (PP 1912); Nad Berounkou pod Tetínem (D 1913, i prem., s V. Kroftou); Republikánské písně před a po vyučování (b. d., 1920, hudba J. Bradáč); Kalich (D b. d., 1925); Vlast trpící a vítězná (D b. d., 1925); Volby v Podjavoří (D b. d., 1927, prem. 1926); Rytíř Krajánek z Ježova (P pro ml., 1929); Zahučaly hory (D b. d., 1932). – *Adaptace:* S. Čech: Lešetínský kovář (oper. libreto, 1903, i prem., s P. Nebeským, hudba S. Suda) + Lešetínský kovář (D b. d., 1920) + Václav z Michalovic (oper. libreto, 1928, hudba J. Bartovský). – *Výbor:* Památce Eduarda Šimka (BB 1937, ed. V. Holeček). ▮ SCÉNICKY. *Hry:* Matka vítězova (1929); Mateřídouška (pro ml., 1930, hudba J. Horák). ▮

LITERATURA: ● ref. Lešetínský kovář (oper. libreto): -ctý (M. Čtrnáctý), Čas 8. 4. 1903; K. Hoffmeister, Osvěta 1909, s. 472 ●; ● ref. Nevinní hříšníci: B. Polan, Pokroková revue 8, 1911/12, s. 333; Ant. Veselý, Čes. revue 5, 1911/12, s. 573 ●; es. (F. Herites): ref. Nad Berounkou pod Tetínem, Máj 11, 1912/13, s. 400; A. Novák: ref. Lešetínský kovář (D), Jeviště 1920, s. 566; ● k padesátinám: J. Čadík, Čes. deník (Plzeň) 17. 3. 1929; an., tamtéž 19. 3. 1929 ●; B. Polan: Obrys literární Plzně, LidN 6. 7. 1929 + ref. insc. Mateřídouška, RA 5, 1929/30, s. 473; F. Homolka: ref. Rytíř Krajánek z Ježova, Úhor 1930, s. 89; K. Záhořík: E. Š. senátorem, Čes. deník (Plzeň) 21. 10. 1932; ● nekrology: Os., Škola měšťanská 38, 1935/36, s. 494; A. Srba, Čes. deník (Plzeň) 16. 2. 1936; J. Čadík, Plzeňsko 1936, s. 17 + Žena a její reforma 1936, č. 2; V. Holeček, Plzeňsko 1936, s. 37 a 54 ●; V. Holeček in Památce E. Š. (1937); J. F. Urban in Úvodím Mže (1946, s. 87); M. Jareš: Červen 1908–1909, Pěší zóna 2002, č. 11; V. Viktora: Pax iiscum – Plzeň: Skvrňany, Bolevec, Plž 2005, č. 5; K. Řeháček: Senátor E. Š. –

plzeňský spisovatel, učitel a menšinový politik, Muzejní a vlastivědná práce 2006, s. 32.

vfr, mv

František **Šimek**

* 13. 9. 1882 *Oujezd Ostrolov* (Ostrolovský Újezd) u Trocnova
† 1. 7. 1974 *Praha*

Literární historik a jazykovědec orientovaný především na dějiny staročeské literatury, editor; publicista.

Syn učitele, bratr básníka a libretisty Eduarda Š. Od 1894 studoval na gymnáziu v Plzni (1901 redigoval školní časopis Ruch; mat. 1902) a 1902–07 bohemistiku a klasickou filologii na filoz. fakultě pražské univerzity (jeho učiteli byli mj. J. Gebauer, E. Smetánka, J. Vlček). Doktorát získal 1909 na základě disertační práce o tzv. Mandevillově cestopisu a jeho staročeském překladu. Již od 1905 byl suplentem češtiny a klasických jazyků na gymnáziu na Vinohradech a 1906–07 v Žitné ul., kde se seznámil s tamními profesory A. Jiráskem a O. Zichem. Od 1907 byl profesorem češtiny, latiny a řečtiny na gymnáziích ve Strážnici na Moravě (do 1908), v Benešově, kde byl mezi jeho kolegy G. Pallas (1908–13, 1913 zde utrpěl těžký úraz), a v Čes. Budějovicích (1913–19). Jako redaktor spolupracoval po válce s českobudějovickým nakladatelstvím J. Svátka. 1919 přešel na gymnázium v Londýnské ul. v Praze na Vinohradech, kde zůstal až do odchodu do výslužby 1939. Ve vědecké práci vytrval do vysokého věku. Od 1926 trávil pravidelně léto ve svém rodišti. Byl členem KČSN a ČAVU.

Š. badatelskou orientaci určilo filologické školení, které získal jako jeden z posledních žáků J. Gebauera. Už v jeho semináři Š. vstoupil do literárního dějepisectví statí o českém překladu tzv. Mandevillova cestopisu, záhy rozšířenou a posléze završenou kritickou edicí. Také ve své další vědecké práci se věnoval především vydávání staročeských literárních památek: dvojí vydání Tkadlečka (paleografické s H. Hrubým pro potřeby odborné, transkribované pro potřeby čtenářské) nahradilo nespolehlivou edici V. Hanky; vydání Starých letopisů českých ve znění dvou jejich dochovaných rukopisů doplnilo rekonstrukci předpokládaného původního znění, již pořídil F. Palacký; vydání kazatelských souborů J. Rokycany, Jakoubka ze Stříbra, K. Waldhausera a J. Husa zpřístupnila rozsáhlý pramenný materiál pro poznání české reformace; vydání staročeského překladu legendy Barlaam a Josafat, jehož autorství připsal (současně s F. Ryšánkem) T. Štítnému, a nově objevených zlomků nejstarších českých veršovaných legend (s E. Urbánkovou a F. Ryšánkem) rozšířila znalost literární tvorby období předhusitského. Jako komentář k edicím (nebo přípravná práce k nim) vznikla většina Š. studií. Jejich cílem bylo zpravidla zjištění pramenů, stanovení filiace rukopisů, rozbor jazyka a popis obsahu studované památky, popř. určení jejího autorství; samostatně vydaná monografie o učení J. Rokycany je v jádře „systematický soubor citátů" (R. Urbánek), sestavený tak, aby jejich prostřednictvím promlouval pokud možno Rokycana sám. Vedle vydávání staročeských literárních děl v přepisu do moderního pravopisu pokoušel se Š. přiblížit je širší čtenářské veřejnosti modernizací jazykovou: tímto způsobem upravil texty pro obrazovou antologii Nová legenda zlatá (její první díl obsahuje Pasionál, druhý jednotlivé staročeské legendy prozaické i veršované) a Chelčického Síť víry. Pro praktické čtenářské potřeby sestavil diferenční slovníček staré češtiny. V dějinách novějšího písemnictví se soustředil především na literaturu 19. století v biograficko-edičně zaměřených pracích (epigramy V. Nejedlého, vydání Sebraných básní A. Marka – revize edice J. Jakubce), ale i v populární monografii o J. Jungmannovi a ve vydávání klasiků z období národního obrození pro nejširší čtenářskou veřejnost. Se Š. pedagogickým působením souvisí jak autorství učebních textů, především velmi úspěšné příručky k dějinám české literatury a stručného přehledu české mluvnice, tak např. vydání nejstarších českých slabikářů i rozsáhlá činnost publicistická. Četné informativní referáty především o vědecké produkci a o literatuře 19. století psal do různých časopisů (Střední škola, Zlatá Praha) i do denního tisku. Š. pozůstalost, včetně rukopisu Mé paměti, obsahujícího mj. vzpomínky na J. Haška, S. Čecha a gymnaziální i univerzitní učitele, je uložena v LA PNP a v Ústředním archivu AV ČR.

PSEUDONYM, ŠIFRY: Svatopluk Stropnický (podle říčky Stropnice v místě rodiště, Písecké listy); Dr. F. Š., F. Š., Š., -š-, š. ■ PŘÍSPĚVKY *in:* sb. Archiv pro bádání o životě a spisech J. A. Komenského (1940); Besedy Času (1908–13); Besedy lidu

(1919–21); ČNM (1931, 1933, 1947, 1956, 1963, 1966, 1971; 1956 Zbásnil náš nejstarší cyklus legend i Alexandreidu jeden básník?, srov. i vyjádření E. Urbánkové a reakci autorovu tamtéž); Časopis pro moderní filologii (1930, 1942, 1946–47, 1948; 1942 Z mých zkušeností badatelských, 1948 Jotace po j a ň); Čes. slovo (1933); sb. Hrdinové a věštci českého národa (Přerov 1948, M. Jan Rokycana); Jihočes. pravda (1967); Jihočeský sb. Budivoje, spolku akademiků jihočeských (1917, O podřečích doudlebských); Kalendář pro středoškolské studentstvo (1926); Lid. demokracie (1965); Listy filologické (od 1904; 1906 Pseudo-Mandeville a jeho cestopis, 1930 O rukopisném podání Rokycanovy Postily, 1931 K pramenům Rokycanovy Postily, 1936 Nově objevený staročeský rukopis Tkadlečka, přes sto let ztracený, 1938 Staročeský soud Astarotův a jeho předloha, s ed., 1942 K staročeskému Súdu Astarotovu, 1946 Legendu o Barlaamovi a Josafatovi přeložil do staré češtiny Tomáš ze Štítného, 1951 Dva spisy Husovi neprávem připisované); Lit. rozhledy (1923–31); Marginálie (1951); Mnéma. Sborník vydaný na paměť… Josefa Zubatého… (1926); Náboženská revue (1955–56); Nár. osvobození (mj. 1932 polemika o studii F. Ryšánka Husovy rektoráty univerzitní); Národopisný věstník československý (1927); Naše doba (1920); Naše řeč (1924–25); Naše věda (1930, 1947; 1947 Neznámý rukopis Antonína Marka); Obrana lidu (1946–48); Písecké listy (1901); Sborník filologický (1910, 1936, 1945; 1910 Cestopis tzv. Mandevilla a jeho staročeský překlad, 1936 Neznámá sbírka kázání Rokycanových, 1945 O pramenech Rokycanova českého výkladu na Evangelium sv. Lukáše); Slovanský přehled (1947); Slovesná věda (1949); sb. Strahovská knihovna (1971); Střední škola (1921–32, 1934, 1936–40); Světozor (1919); Svob. Československo (1946); Svob. zítřek (1946–47); Tribuna (1925); Venkov (1930–33); Věstník ČAVU (1911, 1942–43, 1946; 1946 Nejstarší český výbor sentencí církevních otců); Věstník KČSN (1940 Traktát M. Jana Rokycany o přijímání krve, s ed., 1951 Staročeský překlad spisu Jana Guallensis O čtyřech stěžejných ctnostech, s ed.); Výr. zpráva čes. gymnázia v Čes. Budějovicích (1914, 1916); Výr. zpráva státního gymnázia v Benešově (1909); Zájmy Slovače (1908); Zlatá Praha (1920–24). ▮ KNIŽNĚ. *Práce o jazyce a literatuře:* Ze studií o Vojtěchu Nejedlém (1909); Cestopis tzv. Mandevilla a jeho staročeský překlad (1910); Praktyczna i zwięsła gramatyka języka czeskiego wraz s rozmówkami polsko-czeskimi (Čes. Budějovice 1915, s K. Bláhou); Přehled dějin české literatury od obrození až po naše časy (1915; od přeprac. vyd. 1918 s tit. Přehled dějin české literatury od počátků literárního tvoření až po naše časy; další přeprac. vyd. 1919, 1921, 1922, 1925, 1931); Čtení o Tomáši G. Masarykovi, o jeho životě a díle (1920); Mluvnice jazyka českého a slovenského. Stručný nástin dějin literatury československé. Stylistika (1921, i se slovenským tit.); Josef Jungmann. Život, dílo, bibliografie jeho spisů, ukázky tvorby (1922); Naše slabikáře (1929, s J. Hendrichem a J. Kubálkem; s ed. vybraných textů); Učení M. Jana Rokycany (1938); Slovníček staré češtiny (1947). – *Ostatní práce:* České úkoly na školách středních a ústavech učitelských (1917, s V. F. Sukem; další upr. a dopln. vyd. 1919, 1922, 1928, 1936). ▮ REDIGOVAL *kalendář:* Svátkův kalendář českosl. studentstva (1918–25); *knižnice:* Průkopníci pravdy a krásy (1918–27), Knihy českého republikána (1919, s J. Pachmayerem), Školní příručky (1919–25), Domov a cizina (1922–24), Ráj srdce (1922–30). ▮ USPOŘÁDAL A VYDAL: Cestopis tzv. Mandevilla (1911, paleografické vyd.; b. d., 1911, transkribované vyd., opr. vyd. 1963); T. G. Masaryk: Řeči a projevy (1919); K. J. Erben: Kytice z pověstí národních (1919; upr. vyd. 1921); J. F. Smetana: Pomněnky (1919); K. Havlíček Borovský: Tyrolské elegie, Král Lávra (1919) + Epigramy (1919; úplné vyd. 1921) + Křest sv. Vladimíra (1919); Tkadleček (1923, s H. Hrubým, paleografické vyd.; 1940 transkribované vyd.; přeprac. vyd. 1974, komentář s L. Kubíkovou a K. Stejskalem); F. L. Čelakovský: Ohlas písní českých (1923); K. H. Mácha: Máj (1923); J. Kollár: Slávy dcera (1924); J. A. Komenský: Labyrint světa a ráj srdce (1925) + Historie o těžkých protivenstvích církve české (1952); Nová legenda zlatá. Od nejstarší doby do konce století 18. Obrazová antologie z legendární tvorby prostonárodní a umělé, domácí i cizí 1, 2 (1927, 1928, s A. Dolenským, G. Pallasem a V. Zelinkou; se Š. překl. Života sv. Kateřiny); Postila Jana Rokycany 1, 2 (1928, 1929) + M. Jan Rokycana, obránce pravdy a zákona Božího (1949); Jakoubek ze Stříbra: Výklad na Zjevenie sv. Jana 1, 2 (1932, 1933); Staré letopisy české z Vratislavského rukopisu (1937); Barlaam a Josafat (1946, přel. T. ze Štítného); Staročeské zpracování Postily studentů svaté univerzity pražské Konráda Waldhausera (1947); P. Chelčický: Síť víry (1950, novočes. úprava); J. Hus: Česká kázání sváteční (1952, s M. Kaňákem); A. Marek: Sebrané básně (1953, dopln. a upr. vyd. J. Jakubce); Z náboženského odkazu Josefa Dobrovského (1954, ed. M. Kaňák, spolupráce na edici F. Š.); T. ze Štítného: Knížky o hře šachové a jiné (1956); Staré letopisy české. Z Rukopisu křižovnického (1959, s M. Kaňákem); Klementinské zlomky nejstarších českých legend (1959, ed. E. Urbánková za spolupráce F. Ryšánka a F. Š.); Příběhy římské. Staročeská Gesta Romanorum (1967). ▮

LITERATURA: ● ref. ed. Cestopis tzv. Mandevilla: E. Smetánka, Věstník ČAVU 1910, s. 76; F. Trávníček, ČMF 1911, s. 439 ●; ● ref. Přehled dějin české literatury…: S. (J. N. Sedlák, dub.), Hlídka 1918, s. 681; M. W. (Weingart), Čes. osvěta 1920, s. 207; M. (J. Hronek), Archa 1925, s. 42 ●; ● ref. ed. Tkadleček: V. Flajšhans, ČČH 1923, s. 515; F. Ryšánek, Naše věda 1924, s. 25 ●; V. Flajšhans: ref. ed. Postila Jana Rokycany, ČČH 1929, s. 618 + in Příspěvky lexikální a exegetické, LF 1932, s. 398; ● ref. Učení M. Jana Rokycany: A. Pražák, Věstník ČAVU 1936, s. 45; R. Urbánek,

tamtéž, s. 48 ●; ● ref. ed. Staré letopisy české: M. Weingart, ČMF 24, 1937/38, s. 309; B. Rynešová, ČČH 1938, s. 126 ●; ● ref. ed. Tkadleček: J. Vilikovský, Řád 1940, s. 383; J. Hrabák, SaS 1941, s. 42 ●; ● k šedesátinám: čt, Venkov 12. 9. 1942; G. P. (Pallas), LidN 13. 9. 1942 ●; A. Škarka: ref. ed. Barlaam a Josafat, LF 1947, s. 295 + ČMM 1948, s. 162; J. Daňhelka: ref. ed. J. Hus, SaS 1953, s. 135; ● k osmdesátinám: M. Kaňák, Čes. zápas 1962, č. 37; B. Ryba, ČNM 1963, s. 54 ●; M. Kopecký: ref. ed. Příběhy římské, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1968, č. 15; M. Kaňák: k devadesátinám, Čes. zápas 1972, č. 38; ● nekrology: (mk), LD 4. 7. 1974; an., Práce 13. 7. 1974; J. B. Čapek, Kostnické jiskry 1974, č. 28; A. Molnár, Čes. bratr 1974, s. 121; I. Němec, NŘ 1974, s. 256; E. Michálek, LF 1975, s. 108 ●; Z. Tichá: ref. ed. Tkadleček, ČLit 1975, s. 382.

dvo

Josef Bohuslav **Šimek**

viz in Božena **Šimková**

Otokar **Šimek**

* 15. 5. 1878 *Hustopeče*
† 9. 10. 1950 *Hradec Králové*

Literární historik a kritik, autor prvních českých dějin francouzské literatury, překladatel.

Vystudoval gymnázium v Brně a v Kolíně (mat. 1898), potom filoz. fakultu v Praze (obor čeština a francouzština, spolužák A. Novák); studium doplnil v Paříži na Sorbonně (žák F. Brunetièra a É. Fagueta) a dalšími pobyty ve Francii a v Belgii. 1901 suploval na obchodní škole v Kolíně, od 1902 až do odchodu do důchodu (1938) byl profesorem francouzštiny, češtiny a němčiny na obchodní akademii v Hradci Král. Přitom se činně podílel na českém literárním životě, do něhož vstoupil ještě za pražských studií na konci století jako jeden ze skupiny mladých autorů, kteří se hlásili k F. X. Šaldovi (A. Novák, K. Sezima, O. Theer aj.); společně s nimi následoval Šaldu po zániku Literárních listů (kde debutoval 1899) do Hladíkova Lumíru a později do Šaldových předválečných časopisů Novina a Čes. kultura. 1898 a 1902 cestoval s O. Theerem po Slovácku a Slovensku. Ve 20. letech se těžiště jeho práce postupně přesouvalo od kritiky k literární historii, jmenovitě k dějinám francouzské literatury. Významně se angažoval v česko-francouzské kulturní spolupráci, působil v Alliance Française v ČSR (místopředseda, předseda její hradecké pobočky), spolupracoval s Revue française de Prague.

Jako spolupracovník Šaldových časopisů patřil Š. k pravidelným referentům s širokým rozhledem a bez příkře vyhraněného žánrového a programového zaměření. Většina jeho příspěvků byla věnována soudobé české beletrii, postupně se však už tady projevovala romanistická orientace, kterou Š. sdílel s dalšími autory z okruhu Lumíru, připravujícími za války francouzskou antologii (V. Dyk, H. Jelínek aj.). Toto zaměření se realizovalo od počátku Š. literární dráhy vedle časopiseckých statí řadou překladů zejména francouzského realistického románu, většinou provázených Š. zasvěcenými studiemi (H. de Balzac, E. de Goncourt, G. de Maupassant aj.); za 1. světové války pak vyústilo v přípravu *Dějin literatury francouzské v obrysech,* jejichž dva svazky (z plánovaných šesti), totiž 3. díl *Klasický věk* a 2. díl *Renesance a reformace,* publikoval Š. brzy nato. Příznačně zahájil celou práci klasicismem, v němž v Brunetièrově duchu spatřoval základní stylovou epochu francouzské literatury, odrážející národní specifičnost. Po 2. světové válce, za níž se znovu soustředil k práci na Dějinách, připojil úvodní díl *Středověk* a rozpracoval další díly (původně plánované knihy Věk osvícenský, Věk romantický a Věk pozitivistický), z nichž poslední však nedokončil (byly vydány posmrtně z rukopisu jako 4. svazek Dějin pod titulem *Literatura 18. a 19. století*). Š. metodu vyznačuje široký záběr materiálu (zahrnujícího např. též literaturu filozofickou, náboženskou aj.), obšírné uvádění mimoliterárních souvislostí (biografických, sociálních, politických), zřetel k českému čtenáři a jmenovitě zřetel pedagogický; váha jeho práce spočívá v monografických medailonech. K velkým překladatelským počinům, které Š. inicioval, patří především reprezentativní aventinské vydání Spisů G. Flauberta, které redigoval, doprovodil úvody a rozsáhlou monografickou studií; sám pro ně přeložil a edičně připravil dvousvazkový výbor z Flaubertovy korespondence. Orientaci na klasický odkaz francouzské literatury vnímal Š. v meziválečném kontextu jako součást aktuálního sociálního a kulturního zápasu; současně se podílel i na udržování živých česko-francouzských kontaktů a na sledování soudobé francouzské tvorby a jejím zprostředkování českému čtenáři (zejména v Lumíru a v Lidových novinách).

ŠIFRA: O. Š. ▮ PŘÍSPĚVKY *in:* Čes. kultura (1912–14); Lid. noviny (1920–38); Lit. listy (1899, debut); Lit. rozhledy (1930); Lit. svět (1927–28); Lumír (1899–1939; mj. 1927 Genetické a tradiční předpoklady v díle K. Sezimy, 1936 Paul Bourget); sb. Morava Arnu Novákovi (1941); sb. Na paměť Otakara Theera (1920); Národ (1918); Novina (1908–12); Novina (1915, red. J. Herben); Program D; Ratibor (Jaroměř); Revue bleue (Paříž); Revue française de Prague; Rozpravy Aventina (1927–31); sb. Strážce tradice. Arnu Novákovi na památku (Praha, Olomouc 1940). ▮ KNIŽNĚ. *Práce o literatuře:* Dějiny literatury francouzské v obrysech 2, 3 (3. Klasický věk, 2 sv., 1918 a 1923; 2. Renesance a reformace, 1923, upr. 1924; upr. souborné vyd. Dějiny francouzské literatury v obrysech 1–4: 1. Středověk, 1947, 2. Renesance a reformace, 1948, 3. Klasický věk, 1949, – posmrtně: 4. Literatura 18. a 19. století, 1962, ed. K. Růžička a J. Š. Kvapil). – *Překlady:* H. de Balzac: Eugenie Grandetová (1900) + Sestřenice Běta (1910) + Okresní múza (1924, s J. Rybaříkem); A. Villiers de l'Isle-Adam: Vybrané povídky (1901); G. Rodenbach: Mrtvé město (1907); J. de La Bruyère: Charaktery čili Mravy tohoto věku (1908); G. de Maupassant: Salon paní Tellierové (1909); E. de Goncourt: Miláček (1909); P. Mérimée: Venuše Illská (1912); G. Flaubert: Korespondence 1, 2 (1930; 2005 výbor s tit. Dílo je vše, ed. S. Kolíbal). ▮ KORESPONDENCE: Trojí pohled (vzáj. koresp. T. Novákové s M. A. Šimáčkem, M. Kalašovou a O. Š., s O. Š. z 1909–12, ed. B. Svadbová), sb. Lit. archiv 21–22, 1987, s. 269. ▮ REDIGOVAL *sborník:* Na paměť Otakara Theera (1920, s O. Fischerem a A. Novákem); *knižnici:* Melicharův Výkvět světových literatur (Hradec Král. 1909–13); *souborné vydání:* Spisy G. Flauberta (12 dílů v 15 sv., 1930). ▮

LITERATURA: R. Hamanová: O. Š. (1878–1950). Literární pozůstalost (fragment) (LA PNP 1966); L. Šolcová: O. Š. (1878–1950). Soupis osobního fondu 2 (LA PNP 1999). ▮ ● ref. překl. H. de Balzac: Eugenie Grandetová: O. Theer, Lumír 29, 1900/01, s. 75; A. Tuček, Zvon 1, 1900/01, s. 46 ●; ● ref. překl. A. Villiers de l'Isle-Adam: A. Novák, Lumír 30, 1901/02, s. 11; J. Karásek ze Lvovic, Obzor lit. a umělecký 4, 1901/02, s. 15 ●; ● ref. překl. G. Rodenbach: O. Theer, Lumír 35, 1906/07, s. 285; O. F. (Fischer), Naše doba 14, 1906/07, s. 707 ●; ● ref. překl. J. de La Bruyère: E. O., Novina 1908, s. 728; O. Theer, Čes. revue 2, 1908/09, s. 61 ●; ● ref. překl. E. de Goncourt (též o ed. Výkvět světových literatur): an. (F. X. Šalda), Novina 2, 1908/09, s. 736 → KP 7 (1953); E. z Lešehradu, Samostatnost 1909, s. 584; A. N. (Novák), Přehled 8, 1909/10, s. 903 ●; V. Dyk: Literární fejeton (též o Š. překladech), Samostatnost 1910, s. 257; M. Marten: O básníka (polemika s Š. hodnocením Martenovy knihy Julius Zeyer), MR 1910/11, sv. 23, s. 413 a 599 → O básníka (1911), k tomu O. Š., Novina 4, 1910/11, s. 572 a 733; ● ref. Dějiny literatury francouzské… 3, 2: M. Novotný, Národ 1919, s. 225; A. Novák, Venkov 1. 4. 1919; P. M. Haškovec, Naše věda 3, 1919/20, s. 10 + ČMF 7, 1919/21, s. 119; J. O. Novotný, Cesta 5, 1922/23, s. 410; Š. J. (Jež), Lumír 1923, s. 379; B. Rak, ČMF 10, 1923/24, s. 75 + ČMF 11, 1924/25, s. 178; M. N. (Novotný), Čes. osvěta 20, 1923/24, s. 62; A. N. (Novák), LidN 4. 1. 1925; H. Jelínek, Lumír 1925, s. 47; J. Kopal, Naše věda 7, 1925/26, s. 80 ●; O. Theer: Z listů O. Šimkovi (z 1907–17), sb. Na paměť O. Theera (1920); ● ref. překl. H. de Balzac: Okresní múza: drb. (J. Borecký), Zvon 24, 1923/24, s. 630; K. Sezima, Lumír 1924, s. 389 ●; ne (A. Novák): O vlivu francouzském na českou literaturu (o Š. článku v Revue bleue), LidN 24. 3. 1925; J. Staněk: ref. překl. H. de Balzac: Sestřenice Běta, Čes. osvěta 22, 1925/26, s. 144; V. D. (Dyk): Večery J. Opolského a K. Sezimy (k Š. přednášce o Sezimovi), Lumír 53, 1926/27, s. 503; ne (A. Novák): O impresionismu v poezii a v kritice (k Š. studii o K. Sezimovi), LidN 22. 10. 1927 + (A. N.) k padesátinám, Lumír 55, 1928/29, s. 88; O. Levý: P. prof. O. Š. … (polemika s Š. hodnocením Levého knihy Alfred de Vigny), Lumír 56, 1929/30, s. 447 (replika O. Š. tamtéž); P. Fraenkl: K vývoji novodobé české literární kritiky, RA 5, 1929/30, s. 386 (i sep.) + Rozhovor s O. Š. (o spisech G. Flauberta a překladech z francouzštiny), tamtéž, s. 453; ● ref. Spisy G. Flauberta: H. Jelínek, Lumír 57, 1930/31, s. 327; ill (A. Novák), LidN 1. 2. + (A. N.) 19. 2. + (ne.) 22. 9. 1931; F. X. Šalda, ŠZáp 4, 1931/32, s. 40 ●; A. N. (Novák): Paul Bourget v Čechách (zvláště o Š. stati), LidN 15. 3. 1936; Poslední léta Otakara Theera (úryvky z Theerových listů O. Š. z 1916–17), Lumír 64, 1937/38, s. 178, 241, 300; ● k šedesátinám: V. Stupka, Lumír 64, 1937/38, s. 491; R. Medek, tamtéž, s. 496; A. N. (Novák), LidN 15. 5. 1938; p. (A. M. Píša), PL 17. 5. 1938 ●; K. Sezima in Z mého života (zejména sv. 3, 1946, s. 84); ● ref. Dějiny francouzské literatury… 1–3: P. Eisner, Kulturní politika 3, 1947/48, č. 24; A. M. P. (Píša), PL 19. 5. 1948; F. Krčma, Beseda 1948, s. 86 a 323; J. Š. Kvapil, ČMF 32, 1948/49, s. 126; R. Grebeníčková, Kulturní politika 1949, č. 13 ●; Bra (J. Brambora): k sedmdesátinám, Práce 16. 5. 1948; jšk (J. Š. Kvapil): Za O. Š., Slovesná věda 3, 1949/50, s. 242 + (pod vl. jm.) in O. Š.: Dějiny francouzské literatury… 4 (1962); J. Čermák: ref.: Dějiny francouzské literatury… 4, Nové knihy 1962, č. 50; E. Macek: Listy F. X. Šaldy O. Šimkovi, in Z korespondence F. X. Šaldy, sb. Lit. archiv 3–4, 1968–69 (1970), s. 164; Adresát O. Š. Dopisy A. Nováka (2000, ed. D. Golková).

es

Rudolf František **Šimek**

* 5. 12. 1906 *Vítkovice* (Ostrava-V.)
† 4. 11. 1962 *Ostrava*

Básník a prozaik realistického zaměření soustřeďující se hlavně na sociální problematiku havířů a hutníků rodného Ostravska, též autor beletrizovaných

biografií známých osobností; publicista, editor, redaktor regionálních literárních časopisů a publikací.

Otec František Š. (1872–1956) byl dělník, později působil jako zástupce nakladatelství Julius Albert, byl činný v kulturním životě a na Ostravsku znám jako „rozsévač české knihy" (tak ho pojmenoval syn v jubilejním sborníku); matka pracovala jako porodní asistentka. Po absolvování obecné školy a tří tříd měšťanky ve Vítkovicích se Š. vyučil obchodním příručím. Zprvu byl zaměstnán jako prodavač konzumního družstva Budoucnost, později se stal vedoucím prodejny Vítkovických železáren, v nichž po válce zastával funkci technického úředníka v oboru potravin. Působil zároveň jako redaktor literárních časopisů, zvláště Literárního kruhu (jeho vydavatelem a odpovědným redaktorem byl otec František Š.) a přidružené knižnice, v níž často tiskl i vlastní práce. Přispíval též do bibliofilské knižnice Ostrava a do knižnice Duha ve Vítkovicích. Spolupracoval s časopisy především na Ostravsku, občas i se známými časopisy širší působnosti (pravidelněji Zvon). Udržoval kontakty zejména s podobně orientovanými spisovateli jak ze svého působiště, tak i z jiných míst Moravy a Čech. Byl činným členem Spolku čes. spisovatelů beletristů Máj, též členem Společnosti Jaroslava Vrchlického a Jednoty Svatopluka Čecha. Na sklonku života se jako kronikář zabýval dějinami rodných Vítkovic (dvojdílná kronika) a vítkovických železáren (kronika ocelárny). Byl pohřben ve Vítkovicích.

Š. byl plodný autor regionálního významu vydávající až nepřehledné množství útlých svazků svých veršů a próz, víceméně orientovaných k lidovému čtenáři (některé psány i nářečím), z nichž jen málo vyšlo mimo Ostravu. Hlavním tématem jeho próz a později i pokusu o drama byl těžký život ostravského havíře nebo hutníka z Vítkovic. Tyto motivy se promítaly i do většiny Š. poezie, v níž někdy sociálně laděné verše střídala milostná a přírodní lyrika. Mimoto koncipoval na životopisném podkladu povídky o známých osobnostech *Románové mezihry* (P. Brandl, G. Verdi, J. Malý, K. Světlá, J. Zeyer, M. A. Šimáček, J. K. Šlejhar, V. Mrštík aj.), zaměřené zvláště na citové a milostné kolize; podobnou beletrizovanou biografií jsou Š. romány *Bohdan Jelínek, básník* a *Rytířská sláva* (o M. Dačickém z Heslova). Š. psal i literární medailony, portréty svých přátel básníků s ukázkami z jejich tvorby, připravil stručný přehled dějin literatury a také kritiky rodného kraje, byl editorem sborníků (významnější je k osmdesátinám F. X. Svobody). – Některé Š. tituly, uváděné v literatuře, nejsou bibliograficky doloženy (z 1945 Přečkali jsme dobu zlou, z 1947 Prožila jsem dobu zlou). V 50. letech vydal Š. řadu drobných, většinou jen několikastránkových cyklostylovaných nebo strojopisných textů, mnohdy určených přátelům: z 1950 P Jasné světlo; z 1951 P Budujeme, Vítáme jaro; z 1952 BB Pohlednice domova, P Třicet pět dnů práce na veliké stavbě, P Vítězové; z 1956 BB Vánoční pozdravy; z 1957 B Zpěvy velkého týdne a texty k jubileím – Petru Bezručovi v roce jeho 90. narozenin, Kytička vzpomínek (V. J. Matinovi), Vojtěchu Martínkovi k 11. dubnu 1957, Vzpomínáme Františka Šimka, rozsévače české knihy u příležitosti prvního roku jeho úmrtí.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Cedef Gall, Fráňa Vítkovický, Josef Hron, Květa Hronová; rfš., Rfš. ▮ PŘÍSPĚVKY *in:* Americké dělnické listy (Cleveland); Duch času (Mor. Ostrava); sb. F. X. Svobodovi v roce jeho 80. narozenin (Mor. Ostrava 1940); Hlas (Brno); Jiskra (Ostrava, od 1945); Kraj jihomoravský (Znojmo, kulturní příl.); Lada (1926–27); Lit. kruh (Mor. Ostrava 1933–39); Lumír; sb. Mateřské srdce (1941); Most (Tábor); Nová svoboda (Ostrava); Nový kruh (Mor. Ostrava 1931–33); O knihách, lidech a časopisech (Mor. Ostrava 1939–40); Ostravský dělnický deník; Palcát (Olomouc); Pochodeň (Mor. Ostrava); Právo lidu (1925–26); Rozpravy o literatuře a umění (1940–42); sb. Rozsévač české knihy (Ostrava 1947); Rudé právo; sb. Viktor Hánek, básník víry a lásky (1941); Uboj (1939); Zvon (1931–41). ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o literatuře:* Cestou domů (BB 1927); Mučedníci lásky (PP 1928); Kapesník. Sen o jaru (BB 1929); Družstevní básně (1929); Richard Jurek (R, PP 1929); Melodie (BB 1930); Básně a říkanky (1930); Jakub Arbes (životopis. studie, 1930); Železárny (PP 1930); Daleká touha (BB 1930); Osmdesát let (B na počest T. G. Masaryka, 1930); Elegie (BB 1931); Jak život šel (BB 1931); Široké literární Ostravsko (přehledová stať, 1931); Literární kritika na Ostravsku (přehled. stať, 1931); Chudá sklizeň (BB 1932); Lesy a továrny (R 1932); Muzeum Jaroslava Vrchlického a Svatopluka Čecha (pojednání, 1932); Píseň života (BB 1932); Dva románky (PP 1933); Světla a stíny (BB 1933); Píseň života (P 1933); Životní kouzla (R 1934); Dalekým krajem (BB 1934); Třikráte u J. V. Pokorného-Pikulíka (vzpomínky, 1934); Krok za krokem (R 1934); Věčný zápas (R 1935); Básník v nebi (F 1935, o J. Kalusovi); Cestou domů (P 1935); Josef Machač (me-

dailon, 1935); Dva družstevní podniky (P 1935); Tíživé minuty (R 1935); Co naplnilo srdce a duši (BB 1936); Propastné tůně (R 1936); U Karla Hynka Máchy na besedě (P 1936); Těžký úděl (P 1936); Básník V. J. Matina (medailon s ukázkami z díla, 1936); Básník Otakar Palán (medailon s ukázkami z díla, 1937); Skrytá nebezpečí (R 1937); Sladko je vzpomínat (PP 1937); Štědrovečerní šichta (P 1937); Nový román (R 1938); Na strunách srdce (PP 1938); Vyhnanci (P 1938); Nezachráněn (P 1938); Kdo bez viny? (R 1940); Románové mezihry 1, 2 (PP, 1940, 1942); Bohdan Jelínek, básník (R 1941); Ač duše planoucí... (P 1941); Hledači štěstí (R 1945); Na šachtě (P 1945); Utrpením k svobodě (D 1946); Vyznání Ostravě (P 1947); Kdo vytrvá, zvítězí (P 1947); Vojtěchu Martínkovi v roce jeho šedesátých narozenin (B 1947); Pozdrav Petru Bezručovi (B 1947); Rytířská sláva (R 1948); Překročit plán úderkou (P 1948); Ostravské melodie (BB 1948). – *Souborné vydání:* Spisy (Knihovna Lit. kruhu, 1934–41 a 1945–48, 12 sv.). ▮ SCÉNICKY. *Hry:* Redaktor (1930); Duhová brána (1934). ▮ REDIGOVAL *časopisy:* Nový kruh (1931–33, s F. Vaverkou a J. Satorym), Lit. kruh (1933–39, s F. Šimkem), O knihách, lidech a časopisech (1939–40), Knihy našich dnů (1940, po č. 1 časopis zastaven); *sborníky:* F. X. Svobodovi v roce jeho 80. narozenin (1940), Viktor Hánek, básník víry a lásky (1941), Mateřské srdce (1941, k 70. narozeninám L. Šimkové), Rozsévač české knihy (1947, k 75. narozeninám F. Šimka); *knižnici:* Knihovna Literárního kruhu (1933–41, 1945–48). ▮ USPOŘÁDAL A VYDAL: A. Novák: Jaroslava Vrchlického sláva a osamělost (1946); B. Jelínek: Věnec písní (1948, výbor); Osm nejkrásnějších (1949, výbor z české poezie). ▮

LITERATURA: sb. 50 RFŠ (Ostrava 1956, rozmnož., usp. A. Šimková); sb. Na ztracené stopě (Ostrava-Vítkovice 1970, usp. J. Rohel). ▮ ● ref. Kapesník: -pa- (F. S. Procházka), Zvon 29, 1928/29, s. 461; K. Š. (Štorch), RA 5, 1929/30, s. 59 ●; ● ref. Družstevní básně: jv. (J. Vodák), Čes. slovo 20. 6. 1929; K. Š. (Štorch), RA 5, 1929/30, s. 179 ●; drb. (J. Borecký): ref. Richard Jurek, Zvon 30, 1929/30, s. 629; V. Brtník: ref. Básně a říkanky, Venkov 22. 8. 1930; ● ref. Jakub Arbes: A. G. (Grund), RA 5, 1929/30, s. 462; V. Brtník, Venkov 6. 9. 1930 ●; ● ref. Železárny: V. V. Roštínský (Valenta-R.), Stan 1930, č. 9–10, zadní list obálky; -as (M. Holas), RA 6, 1930/31, s. 84; drb. (J. Borecký), Zvon 32, 1931/32, s. 209 ●; Btk. (V. Brtník): ref. Široké literární Ostravsko, Venkov 7. 11. 1931; ● ref. Elegie: ks (K. Stránský), Středisko 2, 1931/32, s. 73; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 32, 1931/32, s. 389 (i ref. Jak život šel, Chudá sklizeň) ●; V. Brtník: ref. Jak život šel, Venkov 13. 4. 1932 + ref. Muzeum J. Vrchlického a S. Čecha, Venkov 17. 2. 1932; drb. (J. Borecký): ref. Lesy a továrny, Zvon 33, 1932/33, s. 379 + ref. Píseň života, tamtéž, s. 671; ● ref. Věčný zápas: drb. (J. Borecký), Zvon 35, 1934/35, s. 670; B. Slavík, LidN 3. 6. 1935; A. Šr. (Šrámek), Kolo 1935, s. 75; M. Hc. (Hudec), Samostatnost 1935, č. 22 ●; ● ref. Básník v nebi: ne (A. Novák), LidN 11. 3. 1935; M. Hc. (Hudec), Samostatnost 1935, č. 29–30 (i ref. Životní kouzla, Cestou domů); Btk. (V. Brtník), Venkov 9. 8. 1935 ●; ● ref. Cestou domů: -btk- (V. Brtník), Zvon 35, 1934/35, s. 630; A. N. (Novák), LidN 27. 5. 1935; J. V. S. (Sedlák), Venkov 20. 6. 1935 ●; ● ref. Josef Machač: B. Slavík, LidN 29. 10. 1935; M. Hudec, Samostatnost 1935, č. 48; drb. (J. Borecký), Zvon 36, 1935/36, s. 69 ●; ● ref. Tíživé minuty: B. Slavík, LidN 21. 10. 1935; M. Hc. (Hudec), Samostatnost 1935, č. 46; drb. (J. Borecký), Zvon 36, 1935/36, s. 643 ●; V. Hk. (Hánek): ref. Co naplnilo srdce a duši, Venkov 25. 7. 1936; ● ref. U K. H. Máchy na besedě: J. V. S. (Sedlák), Venkov 24. 10. 1936; drb. (J. Borecký), Zvon 37, 1936/37, s. 42 ●; ● ref. Básník V. J. Matina: Sk. (F. Skácelík), Samostatnost 1936, č. 45; A. N. (Novák), LidN 23. 5. 1937 ●; ● ref. Skrytá nebezpečí: Sk. (F. Skácelík), Samostatnost 1936, č. 51–52; drb. (J. Borecký), Zvon 37, 1936/37, s. 615 ●; ● ref. Básník Otakar Palán: Sk. (F. Skácelík), Samostatnost 1937, č. 43; K. P. (Polák), PL 10. 8. 1937; RN (J. Strnadel), Čin 1938, s. 188 ●; ● ref. Sladko je vzpomínat: M. Hc. (Hudec), Samostatnost 1937, č. 44; drb. (J. Borecký), Zvon 38, 1937/38, s. 351 ●; ● ref. Nový román: drb. (J. Borecký), Zvon 39, 1938/39, s. 377; hc. (M. Hudec), Samostatnost 1939, č. 14 ●; ● ref. Vyhnanci: drb. (J. Borecký), Zvon 39, 1938/39, s. 417; k, LidN 8. 1. 1939 ●; drb. (J. Borecký): ref. Románové mezihry 1, Zvon 41, 1940/41, s. 669; ● ref. sb. F. X. Svobodovi v roce jeho 80. narozenin: vbk. (V. Běhounek), Dělnická osvěta 1940, s. 318; B. S. (Slavík), LidN 26. 10. 1940 ●; B. P. (Polan): ref. sb. Viktor Hánek..., KM 1941, s. 140; R. Schwarz: R. F. Š. (k 10. výr. úmrtí), Ostravský kulturní zpravodaj 1972, č. 11; L. Čada: Nad dílem prostého člověka (k 20. výr. úmrtí), Ostravský večerník 9. 11. 1982 + Na to jsem nezapomněl 1. (Dům na Chodské) (1993, bibliof.).

ls, et

Rudolf G. **Šimek**

* 15. 11. 1908 *Strakonice*
† 2. 1. 1982 *Praha*

Autor intimní a náladové lyriky, převážně regionálně zaměřený publicista a kritik.

V matrice zapsán Rudolf Karel Š., podepisoval se většinou R. G. Šimek, iniciála G. bývá někdy rozepisována jako Gustav. – Otec byl původním povoláním kamnář. V rodišti studoval Š. 1920–28 na reálném gymnáziu (z hmotných důvodů absolvoval jen 7 tříd, septimu zprvu privátně, pak znovu jako interní žák.; mat. externě až 1945), pak byl zaměstnán v Praze jako

prokurista bankovní komanditní společnosti Šimek a spol.; byl jedním z prvních diplomovaných absolventů pražské Svobodné školy politických nauk. Působil jako nezávislý publicista (Národní politika, Literární noviny), od 1929 jako redaktor strakonického čtrnáctideníku (nakonec měsíčníku) Nová Šumava, který též vydával; 1934 krátce pracoval v redakci olomouckých Selských listů, po návratu do Prahy ve vydavatelství Jihočes. tisk jako redaktor stejnojmenného časopisu. Š. orientace na jihočeský kraj se projevila i při vzniku regionálně zaměřených sborníků. Byl chápán jako typ člověka propojujícího svými pracovními a tvůrčími schopnostmi svět hospodářský a kulturní.

Š. sbírky, vzniklé v krátkém časovém období, představují rýmované, výrazně melodické intimní a náladové verše zprvu s náměty zraňovaného mládí, jeho milostných zážitků a přemítání o životě bez osobitého pojetí, mnohdy až s nápadným wolkrovským vyjádřením prostoty a pokory sklouzávajícím k póze, banálnosti a sentimentalitě (*Světlo na moři*); téma smyslu života, hledaného v lásce k ženě a v jejím štěstí, naplňuje sbírku *Po půlnoci,* jejíž dojmová a obrazová monotónnost je výjimečně narušena dramatickým svárem, stejně jako následující *Zlaté pobřeží,* jehož milostná poezie zachycuje širší škálu citových poloh a projevů, spjatých převážně s bolestnou touhou, snem, mučivým steskem a nostalgií provázející nalezenou vyrovnanost. Š. rostoucí důraz na kulturu slova, na formální stránku vyjádření se projevil i v poslední práci *Kouzelník s číší vína,* do pošumavské scenerie zasazené, z melodických rýmovaných čtyřveršových slok sestávající lyrickoepické básni, symbolizující na milostném příběhu-báji kouzelníka a víly pomíjivost snů, krásy, mládí, lásky a štěstí.

ŠIFRA: -rgš- (Lit. noviny, Nová Šumava). ■ PŘÍSPĚVKY *in:* Čin (1931); Jihočes. tisk (od 1934); sb. Jihočeští malíři a básníci (1939); sb. Jižní Čechy v krajové práci (1939); Lid. noviny (1940); Lit. noviny (1936–38); sb. Městské divadlo v Písku (1940); Nár. politika; Nová Šumava (Strakonice 1929–33); Selské listy (Olomouc 1934); sb. Strakonice 1, 2 (1933); Venkov (1932); – posmrtně: ant. Zapadlo slunce za dnem, který nebyl (2000, ed. I. Wernisch). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Světlo na moři (BB 1930); Po půlnoci (BB 1931); Zlaté pobřeží (BB 1934); Žně v rodném kraji (BB b. d., 1939); Kouzelník s číší vína (B 1941). – *Ostatní práce:* Rudolf Beran (1937). ■ REDIGOVAL *časopisy:* Nová Šumava (1929–33), Jihočes. tisk (od 1934); *sborníky:* Strakonice 1, 2 (1933, s M. Dbalým a V. Polívkou), Jihočeští malíři a básníci (1939), Jižní Čechy v krajové práci (1939, s J. Stockým). ■

LITERATURA: ● ref. Světlo na moři: F. L. (Lukáš), Čin 2, 1930/31, s. 570; -as. (M. Holas), RA 6, 1930/31, s. 360; F. N. (Neužil), Středisko 1, 1930/31, č. 4; K. J. (Juda), Střední škola 11, 1930/31, s. 249 ●; ● ref. Po půlnoci: J. B. Č. (Čapek), Čin 3 1931/32, s. 424; Nk. (B. Novák), RA 7, 1931/32, s. 80; -ks- (K. Stránský), Středisko 2, 1931/32, s. 168 ●; M. Novotný in R. G. Š.: Zlaté pobřeží (1934); ● ref. Kouzelník s číší vína: J. Heyduk, LidN 24. 2. 1941; amp. (A. M. Píša), Nár práce 1. 3. 1941 ●.

vs

Josef **Šimek-Doubravský**

* 8. 12. 1905 samota Doubrava u obce *Větrov* (Tábor-Větrovy)
† 8. 2. 1992 *Tábor*

Autor románů z venkovského a maloměstského prostředí, dramatik.

Vl. jm. Josef Š., psal se i Josef Š. Doubravský. – Po studiu na střední škole v Táboře pracoval celý život jako účetní, z toho 1924–53 ve šlechtitelské stanici Slapy u Tábora. Od druhé poloviny 20. let údajně přispíval do regionálního tisku povídkami a verši pro děti.

Námětově líbivé, avšak umělecky nenáročné romány situoval Š. nejčastěji na venkov jižních Čech. Konvenčně rozvíjené fabule se sklonem k sentimentu soustřeďoval k selské egoistické touze vlastnit, která předurčuje milostné a rodinné zápletky k tragickým koncům (*Hvězdy v soumraku, Až vzejde ráno, Vykoupené štěstí*). Obdobně vyznívají i milostné vztahy postav z maloměstského prostředí; i když motivace jejich konání je niternější, i ony vykazují známky strojené dějové konstruovanosti (*Tiché oběti, Nepřemožení*). Nakonec i povahokresebně schematické drama, příběh milostné nevěry, která rozvrátila rodinu, ústí v tragédii (*Bouře na úsvitě*). Další prózy Balada o rodném prahu a Život bez lásky pravděpodobně zůstaly v rukopise nebo v nezjištěných časopisech.

PŘÍSPĚVKY *in:* Rajská zahrádka; Venkov (1928–31, 1934, 1940). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Tiché oběti (R 1930); Nepřemožení (R 1931); Bouře na úsvitě (D 1933); Hvězdy v soumraku (R 1935); Až vzejde ráno (R 1936); Vykoupené štěstí (R 1938). ■

LITERATURA: ● ref. Tiché oběti: V. Brtník, Venkov 16. 5. 1930; P., Čes. osvěta 28, 1931/32, s. 173 ●; V. Brtník: ref. Nepřemožení, Venkov 27. 2. 1932; ● ref. Hvězdy v soumraku: Btk. (V. Brtník), Venkov 24. 12. 1935; drb (J. Borecký), Zvon 36, 1935/36, s. 223; mk., Čes. osvěta 32, 1935/36, s. 64 ●; mk.: ref. Až vzejde ráno, Čes. osvěta 34, 1937/38, s. 23; (tom): Rozhovor s oblíbeným lidovým spisovatelem, Práce (Tábor) 6. 6. 1947.

sb

Božena **Šimková**

* 18. 9. 1881 *Královské Vinohrady* (Praha-V.)
† 30. 10. 1958 *Třebíč*

Překladatelka z angličtiny zaměřená především na mravně povznášející románovou tvorbu a na literaturu pro mládež.

Roz. Dvořáková. – Dcera vinohradského stavitele a továrníka A. Dvořáka, významného činovníka reformované evangelické církve. Mezi rodinné přátele patřili mj. představitelé českého protestantismu a literáti J. Karafiát, L. B. Kašpar a Č. Dušek. Rodinné prostředí krom přísné náboženské výchovy kladlo důraz na kvalitní vzdělání. Š. po vychození obecné školy začala studovat Vyšší dívčí školu v Praze a posléze gymnázium Minerva, ale řádného studia musela pro chatrné zdraví zanechat. Věnovala se pak zejména studiu moderních jazyků: francouzštiny (státní zkouška na Karlově univerzitě), němčiny a angličtiny. Pro zdokonalení jazykových schopností opakovaně dlela v cizině (roční studijní pobyty na univerzitách v Lausanne a Edinburghu 1902, dlouhodobé poznávací cesty a návštěvy ve Vratislavi, Skotsku, Anglii, Irsku, Holandsku); i později hodně cestovala (Německo, Dánsko, Belgie, Francie, Švýcarsko, Itálie aj.). Přátelsky se stýkala s manželi Herbenovými, M. Gebauerovou (spolupůsobení mj. v edici Pěkné knihy pro mládež), Z. Frantou (společná překladatelská práce) aj. Provdala se za lékaře a později vrchního odborového radu na ministerstvu zdravotnictví Josefa Bohuslava Š. (* 30. 1. 1875 Prosetín, † 28. 12. 1949 Praha), českobratrského kulturního a sociálního aktivistu, autora historicko-popularizačních prací, hymnologických studií a osvětových článků (např. Jan Žižka, 1924; Pracovitá láska, 1941), redaktora časopisu Kalich, editora (mj. Karafiátova čítanka, 1924; výbor Zpívejme Hospodinu, 1947; ročenky a kalendáře), překladatele z němčiny a angličtiny (H. Drumond, D. Livingstone aj.). Bydleli v Praze na Král. Vinohradech, příležitostně pobývali na letním bytě v Hrušově u Senohrab. V 1. polovině 1. světové války Š. pracovala se svým manželem jako ošetřovatelka ve východních Karpatech v Haliči. Po 1918 se spolu s manželem zasloužila o zbudování sítě sociálních ústavů, působila v Čes. diakonii a v církevních orgánech, zejména v těch zaměřených na práci pro sociálně slabé, pro děti a mládež a ženy (mj. delegátka na světových sjezdech YMCA v Budapešti a v Oxfordu). Kromě charitativní činnosti se Š. po celý život soustavně věnovala kulturněvýchovné činnosti: publikovala osvětové články, pořádala přednášky, dlouhodobě působila v Nedělní škole, pracovala pro kulturní odbor Evangelického díla, spoluorganizovala dění spjaté s Husovou bohosloveckou fakultou, intenzivně se věnovala literární výchově dorostu a kultivaci čtenářství. Byla členkou Syndikátu čes. spisovatelů (od 1947). V 50. letech žila v českobratrském Domově odpočinku v Myslibořicích u Třebíče, na tamním hřbitově byla pohřbena.

Překládat začala 1903, své práce publikovala nejdříve časopisecky. Volba překládaných titulů souvisí se Š. světonázorovým zakotvením: z angloamerické produkce si vybírala převážně protestantské autory ušlechtilých příběhů (J. Austenová, E. Brontëová, R. Connor, Ch. Dickens, I. Maclaren, W. M. Thackeray aj.), výjimku tvoří dobrodružná četba (např. J. London) a naučná literatura (E. Gibbon). Těsně se životním posláním je spjata orientace Š. na překlady a úpravy čtiva pro děti a mládež sledující výchovné vzory v literatuře (L. M. Alcottová, R. M. Ballantyne, B. M. Crokerová, Ch. Dickens, Ch. Kingsley, E. M. Tappanová aj.); podle vlastního vyjádření publikovala ještě další překlady a adaptace (patrně i anonymně), zvláště v knižnicích drobných knížek určených malým čtenářům (Klásky, Knihovnička Lípy, Knihovnička Nového života, Knihovna Malého čtenáře aj., příp. českobratrská periodika); jednotlivé tituly se však nepodařilo bibliograficky doložit. Překlady Š. byly vesměs přijímány jako pečlivé, avšak vcelku konvenční; na jejích úpravách děl pro mládež bylo oceněno citlivé zpřístupnění a jazyková přizpůsobivost.

ŠIFRA: Š. ■ PŘÍSPĚVKY *in:* Besedy Času (1908–13); Čas (1911–12); Čes. bratr; Evangelické listy; Kalendář českobratrský; Kalich; Kostnické listy; Novina (1916); Růžový palouček. ■ KNIŽNĚ. *Překlady:* A. Le Feuvre: Marní synové (1905); Ch. Dickens: Příhody Olivera Twista (b. d., 1908) + Povídka o malé Nelly (b. d., 1911) + Dickensovo čtení (1912) + Pustý dům 1, 2 (1915, se Z. Frantou); R. Connor: Gwen (1909) + Pod Skalistými horami (1925) + Farma pod rudými sosnami (1927) + Doktor z Havraního hnízda (1929); I. Maclaren: Když bylo již pozdě… (1910) + Buldog (1918) + Skotské obrázky (1918); Ch. Kingsley: Řecké báje (1910) + Vodňátka (1911, i upr.) + Báje o Perseovi (1928); Keltické báje (1911); D. Lyall: Marnotratný syn (1911); E. Brontë: Bouřlivé výšiny (1912; upr. vyd. 1946); J. K. Jerome: Lenivé myšlenky lenivého člověka (b. d., 1912); D. M. Mulock: Mládí Johna Halifaxe, gentlemana (b. d., 1913); W. M. Thackeray: Růže a prsten neboli Příhody prince Giglia a prince Bulba (1914) + Vlastní životopis pana Jindřicha Esmonda, plukovníka ve službách Jejího Veličenstva královny Anny 1–3 (1922; 1937 s tit. Jindřich Esmond); E. Gibbon: O úpadku a pádu římského císařství 1, 2 (1919); H. Pasture: Přenešťastná rodina (b. d., 1919); H. G. Wells: Vášniví přátelé 1, 2 (b. d., 1919); L. M. Alcott: Malé ženy (b. d., 1919; upr. vyd. 1947); B. M. Croker: Štěstí v dáli (b. d., 1920); Pohádky babiččiny lenošky (1920, podp. patrně chybně M. Šimková); K. D. Wiggin: Pamětihodné Vánoce (1921); R. M. Ballantyne: Dobrodružství malého Martina v lesích brazilských (b. d., 1922); J. London: Syn vlkův (1923) + Martin Eden (1924, s překl. M. Reisingrové); R. S. Hichens: Plodná réva 1, 2 (1925); E. M. Tappan: Dobrodružství a hrdinné činy (1926); G. Eliot: Milostný příběh faráře Gilfila (1931); J. Hocking: Marnotratné dcery (b. d., 1931); R. Walker: Letadlem do Afriky (1936); V. Woolf: Flush. Životopis pejska Alžběty Barretové Browningové (1938); Odvážný Wong Dan (1940, i upr.); J. Austen: Pýcha a předsudek (1949). ■

LITERATURA: ● ref. překl. Dickensovo čtení: K. V. (Velemínský), Naše doba 20, 1912/13, s. 146; R. (V. Červinka), Zlatá Praha 30, 1912/13, s. 96 ●; K. V. H. (Havránek): ref. překl. D. M. Mulock: Zvon 13, 1912/13, s. 403; J. Folprecht: ref. překl. H. Pasture, Čes. revue 13, 1919/20, s. 155; Z. F. (Franta): ref. překl. W. M. Thackeray: Vlastní životopis pana Jindřicha Esmonda…, Naše doba 30, 1922/23, s. 498; E. Jurčinová: ref. překl. R. S. Hichens, LidN 16. 7. 1926; B. H. (Hloušková): ref. překl. G. Eliot, Úhor 1931, s. 212; F. Nováková: ref. překl. L. M. Alcott, Úhor 1934, s. 151; L. Zbraslavská: ref. překl. R. Walker, Úhor 1937, s. 102; J. A. Pellar: k šedesátinám, Čes. bratr 1941, s. 177 + Zemřela B. Š., Kostnické jiskry 1958, č. 39; E. Pellarová: B. Š., tamtéž 1965, č. 2.

ls, jip

František **Šimon**

* 13. 7. 1858 *Kotelsko* u Semil
† 9. 8. 1930 *Praha*

Humoristický básník a prozaik, autor satir a parodií, libretista.

Pokřtěn byl František Xaver; své práce podepisoval jako F. Šimon Lomnický (a variantami; přídomek Lomnický zvolil podle rodišti blízké Lomnice n. Popelkou) i jako F. Šimon Kotelský (podle rodiště). Datum úmrtí bývá uváděno i 11. 8. – Š. otec byl tkadlec, matka pocházela z rodiny košináře. Dětství Š. prožil v chudých poměrech v rodné vsi, kde nebyla škola, proto také, když v polovině 80. let vstupoval do literatury, zdůrazňoval, že je „samouk z Krkonošských hor“. Vyučil se holičem, od 2. poloviny 80. let provozoval toto řemeslo patrně již v Praze (1886 se oženil poprvé, 1897 podruhé). Jeho holičský závod ve Vojtěšské čtvrti (ul. V Jirchářích) proslul zejména na přelomu 80. a 90. let v uměleckých a divadelních kruzích. Zemřel v Nemocnici Milosrdných sester v Praze.

Š. své poměrně rozsáhlé básnické, ale i prozaické dílo uveřejňoval převážně v humoristických časopisech v posledních dvou dekádách 19. století (byl stálým spolupracovníkem Humorist. listů). Zpočátku se představil jako samouk naivním veršováním na téma rodná chaloupka, krása rodného Podkrkonoší a synovská láska k vlasti. (Š. autorství příspěvků v Budečské zahradě 1880 a 1884 podepsaných F. Šimon Kostelecký není pravděpodobné.) Pod vlivem písňové lyriky V. Hálka psal také prosté „kosmické“ a milostné písně i variace na písně lidové. Později vytvářel s využitím původních rytmických půdorysů „opravené písně národní“ a satirické variace na venkovské či městské motivy (mlynářské, cikánské, vojenské, živnostnické, kuřácké melodie). Humorného efektu v nich dosahoval důrazem na dvojsmyslnost pojmenování. Těžiště Š. díla spočívalo v nevýbojné občanskopolitické vlastenecké satiře a v parodiích ironizujících finanční úřady, volby, německé spolky, tisk a armádu, vídeňskou vládu i soudobou evropskou politickou situaci. V prozaických humoristických obrázcích situovaných do pražských hostinců Š. s využitím dobových frazeologismů a slangového výraziva vykreslil postavy gurmánů, pijáků piva a karbaníků. Zkušenosti holičské profese

tematizoval v drobných prozaických anekdotách, žertovných črtách i básnických cyklech. Výběr z nich zahrnul do své jediné básnické sbírky *Písně Pražského Figara*. Odlehčenou písňovou formou (rovněž pomocí humorných rýmů) v ní srovnával holičovy vlastnosti i jeho řemeslo se společensky ozdravnou rolí satirického básníka. Š. byl autorem také několika libret, jeho *Zápas pěvců na Kumburce aneb Rytíř Smíšek a princezna Tamarinda* provedl s hudbou T. Packého pražský Hlahol na Žofíně. Š. básně zhudebnili R. Nejedlý, V. J. Novotný a další skladatelé. – V LA PNP je ve fondu Karáskovy galerie uložen rukopis básnických textů F. Šimona Lomnického zaslaný hudebnímu skladateli V. J. Novotnému (písňový soubor Polní květy) a rukopis sbírky Kopřivy a bodláčí (Verše humoristické od Šimona Lomnického, 1879–1893).

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Čech Šim. Lom., granátník „Humorů" Š. (dub.), P. Ucivous Šimon., Simon, Simon., Šim. Lomnický, Šimon II., Šimon L., Šimon Lom, Šimon Lom., Šimon. Lom., Šimon Lomn., Š. Lomnický; F. Š., Ln., m., mm., mon., -mon., on., -on, S., Š., š., -š-, Ši, Šifra, Ši Fra., Ši. Fra, Šim, Šim., šim., Šim. L., Šim Lom., Šim. Lom, Šim. Lom., Š. L., Š. Lom., v Humorist. listech patrně i další šifry. ▮ PŘÍSPĚVKY *in:* Besedy lidu (1894–95, 1897, 1900); Dobrá kopa; Hlas národa (1901, v příl. Nedělní listy cyklus BB Venkovské motivy); Humorist. listy (1885–87, 1889–96, 1898–1902, také v příloze); Kalendář Humorist. listů (1885, 1891, 1894, 1896); Krakonoš (Jičín 1884–86); Nár. listy; Nár. politika; Paleček, pokr. Nový Paleček (1885–90); Palečkův humorist. kalendář (1888); Ruch (1883); Světozor (1886); Šípy; Šotek; Švanda dudák (1887–88, 1891–92, 1894–1902, 1907, 1910–13, 1924–30; 1895 BB Z písní Pražského Figara); Veselé listy; Vesna (1885–87; 1885 Z básní samouka Fr. Šimona); Vilímkův kalendář Humorů, pokr. Vilímkův humorist. kalendář… (1891, 1895–96); Zábavné listy (1886, 1888); – posmrtně: ant. Zapadlo slunce za dnem, který nebyl (2000, ed. I. Wernisch). ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Písně Pražského Figara (BB 1896, podp. Šimon Lomnický). ▮ SCÉNICKY. *Libreto:* Zápas pěvců na Kumburce aneb Rytíř Smíšek a princezna Tamarinda (b. d., hudba T. Packý). ▮

LITERATURA: ● nekrology: an., PL 17. 8. 1930; an., Naše kniha 1930, s. 293 ●; L. Lukáš: Literární místopis Semilska, Beseda 1949, s. 26.

vfr

Josef **Šimon**

* 15. 6. 1862 *Horní Stakory* u Mladé Boleslavi
† 4. 10. 1937 *Praha*

Katolicky orientovaný básník a prozaik, publicista.

Navštěvoval gymnázium v Mladé Boleslavi, 1881 vstoupil do řádu křižovníků s červenou hvězdou a složil řeholní slib (1885), na kněze byl vysvěcen 1886. Působil jako kaplan v Nebočanech u Děčína a v Dobřichovicích, od 1893 v kostele sv. Petra v Praze. Na konci 90. let pracoval v křesťanskosociální straně jako redaktor časopisu Obrana, vystupoval též jako polemický obhájce církve a odpůrce sociálnědemokratické strany (kterou vinil z úsilí o odstranění náboženství a podpory mezinárodního židovstva). Farářem se stal 1905 v Dobřichovicích, od 1907 byl členem konventu kláštera svatého řádu v Praze. Po 1918 opustil katolickou církev a stal se knězem církve československé; nejprve jako pomocný duchovní u sv. Mikuláše na Starém Městě, od 1922 jako farář v Dejvicích, kde také žil na odpočinku.

Svými beletristickými pracemi se Š. vřadil do rámce katolické literatury a po 1918 publikoval již jen sporadicky. První verše zveřejnil v 80. letech ve Vesně, účastnil se i almanachu Katolické moderny Pod jedním praporem (1895); zprvu krátce a od 1910 soustavněji spolupracoval zase s konzervativní Vlastí T. Škrdleho, odmítající reformní snahy v rámci českého katolicismu. Přestože Š. prvotina *Verše* nesla mnohé rysy tradiční vlastenecké a úzce katolicky orientované lyriky, její milostné a přírodní verše kritika přijala s porozuměním (J. Vrchlický, B. Čermák), zároveň však vyvolaly zákaz šíření knihy pražským arcibiskupem. Druhá sbírka citových vyznání *Za šera* se setkala již s kritičtějším přijetím (zejména pro autorovu malou náročnost při výběru veršů). V Almanachu mariánském uveřejnil Š. ještě cyklus mariánských básní *Svatá Hora.* Pro přílišnou umělost bez dějové logiky a bez psychologie charakterů skončil neúspěchem Š. pokus o sociální román alegoricky zpodobující české podnikatelské kruhy (*Makabejští*). Jako kněz Š. též publikoval práce z oblastí apologetiky, katechetiky, hagiografie, církevních dějin, sociologie a pastorace.

ŠIFRA: J. Š. ▮ PŘÍSPĚVKY *in:* Almanach mariánský (1905, BB Svatá Hora); Čech; Jizeran (Ml. Boleslav); Kříž; Maria; Obrana (1899–1901); alm. Pod

jedním praporem (1895); Večerní noviny (1893); Venkov (1928); Vesna (1886); Vlasť (1890, 1910–22); Zábavné listy (1892); – posmrtně: ant. Zapadlo slunce za dnem, který nebyl (2000, ed. I. Wernisch). ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Verše (1889); Za šera (BB 1892); Makabejští (R 1893). – *Ostatní práce:* Sociálnědemokratická společnost (1897, polemika s brožurou K. Dědiče Třídní boj); O životě lidském (kázání, 1900); Křesťanská domácnost (kázání, 1901). ▮ REDIGOVAL *časopis:* Obrana (1899–1901). ▮

LITERATURA: ● ref. Verše: K. Uhlíř, Vlasť 5, 1888/89, s. 794; an., Čes. Thalia 1889, s. 168; -x. (J. Vrchlický), Hlas národa 14. 5. 1889; B. Čermák, NL 11. 7. 1889 ●; ● k zákazu Veršů: an., Hlas národa 9. 12. 1890; an., Lit. listy 12, 1890/91, s. 60 ●; ● ref. Za šera: -ý, Lit. listy 14, 1892/93, s. 69; F. Zákrejs, Osvěta 1893, s. 384 ●; ● ref. Makabejští: bý. (J. Hrubý), NL 21. 4. 1893; P. Šup, Hlídka lit. 1893, s. 459; L. Čech, Osvěta 1893, s. 1148 ●; V. Bitnar: J. Š., Naše listy 1927, č. 42.

ls

Karel **Šimůnek**

* 2. 9. 1842 *Smíchov* (Praha-S.)
† 27. 7. 1908 *Praha*

Autor nenáročných frašek, žertů, kupletů a komických výstupů, drobných povídek a humoresek.

V 70. a 80. letech pracoval pravděpodobně jako stavební inženýr a dozorčí trati na bývalé Turnovské dráze v úseku Mladá Boleslav – Turnov, poté jako stavební inženýr v Rokycanech. Během krátkého trvání časopisu Čech byl spolu se svým přítelem a vrstevníkem J. Arbesem jeho hlavním spolupracovníkem a hojným přispěvatelem, po uveřejnění próz *Hanzon* a *Mořská panna* jej však Arbes obvinil z plagiátu a krádeže vlastních textů.

Humor Š. jednoaktových frašek a žertovných výstupů, určených pro ochotnická jeviště, pražské arény a zpěvní síně, vycházel převážně z primitivní jazykové komiky (komolení cizích slov, opakovaná rčení, mluvící jména) a jejich náměty se nikterak nevymykaly dobovým konvencím tohoto žánru: potrestaná lakota (*Ztratil řeč*), námluvy se šťastným koncem (*Byt pro svobodného pána*), nezdařené námluvy obstarožních pánů (*Balerína, Pan domácí*), intriky zlé tchyně (*Paní tchyně u večeře*), snaha nudící se ženy povzbudit manželskou lásku pomocí žárlivosti (*Ve vlastní pasti, Ve křivoklátském zátiší*) aj. Je pro ně příznačná určitá familiárnost, dialogy jsou zatíženy množstvím deminutiv, častá je řeč postav stranou k obecenstvu. Zřetelnější autorský rukopis je patrný pouze tam, kde Š. využil svých profesních znalostí k živější charakterizaci prostředí a k obohacení jazyka postav železničářským slangem (*V nádražní kanceláři*). Na humorných situacích spojených se stavbou železniční dráhy je rovněž založena jediná celovečerní hra s milostnou zápletkou *Pan inženýr a jeho figurant* a do okolí železniční tratě mezi Mladou Boleslaví a Turnovem je umístěn i děj většiny příběhů z *Pojizerních povídek,* různorodé směsi drobných příhod ze soudobého života českého venkova. Podle vlastního vyjádření je Š. autorem textů k více než 250 kupletům (Španělka, Ta naše Mařena, Karle, Karle! aj., tištěny mj. v edicích Dámský večírek a Nové kuplety) i písním (Vesničko má pod Šumavou) a sólovým výstupům se zpěvem (Kibic).

ŠIFRA: K. Š. ▮ PŘÍSPĚVKY *in:* Čech (1864–65); Humorist. listy; Lumír; Paleček; sb. Švábovy a Inemanovy komické výstupy, kuplety, deklamace a žerty (b. d., 1892); Zlatá Praha (1865, 1900). ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Dědkův kalmuk (D 1865, šifra K. Š., podle J. Arbesa); Pan domácí (D 1866); Pojizerní povídky (1883); V sobotu (D 1883); Balerína (D 1884); Byt pro svobodného pána (D 1884); Paní tchyně u večeře (D 1886); Ve křivoklátském zátiší, Ztratil řeč (DD 1886); Studentský trojlístek (D 1887); Zve na svůj příjem (D 1887); V nádražní kanceláři (D 1892); Pan inženýr a jeho figurant (D b. d., 1892, prem. 1893); Z Prahy do Vídně (D b. d., 1902, dle uherského motivu); Ve vlastní pasti (D 1907, prem. 1905). ▮ SCÉNICKY. *Hra:* Vzhůru za Amálkou (1866). ▮

LITERATURA: V. Beneš: ref. Pan inženýr a jeho figurant, Hlídka lit. 1893, s. 283; K. Krejčí in Jakub Arbes (1946).

mv

Valentin **Šindler**

* 30. 1. 1885 *Cholina* u Litovle
† 21. 1. 1957 *Praha*

Tvůrce populární postavy revuí, her a rozhlasových scének – stréčka Matěje Křópala z Břochovan; publicista; operní pěvec-tenorista.

Pocházel z rodiny hostinského a měl dva bratry, kteří se stali rovněž tenoristy. Po maturitě (1905) na kroměřížském arcibiskupském gymnáziu studoval v Olomouci po 3 roky bohoslo-

ví a přitom se hudebně vzdělával u J. Nešvery. Při svém vystoupení v pražském dominikánském kostele zaujal K. Kovařovice, který jej podnítil k umělecké dráze. Od 1909 vystupoval pohostinsky v operních a operetních představeních pražského Nár. divadla. Po studiu zpěvu ve Vídni a v Berlíně a po dalších pohostinských vystoupeních v operních představeních Nár. i Vinohradského divadla získal 1911 v Nár. divadle angažmá. 1914–17 byl členem operního souboru Chorvatského nár. divadla v Záhřebu. Vyvrcholením jeho umělecké dráhy bylo působení v Nár. divadle v Brně (1917–32). Poté vystupoval v Praze v Malé operetě na Vinohradech; nakonec měl vlastní soubor, s nímž cestoval i po venkově. Uplatňoval se také jako zpěvák lidových písní a jako soukromý učitel zpěvu. V 50. letech byl hlasovým poradcem a pedagogem Uměleckého souboru nár. bezpečnosti v Praze.

Postavu stréčka Matěje Křópala z Břochovan vytvořil Š. při své spolupráci s časopisem brněnského Nár. divadla Divadelní šepty. Psal do nich pod tímto pseudonymem (z podnětu V. Štecha) v hanáckém nářečí bodrým humorem a ironií naplněné referáty a fejetony, nahlížející ze stanoviska rozšafného hanáckého strýce dění kolem brněnského divadla, později i veršované portréty jeho předních osobností. Doplněním těchto textů vznikla knížka *Plkačka a jedno drohy.* V polovině 20. let napadlo dramaturga V. Skocha oživit tuto komickou figurku na jevišti a spolu s O. Novým napsal libreto revue Z Brna do Brna (hudbu složil A. Kincl); Š. přeložil text do hanáčtiny. Tak vznikl český protějšek komických figur německých i italských lidových her, představující současně nesentimentální, mužný vztah k folkloru. Hrdina, bodrý Hanák, při svých cestách po cizích zemích nepodléhá obdivu pro vše, s čím se tam setká, ale pohlíží na tamní specifičnosti s nadhledem. Revue se hrála před vyprodaným hledištěm od 1926 až do odchodu Š. z Brna a byla adaptována i pro jiná města, např. v Praze se hrála pod tit. Z Prahy do Prahy. Následovaly pak další úspěšné revue (při brněnské Výstavě soudobé kultury 1928 Pojďte k nám aneb Špilberku zelený, později Ide Maryna). Postavu stréčka Křópala, jež byla záhy doplněna dalšími protagonisty, oživil Š. s herci A. Pivoňkou a J. Čihákem také na scéně brněnského loutkového divadla Radost, které společně založili. Divadelní proscénium a dekorace navrhl O. Sekora, který vytvořil i podobu loutek: kromě stréčka Křópala i Jozéfka Melhobu, panímámu Křópalovou, vykutáleného klučinu Cvočka, později také komickou dvojici Patočku a Hnáta a maloměšťáckého pana domácího Hypolita Šebánka. 1930 hrálo divadélko Radost v paláci Radio v Praze. Ve 30. letech uvedla pražská Malá opereta na Vinohradech celý volný cyklus her s postavou Křópala, Jozéfka Melhobu hrál Š. mladší bratr Václav (1893–1952). Autoři těchto her byli různí, Š. však v nich vždy upravoval text a převáděl jej do hanáckého nářečí. K popularitě těchto postav přispěly i jejich scénky a celé hry (A. Lakomý: Zpovědní léstek, Dvě sázke) uváděné v rozhlase.

PSEUDONYMY: Stréček Křópal, Stréček Matěj Křópal z Břochovan. ■ PŘÍSPĚVKY *in:* Čes. lid (1928); Divadelní šepty (Brno 1921–25); Hudební národ (1933); Kalendář umělců (1913); Lid. noviny (1926); Svoboda (1930). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Plkačka a jedno drohy (PP a BB 1927). – *Převod do hanáčtiny a úpravy textů stréčka Křópala a Jozéfka Melhoby* (in): J. Čihák: Stréček Matěj Křópal z Břochovan v Praze (D pro loutky, 1930); O. Dubovský: Stréček Křópal poslancem (D b. d.). ■ SCÉNICKY. *Převod a úpravy* (in): Erry Saša (V. Skoch), O. Nový: Z Brna do Brna (1926, hudba A. Kincl) + Pojďte k nám aneb Špilberku zelený (1928, hudba R. Kvasnica) + Ide Maryna (1930, hudba R. Kvasnica, A. Kincl); sezona 1932/33 (vinohradská Malá opereta): P. Payer: Křópal detektivem, F. A. Tichý, J. Láznička: Křópal amorkem, M. Bukovský: Hanácká krev, R. Stolz, R. Bodanzky: Křópal biletářem, P. Payer: Křópal poslancem; sezona 1933/34: V. A. Vipler, K. Novák: Na Svatém Kopečku; dále v průběhu 30. let: Dva dny prezidentem; Stréček Křópal ministrem; Aféra Křópalova; Křópal v Africe; Nevyzraješ; Křópal na véstavě v Chicagu; R. Mařík: Dobrodružství stréčka Křópala; A. Mikula: Stréček Křópal meslevcem; J. Vymětal: Na panskech hranicích nebo-le Stréček Matěj Křópalu jedó pro dřivi; Me sme me a me se nedáme… (1938); Křópalova stříbrná svatba (začátek 40. let). ■

LITERATURA: Č. Zíbrt: ref. Plkačke a jedno drohy, ČL 1927, s. 237; ● ref. Z Brna do Brna: Č. Jeřábek, NO 18. 9. 1926; A. Fiala, Mor. orlice 16. 1. 1927 ●; J. Veselý: Škrhola či Spejbl či stréček Křópal z Břochovan?, LidN 18. 1. 1930 (odpol.); B. Slavík in Písemnictví na Litovelsku (1937, s. 67) + in Hanácké písemnictví (1940, s. 128); we (M. Wendt): Stréček Křópal jubiluje, LD 29. 1. 1955; J. Vitula: Zemřel stréček Matěj Křópal, LD 22. 1. 1957; I. Osolsobě: Pokrokové tradice brněnské operety, V. Skoch, Vzpomínka, O. Nový: Vzpomínky na Brno, vše sb. Velká

pochodeň (1959); M. Spurný: Slavný břochovanský trojlístek, Svob. slovo 31. 1. 1965; K. Tauš: K rodopisu stréčka Křópala, Rovnost 19. 5. 1968; O. Nový: Dopis do Brna, sb. Divadlo je divadlo (1969, s. 94); an.: Š. V., sb. Žili a pracovali v Brně (1977, s. 112); VK (V. Kudělka): Š. V., Postavy brněnského jeviště 3 (1990–94, s. 550); -mf-: V. Š., Hanácké noviny 21. 1. 1997; B. Skopal: Významné osobnosti podzimních honů v Žarošicích, Věstník historicko-vlastivědného kroužku v Žarošicích 1999, č. 8, s. 67.

pp

Jozef **Šinovsky**

* 14. 7. 1902 *Šenov* u Frýdku-Místku
† 12. 2. 1973 *Ostrava*

Prozaik píšící v regionálním lašském nářečí, inspirovaný proměnou ostravského venkova v průmyslovou oblast; publicista.

Vl. jm. Josef Bilan (na křestním listu Bielan). Podepisoval se též Josef Bilan Šinovský (Bilan-Šinovský), Josef Šinovský, Šenowský (Šénowsky), Josef Milan Š. – Narodil se jako páté a nejmladší dítě důlního zedníka a drobného zemědělce. Obecnou školu vychodil 1908–13 v Šenově, 1917–21 pracoval jako dělník ve Vítkovických železárnách, poté fáral na dole Petřvald. Oženil se 1924 a měl čtyři děti. Ve Vítkovických železárnách opět pracoval 1928–32 a 1936–45, mezi tím v době hospodářské krize byl čtyři roky nezaměstnaný. Členství ve Federaci dělnických tělovýchovných jednot (od 1921) jej přivedlo 1924 do KSČ (1926–38 byl předsedou jejího okresního výboru). Po Mnichovu a polském záboru Těšínska (1938) pomáhal převádět uprchlíky přes hranice do emigrace. Od 1942 se zapojil do ilegálního hnutí Slezský odboj. Po válce byl 1945 krátce předsedou Zemského nár. výboru v Moravské Ostravě a poté byl jmenován zmocněncem ministerstva vnitra k projednání žádosti o navrácení českosl. občanství obyvatelům Těšínska. Působil na sekretariátu Krajského výboru KSČ v Ostravě, kde organizoval vznik prvních zemědělských družstev (JZD) v kraji. 1949–50 řídil ostravské nakladatelství Úder, 1954–56 pracoval jako krajský osvětový tajemník, poté byl pověřen budováním Muzea dějin komunistického hnutí a KSČ v Ostravě. Do důchodu odešel 1962, 1970 byl vyloučen z KSČ pro nesouhlas se vstupem vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR v srpnu 1968. Pro Š. literární činnost bylo ve 30. letech důležité seznámení s Ó. Łysohorským, pod jehož vlivem začal psát v rodném lašském dialektu (ne tzv. spisovnou lašštinou Łysohorského), dále členství v levicově orientovaném sdružení krajových spisovatelů Lašsko perspektywa (od 1936) a přátelské kontakty s P. Bezručem. Spolupracoval též s ostravským rozhlasem. Pohřben byl v Šenově.

Š. začínal na počátku 30. let jako dělnický dopisovatel drobnými novinářskými útvary (Dělnický deník, Rozsévačka, ostravská verze Rudého práva) a autodidaktem zůstal i ve svých prozaických projevech určovaných vlastní životní zkušeností. Většinou se soustřeďoval na konkrétní kresbu sociálního a hospodářského přerodu ostravského venkova v průmyslovou aglomeraci. V povídkové prvotině psané v nářečí Š. zpodobil osudy prostých lidí odcházejících za obživou do dolů a hutí a přes všechny útrapy s tím spojené uchovávajících si srozumění se životem (*Černe oranisko*). V dalších povídkách (*Země vypravuje*) provázejí lyrické prvky obraz venkovského prostředí spjatého pevným řádem přírody; v jejich první části Š. uplatnil spisovný jazyk, ve druhé dialekt. K proměně regionu se zase vrátil v šíře pojatém románu *Haldy na roli*, původně koncipovaném v nářečí, po všestranném přepracování pak převedeném do spisovné češtiny (s tit. *Havířská země*). Zachytil v něm v rámci vývoje oblasti od časů, kdy se na Ostravsku začalo kopat uhlí, až po ohlasy ruské revoluce 1905 protikladné postoje sedláků k prodeji jejich polí pro průmyslové účely. Nářeční prvky se spolu s tematickými i figurálními stereotypy znovu objevují v žánrových obrázcích těžících z krajových osobitostí (*Těšínské úsměvy*). Š. jazyk, usilující postihnout dialekt rodných míst v jeho fonetické podobě a autenticitě, zůstává cenným dokumentem pro dialektologické bádání. Další Š. práce, částečně agitačního rázu, trpí poplatností politickým schématům 50. let. Distribuce brožury *Dílo Óndry Łysohorského – promarněná mince rodného kraje* byla ve své době údajně zakázána; ve strojopise zůstala Knížka o Šenově a próza Slezská romance, inspirovaná pobytem J. Mánesa na Těšínsku. – Spoluautorem knih *U nás na Trojici* a Těšínské úsměvy je J. Stunavsky (* 19. 4. 1901 Slezská Ostrava), vl. jm. Jan Lisník, podp. i Stónawsky, horník, básník-samouk píšící v lašském nářečí; ojediněle tiskl verše v Tvorbě (1935) a v U (1936–38), knižně vydal sbírky Spěv haviřa (1940) a Melodyje z hur (1945).

PŘÍSPĚVKY *in:* Červený květ (Ostrava 1956); Dělnický deník (Ostrava); Havíř (Ostrava; FF v nářečí); Kampaň; Rozsévačka; Rudé právo (Ostrava); Tvorba; U. ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Černe oranisko (PP 1940); Země vypravuje (PP 1941); Haldy na roli (R 1945; přeprac. vyd. 1957 s tit. Havířská země); U nás na Trojici (PP 1947, s J. Stunavským); Těšínské úsměvy (PP 1947, s BB J. Stunavského); Hrdinné město Leningrad (P 1959, s M. Zezulou); Dílo Óndry Łysohorského – promarněná mince rodného kraje (studie, 1960); Cestou jistoty (P 1965). – *Ostatní práce:* Bojem zvítězili. Přehled historicky významných bojů dělnického revolučního hnutí na Ostravsku (1960); Kronika 15 let v datech a událostech 1945–1960 (1961). ▮ REDIGOVAL *sborníky:* Slezský pozdrav (1945, s jinými), Těšínsko Petru Bezručovi (1947), Pozdrav Ostravska Zdeňku Nejedlému (1953). ▮

LITERATURA: J. Rohel: Havířská země J. Š. (Měst. knihovna Ostrava 1959, metodický text). ▮ ● ref. Černe oranisko: Rfš. (R. F. Šimek), Zvon 40, 1939/40, s. 614; lnz (L. N. Zvěřina), Čteme 2, 1939/40, s. 326; B. Slavík, LidN 28. 10. 1940 ●; V. T. (Tichý): ref. Země vypravuje, Dělnická osvěta 1941, s. 305; Z. Bár in J. Š.: Haldy na roli (1945); vkř: ref. Haldy na roli, Rovnost 14. 4. 1946; -oř- (O. Šuleř): Havířská země J. Š. (rozhovor), Červený květ 1957, s. 316; ● ref. Havířská země: J. Průša, Červený květ 1958, s. 20; J. Skutil, tamtéž, s. 92; L. Vymazal, Nová svoboda 9. 3. 1958; J. Veselý, Mladá fronta (Ostrava) 17. 12. 1958 ●; L. Pallas: ref. Dílo Óndry Łysohorského…, SlSb 1960, s. 413; O. Rafaj in Literatura a současnost (1963).

sb

Ladislav **Šíp**

* 30. 9. 1888 *Vesec* (Mírová pod Kozákovem) u Turnova
† 14. 4. 1967 *Praha*

Básník, jehož poezie vychází z náboženského cítění.

Narodil se v učitelské rodině jako prostřední ze tří synů. Gymnaziální studia absolvoval v Jičíně a v Praze. Po maturitě (1908) vystudoval práva na pražské právnické fakultě (1912, JUDr. 1916). Poté krátce působil jako soudce. Od 1919 byl úředníkem na ministerstvu školství, kde pracoval v administrativě, zejména v oboru národního a vysokého školství. 1927–31 a znovu 1938–42 byl předsedou prezidia ministerstva školství a lidové osvěty. Od 1942 do května 1945 zastával funkci ředitele pražského Nár. divadla.

Š. poezii, která netíhla ani k myšlenkové výlučnosti, ani k formálnímu experimentu, charakterizuje náboženské pojetí života, křesťanská pokora a melodický rým. Do literatury vstoupil Š. prostými verši bez osobitějšího výrazu, směřujícími k minulosti a myšlenkově ovlivněnými poezií soudobých katolických básníků (J. Zahradníček). V dalších sbírkách (*Smrt na louce, Písně nalezených*) se pojí náboženský patos s láskou k přírodě, s osobními zážitky (intimními vzpomínkami na rodinu a domov a se steskem nad smrtí otce). Tuto meditativní lyriku doplnily později ještě reflexe o životě a smrti, o prchavosti času, o lásce k rodné zemi a k čaromoci hudby (*Mísa přátelství*), lyrickoepické *Balady,* s podobenstvím z oblasti sociální i náboženské a s akcentem na sílu mateřské lásky, ovlivnila tvorba J. Nerudy a J. Vrchlického.

PŘÍSPĚVKY *in:* Lid. noviny (1940); Naše zprávy (1940); Ranní noviny (1936); Venkov (1937, 1940–41). ▮ KNIŽNĚ. *Soubory poezie:* V síti a dlaň (1936); Smrt na louce (1937); Písně nalezených (1938); Komu patří svět? (1940); Když kvetla louka (1942); Mísa přátelství (1943); Balady (1943). ▮

LITERATURA: ● ref. V síti a dlaň: an. (Z. Kalista), Lumír 62, 1935/36, s. 541; Akz. (A. Kostohryz), Rozhledy 1936, s. 174; J. Strnadel, Čin 1936, s. 372 ●; ● ref. Smrt na louce: J. Strnadel, Čin 1937, s. 136; O. Králík, LUK 1937, s. 290; V. Černý. LidN 24. 5. 1937; AMP. (A. M. Píša), PL 25. 8. 1937; O. Tichý, Rozhledy 1937, s. 191; V. Zima, Vlast 1937, s. 310; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 38, 1937/38, s. 153 ●; ● ref. Písně nalezených: B. Slavík, Zvon 38, 1937/38, s. 721; en-., Rozhledy 1938, s. 72; K. P. (Polák), PL 17. 7. 1938; an. (J. Strnadel), Ranní noviny 30. 7. 1938 ●; ● ref. Komu patří svět?: Benj. J. (Jedlička), LidN 30. 12. 1940; jšr. (J. Šnobr), Čes. osvěta 37, 1940/41, s. 216; Boj. (P. Bojar), Studentský časopis 20, 1940/41, s. 207; -jms- (J. M. Slavík), Archa 1941, s. 92; kp. (K. Polák), Nár. práce 26. 1. 1941, příl.; J. Pilař, Venkov 4. 5. 1941 ●; ● ref. Když kvetla louka: h (J. Heyduk), LidN 5. 7. 1942; K. P. (Polák), Nár. práce 12. 8. 1942 ●; V. Hloch: ref. Mísa přátelství, Venkov 1. 8. 1943; ● ref. Balady: Hch (V. Hloch), Venkov 11. 1. 1944; V. Kolář, LidN 3. 4. 1944; kp. (K. Polák), Nár. práce 12. 4. 1944; J. Morák, Řád 1944, s. 43 ●.

sb

František **Šípek**

* 20. 12. 1850 *Vídeň* (Rakousko)
† 27. 1. 1906 *Praha*

Prozaik a dramatik, herec a režisér; o herecké zážitky se také opírají jeho vzpomínkové příběhy a pokusy o lidové hry.

Nemanželský syn tovární dělnice, později úřednice (podle R. Deyla existuje domněnka, že jeho otcem byl spisovatel F. J. Rubeš). 1861 se s matkou přestěhoval do Prahy, kde studoval na reálkách u sv. Jakuba a v Panské ul., v kvartě byl však vyloučen a učil se knihařem. Od 1867 bral hodiny herectví u K. Šimanovského a 1868 poprvé vstoupil na jeviště v Lounech. Nato prošel četnými (i kočovnými) divadelními společnostmi a arénami: působil zejména u P. Švandy ze Semčic (hlavně 1869 ve Pštrosce, s přestávkami v 70.–90. letech v Plzni, v Brně a na Smíchově), u F. Pokorného (1869, 1876–78, 1881–82) a J. Pištěka (s přestávkami 1878–81 v Kravíně na Vinohradech, 1892–96 v Brně); vypracoval se na úspěšného, osobitého komika a kupletistu (pro politická vystoupení byl opakovaně pokutován i uvězněn) a herce tragických rolí, posléze působil též jako režisér (činoherní i operní). 1882–83 hrál v Prozatímním divadle (mj. přechodně zastupoval nemocného J. Mošnu). 1893 se zúčastnil výpravy společnosti F. Ludvíka do USA. 1898–1904 byl členem holešovického Divadla na Výstavě (poté Uranie, 1902 krátce ředitelem). 1903 získal koncesi na vlastní kočovnou společnost, s níž od 1904 působil na Jičínsku aj. s převážně soudobým repertoárem, avšak bez úspěchu. Tísnivou situaci Š. špatně nesl (jako neklidná, vznětlivá a kontroverzní osobnost); zemřel krátce po převozu do ústavu pro choromyslné. Pohřben byl na Olšanských hřbitovech. Manželka, herečka Anna Š. (roz. Junková, † 1921), se poté marně pokoušela znovu obnovit činnost společnosti (za řízení J. Hodra).

I když Š. proslul především jako komik, jeho dvě hry mají ráz vážných dramat, určených pro lidové publikum: první je truchlohra zasazená do válečného dění 1866 (*Václav Hora, myslivec 18. praporu…*), druhá sentimentální, sociálně laděná hra, v níž mladý mecenáš zachraňuje bydlení pro chudé (*Na starém hamru*). Významnější je Š. vyprávění příhod, jež ho potkaly na jeho herecké dráze (*Šarapatky*).

PŘÍSPĚVKY *in:* Besedy lidu (1901); Divadelní listy (1881); Divadlo (1905–06); Mor. orlice (Brno 1893–95, vzpomínky na americké působení); Nár. listy (1897–99); Vesna (Brno, Vel. Meziříčí 1888). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Šarapatky (PP 1901); Václav Hora, myslivec 18. praporu aneb Pražské děti (D 1901, i prem.). ■ SCÉNICKY. *Hra:* Na starém hamru (1902). ■ KORESPONDENCE: J. Rudloff: F. Š. (J. Rudloffovi b. d.), Divadlo 2, 1903/04, s. 230. ■

LITERATURA: an.: F. Š., český komik, Čes. jih 17, 1888/89, s. 230; an.: F. Š., Podřipské listy 6. 3. 1892; A. N.: Z Divadla na Výstavě, Zlatá Praha 15, 1897/98, s. 526; q.-: ref. Šarapatky, LidN 18. 4. 1901; -an-: ref. insc. Na starém hamru, PL 18. 6. 1902; J. Rudloff: F. Š., Divadlo 2, 1903/04, s. 230; ● nekrology: J. Rudloff, Divadlo 4, 1905/06, s. 169; -ols-, Máj 4, 1905/06, s. 335; an., Zlatá Praha 23, 1905/06, s. 204; J. Ladecký, Osvěta 1906, s. 371 ●; A. B. Dostal in Čtyřicet let divadla na Smíchově (1911); J. Knap in Umělcové na pouti (1961); R. Deyl in Vavříny s trny (1973); O. Spalová in Sága rodu Budilova (1978); L. Klosová in Postavy brněnského jeviště 1 (1984).

mhs, zp

Karel **Šípek**

* 17. 3. 1857 *Bohdaneč* u Pardubic
† 12. 2. 1923 *Bohdaneč*

Dramatik, prozaik, populární humorista z okruhu I. Herrmanna, znalec minulosti i přítomnosti českého divadla i jeho předměstských scén, autor operních libret, divadelní referent, překladatel.

Podepisoval se i vl. jm. Josef Peška. – Syn hostinského. Obecnou školu vychodil v rodišti, nižší reálku v Pardubicích (1868–70 a 1871–73); mezitím, aby se naučil německy, rok studoval v Moravské Třebové. Učitelský ústav navštěvoval od 1873 v Praze. Od 1877 začal vyučovat na pražských obecných školách, nejprve na Malé Straně v Tomášské ul., poté na Pohořelci. Počátkem 90. let přešel na obecnou školu v Jindřišské ul. a nakonec se stal ředitelem školy na Novém Městě. Do důchodu odešel 1913. Důvěrný vztah k českému divadlu uplatnil nejprve 1891–99 jako divadelní referent Světozoru a po jeho zániku v Nár. politice. 1898 patřil k iniciátorům Divadla na Výstavě při pražské Výstavě architektury a inženýrství, z něhož vzniklo divadlo Uranie. Od 1891 byl členem Umělecké besedy. Hojně cestoval, poprvé 1878 s I. Herrmannem na Světovou výstavu do Paříže, Francii navštívil ještě dvakrát, dále též Německo, Dánsko, Belgii, Švýcarsko, Itálii a Slovensko. Trvalé přátelství ho pojilo již od 70. let s I. Herrmannem i s G. Schmoranzem. S oběma se také pokoušel psát divadelní frašky. Po krátkém výletu do Vídně 1913 byl stižen mrtvicí a zůstal doživotně ochromen na pravou ruku. Poslední léta svého staromládeneckého života trávil v bratrově rodině v Bohdanči, kde byl též pohřben.

Š. vstoupil do literárního dění především jako autor břitkých veršů a žánrových obrázků a črt, v nichž předváděl rázovité postavičky velkoměstského i venkovského života. Otiskoval je zejména v humoristických časopisech, nejdříve v Palečku, pak ve Švandovi dudákovi a nakonec v Humoristických listech. V duchu Nerudových drobných novinových žánrů a silně ovlivněn přítelem I. Herrmannem prokázal ve svých souborech povídek, causerií, črt a výjevů důvěrnou znalost rozličných prostředí: velkoměstského pražského ve všech jeho vrstvách, od polosvěta až po majetné pány domů a jejich rozmarné manželky, maloměstského, poznaného zejména v rodišti (Bohdaneč ironicky nazýval Mokrosouš v souboru *U nás v Mokrosouši*), i venkovského v jeho sousedské družnosti i lesnickém samotářství. Znalost prostředí se u Š. snoubí se schopností zkratkovité charakteristiky postav, postihující především jejich osobité libůstky a slabosti někde až s ironizujícím zabarvením, zejména však s laskavým humorem, v příhodách laděných vážněji s účastným pochopením i soucitem. Sklon k figurkářské rutině, nabytý vyprávěním dalších a dalších příhod, pak Š. překonával vypravěčskou a stylistickou obratností. Postupně tak od drobných raných kratičkých výjevů (*Žertem i do pravdy*) dospěl k celistvějším útvarům povídky a humoresky (*Čtvrtá kniha povídek a humoresek*, *Komedie žité i nežité*, *Lidé šprýmovní a historky o nich*). Nakonec se věnoval beletrizovaným memoárům kulturněhistorického, kronikářského rázu (*Mumraj a popelec*, *Na podzim v ořeší a jiné povídky*, *Sladké nesmysly*). Rovnocenné se Š. beletristickým dílem jsou jeho vzpomínky, jednak obdivné, portrétující přítele I. Herrmanna (*Čtení o Ignátu Herrmannovi*), jednak rozmarné, zasvěcené divadlu. Nejdříve spolu s J. Štolbou a V. Štechem vydal *Divadelní paběrky* a pak samostatně *Vzpomínky na Prozatímní*, podávající zábavně, s úsměvem i ironií profily tehdejších herců a zpěváků. Š. sledoval divadlo i jako kritik (v Herrmannových stopách střídal vážné soudy s humornými glosami). Jako autor divadelních her se nedopracoval výraznějších úspěchů, i když se o veselohru ze současnosti pokoušel několikrát, jednak sám, jednak ve spolupráci s jinými: I. Herrmannem (*Duch pradědův*), s G. Schmoranzem (*Růžové okovy*) a s B. Kaminským a V. Štechem (*Náš dům v asanaci*); je též autorem časopisecky zveřejněných divadelních parodií a travestií na módní nebo senzační náměty. Mnohem úspěšněji vyzněla Š. spolupráce s K. Kovařovicem na libretech pro jeho opery. Vesměs v nich zpracovával díla českých i cizích autorů (podle A. Jiráska *Psohlavce*, B. Němcové *Na Starém bělidle,* podle P. A. Alarcóna *Noc Šimona a Judy* a O. Feuilleta *Slib*); inscenována byla též opera *Lásky básníkovy* o životě bohdanečského rodáka J. J. Langra (hudba V. Steinmann), neprovedeno zůstalo libreto podle Germinalu É. Zoly napsané pro J. Kàana z Albestu a v rukopise zůstala i další libreta (např. Oldřich a Božena). Zvláště z němčiny Š. také libreta a divadelní hry překládal, v případě autorů dánských a maďarských je uváděl rovněž prostřednictvím němčiny. V rukopise zanechal též román ze studentského života o mladém, předčasně zemřelém lékaři My hříšníci.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: A. K. Šepoj (Paleček), Dalibor, Drozd, Gustav Ermoine Péchard (společně s I. Herrmannem), Jean Styx, Säkerhalts Tändstickor, Silovák Vokurka, Tandariáš, Terpentinus (zejména divadelní ref.); A. K. Š., K. Š., P., Š. ■ PŘÍSPĚVKY *in:* Besedy lidu (1917–24); Čas (1913); Čes. noviny, dříve Posel z Prahy (1881); Čes. svět (1917); Divadelní kalendář; Hlas národa (1886–91); Hlasy od Blaníka (Benešov 1890); Hradecký Polaban (1885); Humorist. listy (1913–24); J. K. Tyl (1894); Kalendář humoristický; Lid. noviny (1922–25); Loutkář (1917–18); Lyrická prémie spolku Máje na rok 1910; Máj (1909); Nár. divadlo (1918); Nár. listy (1883–88, 1909–19); Nár. politika; Osvěta (1915); Paleček (od 1875); alm. Půl století Nár. listů (b. d., 1910); Světozor (1889–94); Světozor (1920); Šotek; Švanda dudák (1882–1920); Topičův sborník (1916, 1922); Vánoční listy Hlasu národa (1890); Velký slovanský kalendář na rok 1893 – …1896, …1910; Venkov (1917); Zlatá Praha (1887, 1904–22); Zvon (1901–24); – posmrtně: ant. Zapadlo slunce za dnem, který nebyl (2000, ed. I. Wernisch). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie* (i adaptace): Pylades bez Oresta čili Ifigenie v Landškrouně (libreto, b. d., 1880, i prem., hudba F. V. Klenka); Žertem i do pravdy (PP b. d., 1889); Starší závazky (D 1891, i prem.); Noc Šimona a Judy (libreto, b. d., 1892, i prem., dle P. A. Alarcóna, hudba K. Kovařovic); Rub a líc (PP b. d., 1893); Psohlavci (libreto, 1898, i prem., dle A. Jiráska, hudba K. Kovařovic); Na Starém bělidle (libreto, 1900, prem. 1901, dle B. Němcové, hudba K. Kovařovic); Za větrem (PP 1902); Divadelní paběrky (vzpomínky, 1902, s V. Štechem a J. Štolbou); Čtvrtá kniha povídek a humoresek (PP b. d., 1908); Komedie žité i nežité (PP 1913); Klavír, Vlasy, Z lásky otcovské (DD b. d., 1913, poslední dle E. Labiche); Lidé šprýmovní a historky o nich (PP 1916); Mumraj a popelec (PP b. d.,

1917); Vzpomínky na Prozatímní (1918); Na podzim v ořeší a jiné povídky (1919); Sladké nesmysly (PP 1920); Čtení o Ignátu Herrmannovi (vzpomínky, b. d., 1920); U nás v Mokrosouši (PP b. d., 1922). – *Překlady:* E. Scribe, F. X. Told: Čarovný závoj (1893); A. Schnitzler: Lieutenant Gustl (1904); H. Bahr: Herečka (b. d., 1910); H. von Hofmannsthal: Růžový kavalír (1911, hudba R. Strauss); B. Thomas: Charleyova teta (1920). – *Výbory:* U nás v Mokrosouši (1957, ed. F. Hampl); Pod Kunětickou horou (1961, ed. F. Hampl). – *Souborné vydání:* Sebrané spisy (Jos. R. Vilímek, 1928–30, 5 sv., ed. V. Štech). ▮ SCÉNICKY. *Hry:* Duch pradědův (1880, s I. Herrmannem, společný pseud. Gustav Ermoine Péchard); Růžové okovy (1881, s G. Schmoranzem); Náš dům v asanaci (1898, s B. Kaminským a V. Štechem); Slib (libreto, 1920, dle O. Feuilleta, hudba K. Kovařovic, nedokonč.); Lásky básníkovy (1921, hudba V. Steinmann). – *Překlady:* E. Labiche, M. Marc-Michel: Následky prvního manželství (1889); O. Blumenthal, G. Kadelburg: Cesta na východ (1893); J. N. Nestroy: Lumpácivagabundus aneb Ludrácký trojlístek (1894); H. Sudermann: Zápas motýlů (1897); E. Labiche: Klobouk z italské slámy (1898) + Z lásky otcovské (1912); F. Raimund: Marnotratník (1902); O. Ernst: Spravedlnost (1903); H. L. G. Bernstein: Ve víru (1906); C. Viebig: Selka (1907); G. F. Esmann: Otec a syn (1908); A. Schnitzler: Komtesa Mici aneb Rodinný den (1909) + Milkování (1911, hudba F. Neumann); L. Thoma: Mravnost (1909) + Lotčiny narozeniny (1912); E. von Wolzogen: Ohně zmar (1912, hudba R. Strauss); F. Salten: Silnější pouto (1913); F. Molnár: Vlk (1913); H. Nathansen: Aféra (1914). ▮ KORESPONDENCE: E. Tichý: Z poslední korespondence K. Š. (advokátovi H. Geduldingerovi z 1914–19), LidN 9. 9. 1925; Korespondence Leoše Janáčka s libretisty Výletů Broučkových (L. Janáčkovi z 1915–16; 1951, s. 50, ed. A. Rektorys); F. Hampl: Humoristovo umírání (F. Sekaninovi z 1917 a bytové komisi v Bohdanči z 1920), in K. Š.: Pod Kunětickou horou (1961). ▮ USPOŘÁDAL A VYDAL: Památník sjezdu rodáků bohdanečských 14. a 15. srpna 1904 (1904); E. Bozděch: Novelky (1914). ▮

BIBLIOGRAFIE: K. Nosovský: Bibliografie spisů K. Š., Lit. rozhledy 11, 1926/27, s. 268. ▮ LITERATURA: Památník osobnosti (1924); Slavnostní list v upomínku na odhalení pamětní desky spisovateli K. Š. (1924); R. Ferklová: K. Š. (1857–1923). Soupis osobního fondu (LA PNP 1980). ▮ an.: ref. Pylades bez Oresta…, NL 16. 12. 1880; ● ref. insc. Růžové okovy: O. Hostinský, NL 23. 7. 1881; an., Pokrok 24. 7. 1881 ●; ● ref. Žertem i do pravdy: F. Říha, Lit. listy 10, 1888/89, s. 105; F. V. Vykoukal, Osvěta 1889, s. 477; Ivan Josipovič, NL 24. 1. 1889; B. Čermák, NL 14. 3. 1889 ●; M. A. Š. (Šimáček): ref. Starší závazky, Světozor 25, 1890/91, s. 215; ● ref. Noc Šimona a Judy: -ter. (J. B. Foerster), NL 8. 11. 1892; K. Knittl, Osvěta 1893, s. 829 ●; -ergo. (I. Hořica): ref. Rub a líc, NL 11. 3. 1893; ● ref. insc. Náš dům v asanaci: M. A. Š. (Šimáček), Světozor 32, 1897/98, s. 406; Nemo (K. B. Mádl), Zlatá Praha 15, 1897/98, s. 394; R. J. Kronbauer, Hlas národa 2. 6. 1898; -š (J. Kuffner), NL 22. 9. 1898 ●; ● ref. Psohlavci: Hda (F. Hejda), Světozor 32, 1897/98, s. 297; q, Zlatá Praha 15, 1897/98, s. 310; N. (V. J. Novotný), Hlas národa 26. 4. 1898 ●; ● ref. Na Starém bělidle: =, Rozhledy 12, 1901/02, s. 259; K. Knittl, Osvěta 1902, s. 77 ●; ● ref. Za větrem: K. Z. Klíma, LidN 7. 11. 1902; -r-, Lumír 31, 1902/03, s. 16; Ž., Zvon 3, 1902/03, s. 26; F. V. Vykoukal, Osvěta 1903, s. 70 ●; ● k padesátinám: F. Khol, Lumír 35, 1906/07, s. 286; K. M. Čapek, Zlatá Praha 24, 1906/07, s. 291; an., Máj 5, 1906/07, s. 424; Ig. H. (Herrmann), Švanda dudák 1907, s. 122 → O živých, o mrtvých 2 (1928); A. Nečásek, J. Hilbert, oba Venkov 17. 3. 1907 ●; ● ref. Čtvrtá kniha povídek a humoresek: Č. (V. Červinka), Zlatá Praha 25, 1907/08, s. 488; F. Sekanina: Zvon 8, 1907/08, s. 646; F. V. Vykoukal, Osvěta 1908, s. 746; B. B-ová (Benešová), Novina 1908, s. 604; Ř., Samostatnost 27. 6. 1908; J. Rowalski (A. Bačkovský), Venkov 1. 7. 1908; V., Máj 7, 1908/09, s. 15 ●; K.: ref. překl. H. Bahr, LidN 7. 5. 1911; ● ref. Klavír, Vlasy, Z lásky otcovské: Dr. P. (D. Panýrek), Máj 11, 1912/13, s. 363; Hr., Zlatá Praha 30, 1912/13, s. 396; O. F. (Fischer), NL 13. 4. 1913; K. (F. V. Krejčí), PL 13. 4. 1913; H. Jelínek, Nár. politika 13. 4. 1913 ●; ● ref. Lidé šprýmovní a historky o nich: Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 16, 1915/16, s. 531; F. V. Vykoukal, Osvěta 1916, s. 705; jv. (J. Vodák), LidN 27. 7. 1916 ●; ● k šedesátinám: -g (A. Wenig), Topičův sborník 4, 1916/17, s. 326; -n-, Zvon 17, 1916/17, s. 363 ●; ● ref. Mumraj a popelec: A. Brtníková, Lípa 1, 1917/18, s. 400; K. H. (Hikl), Naše doba 25, 1917/18, s. 552; Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 18, 1917/18, s. 250; F. Sekanina, Nár. politika 24. 3. 1918 ●; ● ref. Vzpomínky na Prozatímní: A. N. (Novák), Lumír 46, 1917/18, s. 326; -ei-, Topičův sborník 5, 1917/18, s. 376; L. Patočka, MR 1918, sv. 33, s. 197; Fdký. (F. Frýdecký), Venkov 30. 5. 1918 ●; ● ref. Na podzim v ořeší…: Kolda (E. Konrád), Lípa 2, 1918/19, s. 512; O. Sch. (Schäfer), Zlatá Praha 36, 1918/19, s. 399; Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 19, 1918/19, s. 405 ●; ● ref. Sladké nesmysly: Kaz. (F. S. Procházka), Zvon 21, 1920/21, s. 321; J. V. S. (Sedlák), Tribuna 11. 2. 1921; A. N. (Novák), LidN 13. 10. 1921 ●; K. (F. V. Krejčí): ref. U nás v Mokrosouši, PL 17. 9. 1922; ● nekrology: J. O. Novotný, Cesta 5, 1922/23, s. 35; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 23, 1922/23, s. 323; -vb- (V. Brtník), Topičův sborník 10, 1922/23, s. 281; an., Zlatá Praha 40, 1922/23, s. 158; an., Naše kniha 1923, s. 39; K. Čv. (Čvančara), Rozkvět 1923, s. 123; an., NL 12. 2. 1923 (odpol.); A. N. (Novák), LidN 13. 2. 1923; Jago, Venkov 13. 2. 1923; ax. (E. Vachek), PL 13. 2. 1923 ●; K. Weis: Vzpomínka na libretistu Psohlavců, Venkov 31. 10. 1923; J. Kosina: Na hřbitově v Mokrosouši, Zvon 24, 1923/24, s. 110 a pokr.; J. Kvapil: Kovařovic a jeho libretista, in O čem vím (1932, s. 363); I. Herrmann: Po desíti letech, NL 12. 2. 1933; J. Rey: Neznámé operní libreto K. Š. (Lásky

básníkovy), Venkov 18. 12. 1940; Bj. (B. Jedlička): Humor K. Š., LidN 14. 2. 1943; K. K. (Koval): Zapomenutý humorista, Svob. slovo 12. 2. 1948; F. Hampl in K. Š.: U nás v Mokrosouši (1957) + in K. Š.: Pod Kunětickou horou (1961); J. Berkovec in K. Š. a K. Kovařovic: Psohlavci (1963); V. Müller: Babička, cenzor a Staré bělidlo, Práce 1. 1. 1967; (fdb) (F. Bulánek-Dlouhán): Zapomenutý humorista, LD 9. 2. 1973.

mhs, zp

František **Šír**

* 15. 10. 1796 *Budyně nad Ohří*
† 22. 6. 1867 *Jičín*

Spisovatel Jungmannova okruhu, básník a překladatel poezie, prózy a dramatu z mnoha jazyků, zvláště z řečtiny a latiny; autor romanticky koncipovaných jazykovědných studií poukazujících na příbuznost slovanských jazyků s antickými a indickými, učebnic a populárně-naučných a praktických spisů.

Psán i František de Paula Š.; německé práce Franz Schier. – Pocházel z poněmčelého českého rodu, otec byl truhlářský mistr. Obecnou školu Š. vychodil v rodišti, 1809 byl poslán do Prahy na malostranskou tzv. normální školu (2. třída) a rok nato do tzv. hlavní školy v Litoměřicích (3. třída). 1811 přestoupil na tamější gymnázium (prof. J. Jungmann v mimořádných hodinách českého jazyka trvale ovlivnil Š. vlastenectví; s Jungmannem, od 1815 profesorem na pražském Akademickém gymnáziu, a jeho rodinou se přátelil celý život), po absolvování gymnaziálních tříd odešel do Prahy na tzv. filozofii (učitelé B. Bolzano, J. Nejedlý aj.); oba ústavy Š. vystudoval s finanční podporou Brixovské nadace pro budyňské studenty a kromě toho se živil kondicemi. Věnoval se především studiu jazyků, a to slovanských (ruština, polština, slovinština, částečně i srbština a chorvatština) i západoevropských (angličtina, francouzština, italština), excerpty z přírodovědecké literatury se podílel na Jungmannově česko-německém slovníku. Po ukončení filozofie 1818 uvažoval o vstupu do kněžského semináře, ale nakonec se rozhodl pro povolání učitele. Prošel dvouletou didaktickou přípravou na staroměstském Akademickém gymnáziu (u F. J. Svobody), složil předepsané zkoušky pro gymnazijní učitelství a 1820 získal diplom a místo profesora na gymnáziu v Jičíně (1851 se stal prozatímním, 1855 řádným ředitelem, 1861 odešel do penze). Vedle pedagogických povinností se dál věnoval literární a odborné činnosti. V mimořádných hodinách učil češtině na gymnáziu a na vojenském učilišti v Jičíně (1837 získal guberniální dekret na provádění veřejných zkoušek a vydávání vysvědčení), jeho domácnost (ženat od 1823) se stala střediskem setkávání místních vlastenců. 1830–31 pomáhal prchajícím Polákům, 1848 byl předsedou jičínské Slovanské lípy. K Š. nejbližším přátelům patřili vedle J. Jungmanna A. Marek a F. Vetešník, přátelsky se stýkal i s J. F. Hollmannem, J. Chmelou, J. M. Králem, S. K. Macháčkem, F. A. Vackem, K. A. Vinařickým, A. Fähnrichem (do jeho slovníku Kritisch-etymologisches Wörterbuch, 1843–46, přispěl materiálem), s jičínským nakladatelem F. J. Kastránkem (inicioval rozšíření jeho vydavatelského repertoáru o českou beletrii a odborné publikace profesorů gymnázia, redigoval jeho beletristickou knižnici Zábavné čtení, v níž vyšly i dvě ze Š. prací aj.), korespondoval s F. L. Čelakovským, J. K. Chmelenským, J. H. Pospíšilem, J. E. Purkyněm aj.

Š. literární tvorba zahrnovala původní práce i překlady: poezii, krásnou i věcnou prózu a drama. Současníci pokládali Š. za velkou naději novočeského básnictví. Vlivem Jungmannovým se po krátkém období přízvučného veršování zcela přiklonil k časomíře a stal se jejím předním zastáncem (1823 i veršovanou výzvou *Mladým básnířům českým*); s jungmannovským programem souvisely též pokusy o básně v indických prozodických formách (např. „matra samaka“ *Sen* v Macháčkově Krasořečníku, poukazující na spřízněnost slovanských národů se starobylými kulturami). Žánrově zahrnovala jeho původní tvorba (v časopisech, almanaších a sbornících) básně vlastenecké, milostné, příležitostné a pijácké, ódy na přátelství, selanky, písně, ohlasovou poezii, epigramy, veršované bajky a básně pro děti; některé verše byly zhudebněny, též samotným Š., a opakovaně přetiskovány ve společenských zpěvnících. Raná báseň *Bitva na Žižkově u Prahy* (z 1817, parafráze básně Th. Körnera Lützows wilde Jagd), zhudebněná F. M. Knížetem pro pěvecký sbor Stavovského divadla a nepovolená cenzurou pro svůj revoluční tón, se přesto rozšířila a jako anonymní byla údajně zpívána 1848 a ještě v 60. letech (Š. sám ji přepracoval a 1825 vydal s titulem *Hon Jaro-*

slavův na Tatary). Poezii Š. také překládal, hlavně z klasické řečtiny (Anakreon, Babrios, Bion, Erinna, Hesiodos, Homér, Kallinos, Meleagros, Mimnermos, Moschos, Pindaros, Solon, Theokritos, Tyrtaios, popěvky „skolia") a latiny (Horatius, Ovidius, Vergilius); překlady publikoval časopisecky a ve Výboru ze spisovatelů řeckých 2, částečně se dochovaly i v rukopisné pozůstalosti (např. soubor Vergiliových selanek doplněný životopisem a poznámkami, který nevyšel, předstižen 1828 umělecky kvalitnějším překladem K. A. Vinařického). Jednotlivě tlumočil Š. i poezii z moderních jazyků, z němčiny, polštiny a ruštiny. Jeho překladatelskou zásadou byla naprostá věrnost originálu, absenci odpovídajících českých slov však kompenzoval četnými neústrojnými a nesrozumitelnými neologismy, které odmítali již Š. současníci (např. 1827 F. Palacký). Š. původní prózy (drobné příběhy, etiologické pověsti a reflexe) vyšly kromě knihy *Pověsti ve všelikých krajinách…* (částečně i přeložené) jen časopisecky. Významnější byly Š. překlady, jimiž chtěl v širokém záběru seznámit s klasickou řeckou prózou (Výbor ze spisovatelů řeckých 1: Aelius Aristeides, Apollodoros, Athenaios, Demosthenes, Diodoros Sicilský, Diogenes Laërtios, Ezop, Herodotos, Lukianos, Plutarchos, Polyainos, Sokrates, Stobaios, Xenofon aj.), a chystal i podobný výbor z literatury latinské (nevydané překlady: G. I. Caesar, M. T. Cicero, Eutropius, P. C. Tacitus, knižně Zápisky Marka Aurelia…). Zabýval se i překládáním moderní evropské krásné prózy a jako člen překladatelské skupiny kolem J. J. Jungmanna prosazoval zásadu tlumočit dílo přímo z jazyka originálu. Uplatňoval přitom své bohaté jazykové znalosti: z němčiny např. přeložil román Opanování Mexika od C. F. van der Velda (přichystán do Sbírky povídek zábavných…, redigované J. J. Jungmannem, ale pro smrt redaktora nevydán; později vyšel anonymně), z angličtiny romány W. Scotta Richard Lev… (první čes. překlad celého románu Ivanhoe), z ruštiny A. A. Marlinského-Bestuževa Obrazy kavkazské… V časopisech publikoval překlady drobných próz N. M. Karamzina (z ruštiny), M. Czajkowského (z ukrajinštiny přes polštinu), K. W. Wójcického (z polštiny) a novelu G. Boccaccia (z italštiny); prostřednictvím němčiny zpřístupnil českému čtenáři také prozaické drobnosti arabské a židovské (ukázky z talmudu). V oblasti dramatické tvorby se uplatnil původním libretem k romantické historické opeře *Drahomíra* (1866 odměněno druhou cenou v soutěži o nejlepší libreto z českých nebo slovanských dějin; knižně vydáno v textové úpravě J. Böhma), ve Výboru ze spisovatelů řeckých uveřejnil ukázky z klasických dramat (Aischylos, Aristofanes, Euripides, Sofokles), knižně vyšel časoměrný překlad Müllnerovy tragédie Vina (chystán pro Krameriovu knižnici Nové divadlo české 1817, realizován po cenzurním povolení až 1827). Překlady italského libreta Mozartovy opery Cosi fan tutte – Jedna jako druhá… od Lorenza da Ponte (kolem 1825), z němčiny textu oratoria J. Haydna Stvoření a libreta Zulejma tiskem nevyšly. – Š. jungmannovská orientace se projevila i v romanticky koncipovaných, vědecky nepřesných odborných studiích, dokazujících příbuznost češtiny a slovanských jazyků s jazyky antickými a indickými. Byl též autorem gymnaziálních učebnic (*Mluvnice řecká dle Rafaela Kühnera*, Š. obohacená o další příklady a důkazy příbuznosti slovanských jazyků s řečtinou) a populárně-vzdělávacích a praktických spisů pro veřejnost; v rukopisu zůstaly: Zeměpis všeobecný, Abecedníček, Čtenářek, Cvičení praktické v řeči české pro Němce, Pravidla cvičení se ve zbrani pro c. k. pěchotu a články vojenské. Některé Š. populárně-naučné práce byly ve své době kritizovány pro četné neústrojné neologismy (K. S. Amerling, J. K. Chmelenský, F. Palacký).

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Jar. Budyňský, Jaromír Budyňský; František, Fr. Š., F. S., F. Š., F. Š..r, Š., Š-r. ■ PŘÍSPĚVKY *in:* Almanach aneb Novoročenka (1823, B Mladým básnířům českým); ČČM (mj. 1829 překl. J. W. Goethe: Meze člověčenstva, 1833 Kuffner: Káva, parodie na Schillerovu Píseň o zvonu, 1843, 1844 Slovozpytné srovnání slovanského jazyka s německým); Čechoslav (1820–25); Čes. včela (1835–39, 1843 překl. G. Boccaccio, 1847); ant. České zpěvy (Jičín 1856; pět Š. básní s nápěvy); alm. Dennice aneb Novoročenka (1825, B Hon Jaroslavův na Tatary); alm. Hlasy vlastenců ke dni 1. března 1832, … panování… Františka I. (1832); Hyllos (1820–21); Jindy a nyní (1833); Krasořečník aneb Sbírka básní k deklamací (1823); Krok (1827, 1831, 1836); Květy (1834–35, 1837, 1850); Lit. příloha ku Věnci (1843); Mor. noviny (1850); Nár. noviny (1849); sb. Oběť novozákonná pobožného křesťana (1830, překl. lat. modliteb); alm. Pomněnky (1842); Poutník slovanský (1826); ant. Pověsti ve všelikých krajinách… (1842); Programm des k. k. Gymnasiums in Jičín

(1853–55, 1861); Rozmanitosti (1818–19); Škola a život, příl. Štěpnice (1856, 1858); Včela (1850); – posmrtně: in F. Strejček: České romance předbřeznové (1927, B Žižka na Vítkově); Světozor (1869). ▮ KNIŽNÉ. *Libreto:* Drahomíra (1867, upr. J. Böhm; i prem., hudba K. Šebor). – *Překlady:* Výbor ze spisovatelů řeckých 1, 2 (1. Prostomluva, 1826; 2. Básnická mluva, 1827); A. G. A. Müllner: Vina (1827); A. A. Marlinskij (M.-Bestužev): Obrazy kavkazské čili Popsání mravů a obyčejů v horách kavkazských v příběhu: Mulla Nur (1841, knižnice Zábavné čtení 5); ant. Pověsti ve všelikých krajinách, nazvíce dle německého vypravované (1842, knižnice Zábavné čtení 6); Zápisky Marka Aurela Antonia, římského samovladaře, kteréž sobě samému snesl (1842); C. F. van der Velde: Opanování Mexika (1844, an.); Povídky, mravné průpovědi a přísloví pro nedospělé dítky, dle španělského paní z L** (1850); W. Scott: Richard Lev a templáři angličtí 1, 2 (1865); – posmrtně: B. Bolzano: O logice (1981 ← Krok 1831, ed. J. Loužil). – *Ostatní práce:* Krátký přírodopis čili Poučení o věcech v přirozenosti se nacházejících, jakož o živocích, rostlinách a nerostech a jich krátké popsání (1835); Kuchařka domácí i panská pro děvy vlastenské. Zřízena dle oblíbeného způsobu M. D. Rettikovy v Čechách (1848, an., s M. Šírovou); Mluvnice řecká dle Rafaela Kühnera (1852). ▮ SCÉNICKY. *Překlad:* Lorenzo da Ponte: Jedna jako druhá aneb Zkouška milujících (1831, s J. N. Štěpánkem, hudba W. A. Mozart). ▮ KORESPONDENCE: in K. A. Vinařického Korespondence a spisy pamětní 2 (Vinařickému z 1834–48; 1909, ed. V. O. Slavík). ▮ REDIGOVAL *knižnici:* Zábavné čtení (1829–42). ▮ USPOŘÁDAL A VYDAL: Oběť novozákonná pobožného křesťana (1830, lat. modlitby v Š. překladu a písně Ant. Marka). ▮

LITERATURA: A. Truhlář: F. Š. Pokus životopisný (1882). ▮ ● ref. překl. Výbor ze spisovatelů řeckých: an. (A. Marek), Čechoslav 1825, s. 568; an., Poutník slovanský 1826, d. 1, s. 163 ●; F. Palacký: Literní zprávy, ČČM 1827, sv. 3, s. 142; T. H. (J. K. Tyl): ref. překl. A. G. A. Müllner, Jindy a nyní 1833 → O umění (1951, s. 39); ● ref. Krátký přírodopis: K. A. (Amerling), Květy 1834, s. 375 a pokr.; J. Chmelenský, ČČM 1835, s. 118 ●; F. Doucha: ref. překl. A. A. Marlinskij, Čes. včela 1841, s. 172, 176; F. D. (Doucha): ref. ant. Pověsti ve všelikých krajinách…, Čes. včela 1841, s. 359; A. Jičínský: Z Jičína, Pražské noviny 14. 11. 1847; F. C. Kampelík: Z Pecky, Polabský Slovan 1849, s. 71; R. (J. V. Rozum, dub.): ref. překl. Povídky, mravné průpovědi a přísloví…, Posel z Budče 1850, s. 159; Hsg. (A. Hansgirg): ref. Mluvnice řecká…, Pražské noviny 15. 9. 1852; an.: Pán profesor Š. dohotovil překlad… (Ivanhoe), Pražské noviny 20. 1. 1853; β + ρ: Z Jičína, Pražské noviny 3. 4. 1860; an.: Pan F. de Paula Š., Lumír 1861, s. 764; an.: Z Jičína, Čas 3. 8. 1861; J. N. (Neruda): Richard Lev a templáři angličtí, Lit. listy 1865, s. 238; an.: nekrolog, Nár. noviny 11. 7. 1867; J. Neruda: Operní libreta (též o Drahomíře), Čes. obzor literární 1, 1867/68, s. 118; an.: F. Š., Světozor 1869, s. 158; F. Bačkovský: O českých almanaších doby předbřeznové, Zlatá Praha 1884, s. 379 a pokr.; T. Hrubý: O překladech našich z literatur klasických, Lit. listy 1885, s. 3; F. Bílý: Z mých vzpomínek na Gebauera, NŘ 1920, s. 36; J. Hendrich: Vergilius v českých překladech, Sborník filologický 1922, s. 336; O. Jiráni: Klasická filologie v Muzejníku, ČNM 1926, s. 169; F. Strejček in České romance předbřeznové (1927); ne (A. Novák): Kousek předbřeznové cenzury, LidN 13. 10. 1927 (odpol. vyd.); F. Šimek: Doporučení Š. překladů od Antonína Marka, LF 1948, s. 224; in J. J. Jungmann: Korespondence (1956, ed. O. Votočková-Lauermannová); K. Svoboda in Antika a česká vzdělanost od obrození do první války světové (1957); J. Plch in Souhvězdí domova (1960, s. 60); J. Hofmanová: F. Š. – český filolog, spisovatel a pedagog, Noviny Jičínska 1., 7. a 14. 3. 2001.

lk

Jaroslav **Šír** viz in Josef **Šír**

Josef **Šír**

* 7. 1. 1859 *Branná* (Horní B.) u Jilemnice
† 8. 5. 1920 *Příchovice* u Tanvaldu

Povídkář, romanopisec a dramatik, osvětový pracovník, spjatý svou činností a tvorbou s Podkrkonoším.

Syn domácího tkalce a chalupníka. Obecnou školu navštěvoval v rodišti, po výměnném pobytu v německém prostředí (Lanov u Hostinného) studoval na reálce a učitelském ústavu v Jičíně (mat. 1878). Jako učitel působil v řadě vesnických škol v Podkrkonoší (Roztoky u Jilemnice, Stará Ves, Poniklá, Benecko), nejdéle jako řídící učitel v Horních Štěpanicích (1888–1909), poté opět v Roztokách až do 1919, kdy odešel do důchodu. O rok později se vrátil do školských služeb a byl přijat za správce menšinové školy v Příchovicích, těsně před nástupem však zemřel. Jako učitel byl veřejně činný v oblasti sociální osvěty i národního uvědomění, přednášel v Nár. jednotě severočeské, působil několik let jako kronikář v Horních Štěpanicích, zajímal se o malířství (přátelil se s malířem F. Kavánem) a hudbu, ale věnoval se také praktickým činnostem (včelařství, ovocnářství) a propagoval turistické krásy Krkonoš. – Jeho bratranec z otcovy strany Jaroslav Š. (* 27. 4. 1871 Branná u Jilemnice, † 28. 8. 1952 Nový Jičín), absolvent učitelského ústavu v Jičíně (1886–90), působil do 1934 jako učitel

obecných a měšťanských škol nejprve v rodném kraji (Kruh u Jilemnice) a od 1902 na severovýchodní Moravě (Vsetín, Val. Meziříčí, Krásná n. Bečvou). Knižně vydal prózu pro mládež Jozka (1905), romantizující příběh o útěku moravského amatérského hudebníka z domova, dospívající chlapecké mládeži adresoval i další prózy, které příležitostně tiskl časopisecky (např. 1924 v Lid. novinách).

Š. začal psát a publikovat až ve zralém věku, v letech 1896–1913 vycházelo množství jeho prací v řadě významných časopisů, novin a kalendářů. Jádrem Š. literární činnosti jsou kratší žánry: povídky, obrázky z hor a humoresky, soustředěné do četných souborů (*Horské prameny, Krkonošské humoresky a rozmarné obrázky, Pašerák a jiné obrazy z hor, Hory za války* aj.), které zčásti vyšly až po autorově smrti. Š. byl dobrým pozorovatelem, ve svých tragicky i humorně laděných povídkách zachytil na osudech samorostlých horalů a drobných lidí z podhůří Krkonoš mizející obraz svérázného života horských vesnic a samot a dosud živé folklorní a duchovní tradice kraje. Sepětí s reálnými postavami je zdůrazňováno zpočátku důsledným používáním krkonošského nářečí i v autorské řeči, později omezeně na dialogy postav. Autor do jejich příběhů zpravidla nevstupuje jako neutrální vypravěč a mravokárce, ale jako citově zúčastněný svědek vyprávějící se zaujetím, jímavě a zároveň se smyslem pro humor o bídě, lopotě, láskách a víře svých bližních. Přímá autobiografická inspirace je zřejmá zejména v povídkách ze škol (*V horské škole, Z deníku Oldřicha Sněžného, učitele na vysokých školách krkonošských, Pokání*) a ze školského prostředí také vychází ostře protináboženský román *Msta.* Jasná vlastenecká i socialistická tendence je zřejmá z románu *Tkalci,* jehož námět Š. zpracoval i jako divadelní hru. Soudobou kritikou byl kladně přijat milostný příběh *V mlhách,* oslavující krásy života a přírody. Výrazně sociálně, eticky a národně zaměřená tvorba prozrazuje důvěrnou znalost prostředí, zejména kraje pod vrcholem Žalý, a navazuje tak na tradici lidových písmáků. Pro stylovou jednoduchost a tradicionalismus zůstávají jeho práce, oscilující mezi kritickým realismem a naturalismem, blízké lidovému čtenáři.

ŠIFRA: -r. ▮ PŘÍSPĚVKY *in:* Besedy lidu (1896–1918); Čes. lid (1903); Dělnický kalendář Československé strany sociálnědemokratické v Rakousku; kal. Havlíček (1903–08); Ilustrovaný svět (1904–05); Kalendář Besed lidu (1897–1915); Lípa (2); Nár. listy (od 1896); kal. Palacký (1904); Právo lidu (1915–19); Světozor; Švanda dudák (1897–1900); Velký slovanský kalendář na rok 1912, …1914; Zlatá Praha (1896–1915); – posmrtně: sb. Příběhy o maminkách (1989); Revolver revue (1996, P Spiritisté). ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Horské prameny (PP 1904); Robotou života (PP b. d., 1905; 1936 s tit. V mlhách); Krkonošské povídky (PP b. d., 1908); Krkonošské humoresky a rozmarné obrázky (PP 1910); Msta (R 1911); Pašerák a jiné obrazy z hor (PP b. d., 1913); Z hor (PP 1913); Muka lásky (PP b. d., 1918); Štvanice (PP 1919); – posmrtně: Tkalci (R 1923; 1933 rozšíř. vyd. in Sebrané spisy, sv. 3); Povídky z Krkonoš 1, 2 (1932); Tkalci (D b. d., 1934, i prem.); Nevěsta (D b. d., 1934); V horské škole (PP 1934); Na pobytí (PP 1940); Hory za války (PP 1945). – *Výbory:* Pašerák a jiné povídky z hor (1974, ed. L. Ducháček); Robotou života (PP 1979, ed. R. Kalfus a F. Schildberger). – *Souborné vydání:* Sebrané spisy J. Š. (nakl. Josef Krbal, 1932–45, 10 sv., ed. V. Černý, V. Kasal). ▮ KORESPONDENCE : F. Jirásko: Nad řádky úcty a přátelství (F. Kavánovi z 1919), Krkonoše 1983, č. 6; E. a K. Bílkovi: Dopisy J. Š. K. V. Raisovi (z 1898–1911), sb. Krkonoše – Podkrkonoší 1989, s. 179. ▮

LITERATURA: J. Š. a Podkrkonoší (Okresní lidová knihovna v Semilech 1969). ▮ ● ref. Horské prameny: S. (F. Sekanina), Máj 2, 1903/04, s. 286; E. Sokol (K. Elgart S.), Rozhledy 14, 1903/04, s. 500; Vbk. (J. Voborník), NL 6. 2. 1904 ●; ● ref. Robotou života: Vbk. (J. Voborník), NL 4. 10. 1905; P. (J. Pelcl), Rozhledy 16, 1905/06, s. 35; ER., Zlatá Praha 23, 1905/06, s. 300; -áský, Zvon 6, 1905/06, s. 94 ●; ● ref. Krkonošské povídky: R. (V. Červinka), Zlatá Praha 26, 1908/09, s. 214; M. Marten, MR 1908/09, sv. 21, s. 255; J. R. (A. Bačkovský), Venkov 16. 7. 1909; K. Sezima, Lumír 38, 1909/10, s. 320 ●; V. Martínek: ref. Msta, Novina 5, 1911/12, s. 252; ● ref. Pašerák a jiné obrazy z hor: R. (V. Červinka), Zlatá Praha 30, 1912/13, s. 239; M. (V. Martínek), MSlR 9, 1912/13, s. 266; G. W. (Winter), PL 23. 2. 1913, příl.; -der. (V. Dresler), Venkov 19. 3. 1913; K. Hikl, Přehled 12, 1913/14, s. 176; F. Šubrt, Vlast 30, 1913/14, s. 183 ●; an.: nekrolog, PL 13. 5. 1920; Fl.: ref. Sebrané spisy J. Š. 1–4, LidN 18. 2. 1935; an.: ref. Msta (další vyd.), Týden horských okresů (Žel. Brod) 1935, č. 14; F. Křelina: ref. Na pobytí, Venkov 29. 3. 1940; J. Panýr: Hrst vzpomínek na J. Š., Beseda 1949, s. 273; J. Horáček in Muderlanti zpod Žalýho (1966, s. 10); J. Šťastná: Význam spisovatele J. Š. pro studium lidu v Podkrkonoší, sb. Krkonoše – Podkrkonoší (1966, s. 199); L. Ducháček in J. Š.: Pašerák a jiné povídky z hor (1974); J. Jung: Neprávem zasut časem. Osud a dílo J. Š., Krkonoše 1978, č. 2; F. Schildberger in J. Š.: Robotou života (1979); A. Fetters in sb. Lnářský průmysl – Příspěvky k dějinám (1987); ● k 130. výr. nar.: J. Jung, Pochodeň

17. 6. 1989; M. Kubát, Krkonoše 1989, č. 1 ●; (as) (A. Fetters): k 70. výr. úmrtí, Pochodeň 8. 5. 1990; V. Mikolášek: k 140. výr. nar., Krkonoše 1999, č. 1; J. Kozák in Spiritismus (2003, Š. zápisky); M. Kuba: Prostor v díle J. Š., sb. Krajina a dům, vzdálenost a blízkost, nahoře a dole (2005) + Postavy v povídkách J. Š., sb. Perla v hrubé kazajce (2005).

vf

Jaroslav **Škába**

* 5. 1. 1884 asi *Praha*
† 23. 6. 1945 *Praha*

Prozaik, autor humoristických románů a povídek o námořnících v rakousko-uherském armádním loďstvu a o životě na zaoceánských lodích; fejetonista.

Podepisoval se též s přídomkem: námořník; jeden z životopisných pramenů uvádí odchylné datum narození 15. 1. 1884. – Š. biografie vykazuje jen málo doložitelných údajů. Pravděpodobně vyrůstal v rodině řemeslníka; po absolvování měšťanky se ve Vídni učil soustružníkem, ale záhy odešel do chorvatské Puly, kde se přihlásil jako dobrovolník do rakousko-uherského válečného loďstva. Po absolvování vojenské námořní školy v Šibeniku sloužil od počátku století až do konce 1. světové války na rakouských válečných lodích jako plavčík, kuchař, topič a opravář; počátkem 1918 se účastnil protirakouské námořnické vzpoury v srbské boce Kotorské. Po 1918 se ještě nějaký čas plavil jako námořník obchodního loďstva.

Š. literární tvorba zahrnovala stylově i syžetově nenáročné prózy tíhnoucí k bezprostřednímu humoru ve vyprávění; důsledně vyrůstala z autorovy autopsie a časově zůstala ohraničena obdobím 30. a počátku 40. let. V knižním debutu *Mořští flamendři* se Š. představil jako kronikář života námořníků, absolvujících v období před 1. světovou válkou námořní školu válečného loďstva v Šibeniku. Vylíčením zážitků českého dobrovolníka na cvičné lodi Schwarzenberg, pojatém jako anekdotické vyprávění zkušeného vysloužilce, evokoval zaniklé, byrokratismem a subordinací prostoupené prostředí rakouské armády hojně charakterizované drsnou a komicky působivou reálností námořnického slangu a hantýrky. Obdobně koncipoval i souvislé pásmo humorných historek a osobních vzpomínek z plavby válečného křižníku Franz Josef I. exotickými oblastmi Dálného východu při rakouské intervenci v Číně 1906 (*Boxeři v Šanghaji*) a soubor povídek tematizujících prostřednictvím nadsázky dobrodružnost a pestrost životních osudů vojenských námořníků (*Kluci od mariny*). K náročnější fabuli se uchýlil v románu *Štěstí za oceánem*, humorně laděném popisu plavby dvou českých chlapců parníkem do Ameriky, v němž exotičnost cesty Atlantickým oceánem umocnil jímavou nostalgií po pražském Podskalí. Humorné podání prožitých skutečností charakterizují i jeho časopisecké črty a fejetony s převažujícím tématem říční i námořní plavby. – Údajně napsal ještě román Torpédoborec Čatal.

PŘÍSPĚVKY *in:* Čes. slovo (1934); Groš (1937); Nár. práce (1940, nedělní příl. R Štěstí za oceánem); Právo lidu (1935); Telegraf (1934–35). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Mořští flamendři (R 1936); (další tituly podepsány Jaroslav Škába, námořník:) Boxeři v Šanghaji (R 1938); Kluci od mariny (PP 1939); Štěstí za oceánem (R 1941). ■

LITERATURA: ● ref. Mořští flamendři: an., RP 3. 11. 1936; an., Ranní noviny 20. 11. 1936; H. V., PL 31. 12. 1936; Vch. (K. Vach), Rozhledy 1936, s. 252; an., LitN 9, 1936/37, č. 4; drb. (J. Borecký), Zvon 37, 1936/37, s. 154; E. Rippl in Neues zur tschechischen Sprache (též o námořnickém slangu v Š. románu), Slavische Rundschau 1937, s. 400 ●; jt. (J. Trojan): ref. Boxeři v Šanghaji, Ranní noviny 15. 6. 1938; Htš: ref. Štěstí za oceánem, Čes. osvěta 37, 1940/41, s. 122; ● nekrology: fš., Svob. slovo 26. 6. 1945; an., Mladá fronta 26. 6. 1945; jd (J. Drda), Práce 27. 6. 1945; an., NO 27. 6. 1945 ●; J. Marek in J. Š.: Boxeři v Šanghaji (2005).

pš

Karel **Škába**

* 7. 9. 1860 *Praha*
† 18. 11. 1904 *Praha*

Prozaik, zpochybňovaný autor sentimentálních, tragicky laděných historických obrázků z období reformace a protireformace.

V rodišti absolvoval základní školu a gymnázium. Po maturitě studoval bohosloví v pražském biskupském semináři, ale ještě před ukončením studia byl kolem 1885 ze semináře vyloučen pro prózu *Na cestě křížové,* v níž projevoval sympatie k husitskému hnutí a kritiku protireformačního úsilí katolické církve.

Pracoval pak jako zaměstnanec písárny v Nymburce, jako vydavatel a redaktor několika krajinských listů, nakonec až do smrti jako úředník pražského magistrátu. – Š. autorství historické beletrie bylo poprvé zpochybněno X. Menhardem v epigramu sbírky Divoké ovoce, vydané už 1892. Důrazněji pak po Š. smrti. Ozývaly se hlasy, že se prý zmocnil rukopisů, které po sobě zanechal V. Beneš Třebízský, jindy že využil práce svého přítele. Nejzávažnější svědectví podal X. Menhard v Čase 1904, kde přisoudil autorství knížek neprůbojnému, nesmělému Š. příteli D. Vieoulzeufovi, za něhož po vzájemné dohodě a po Š. úpravách je domnělý autor rozesílal pod vlastním jménem redakcím časopisů. Až teprve konflikt o podílu na honorářích oba aktéry rozvedl. O tom byl prý informován i F. Schulz, jenž ve Zlaté Praze tiskl román *Masopust v Soběslavi* a po roztržce přátel honoráře zasílal přímo Vieoulzeufovi. Menhardovo stanovisko podporuje skutečnost, že se Š. jako beletristický autor od počátku 90. let 19. století odmlčel. Proti mluví jednak nepravděpodobnost, že by se fiktivní autor nechal bez odezvy vyloučit ze semináře kvůli věcem, které nenapsal, a též skutečnost, že povídka *Mstitel* je lokalizována do Nymburka, kde Š. působil. O samotném Vieoulzeufovi Menhard uvádí, že studoval medicínu, nesnášel však práci v pitevně a přestoupil na filozof. fakultu a pak učil na českém venkově. Otiskl jen jediný drobný obrázek ve Švandovi dudákovi. – Někdy bývá zaměňován s Karlem Š. (* 5. 8. 1888 Klatovy, † 14. 11. 1947 Plzeň), profesorem češtiny a francouzštiny na plzeňské obchodní akademii, absolventem pařížské Sorbonny, účastníkem protinacistického odboje, překladatelem veselohry S. Guitryho Otec měl pravdu (1920) a s manželkou Olgou románu J. Richepina Miarka, dcera medvědice (1922), divadelníkem, dvojnásobným ředitelem plzeňského Městského divadla (ve 20. letech a po roce 1945), autorem literárněbibliografických statí (pozůstalost J. K. Tyla a F. A. Hory v plzeňském muzeu) a editorem básní B. Guldenera (1927).

Š. historickou prózu inspirovala díla A. Jiráska, Z. Wintra a V. Beneše Třebízského. Zejména jeho povídky se Š. staly vzorem pro uplatnění mravních a vlasteneckých tendencí v beletrii. Náměty k převážně elegicky chmurným příběhům autor čerpal z doby předhusitské a husitské (*Na počátku velké doby, Z bojů mezi kalichem a růží*), rudolfínské (jediný román *Masopust v Soběslavi*) a pobělohorské (*Mstitel, Na cestě křížové*), avšak bez hlubšího smyslu pro dějinné dění a jeho reálie. Do časů Josefa II. pak umístil humoristickou povídku *Na kordonu.* Dějinnou osnovu jeho prací tvořily nenaplněné nebo tragicky završené milostné vztahy líčené v duchu dobově oblíbené romantické citovosti. Svou beletristickou tvorbu časově soustředěnou do 80. let Š. doplňoval občasnými časopiseckými překlady, zvláště z polštiny a v regionálních listech, jež redigoval, recenzemi prózy.

PSEUDONYMY, ŠIFRA: P. Sázavský, Prokop Sázavský; ABCD. ▮ PŘÍSPĚVKY *in:* Hlasy od Lužnice (Soběslav 1887–88); Hlasy od Oharky (Louny 1890–91); Lumír (1887); Muzeum; Nár. listy (1885); Naší mládeži (1883); Písecké listy (1888–89); Poutník od Otavy (Písek 1888–89); Rozhledy lit. (1886); Ruch (1888); Stráž na Oharce (Louny 1890–91; 1891 Za korunu mučednickou, nedokonč.); Zábavné listy (1883–85; 1883 Z bojů mezi kalichem a růží, 1884 Na kordonu); Zlatá Praha (1885–86, R Masopust v Soběslavi); Zora (Brno 1882). ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Pod Kamenicí (P 1884); Na cestě křížové (P 1885); Na počátku velké doby (P 1885, pseud. Prokop Sázavský); Mstitel (P 1887; obs. i PP V. Špačka, T. Novákové a F. V. Kodyma); Masopust v Soběslavi (R 1887); Na kordonu (P 1888). ▮ REDIGOVAL *periodika:* Poutník od Otavy (10. 8. 1888 – 30. 7. 1889), Písecké listy (17. 8. 1888 – 7. 6. 1889), Stráž na Oharce (6. 2. 1890 – 19. 2. 1891), Hlasy od Oharky (13. 2. 1890 – 16. 2. 1891). ▮

LITERATURA: ● ref. Na cestě křížové: V. D. (Drbohlav), Hlídka lit. 1885, s. 40; an., NL 11. 1. 1885; P. Bílý, Osvěta 1885, s. 558 ● K. V. Dvořák: ref. Na počátku velké doby, Lit. listy 1885, s. 293; ● ref. Mstitel: V. Vítězný, Lit. listy 8, 1886/87, s. 173; -ides., NL 6. 1. 1887; J. V. (Vyhlídal), Hlídka lit. 1888, s. 50 ●; ● ref. Masopust v Soběslavi: F. V. Vykoukal, Hlas národa 4. 6. 1888 a 25. 12. 1888 + Osvěta 1889, s. 191 ●; an.: Literární záhada, Čas 24. 11. 1904; X. Menhard: O K. Š., Čas 27. 11. 1904; F. V. Vykoukal: nekrolog, Osvěta 1905, s. 86.

pš

Karel **Škába** (1888–1947) viz in
Karel **Škába** (1860–1904)

Alois **Škampa**

* 30. 5. 1861 *Praha*
† 14. 5. 1907 *Praha*

Básník z okruhu následovníků J. Vrchlického, autor přírodní a milostné lyriky a veršovaných obrázků ze života.

V matrice zapsán jako Aloysius Š., psal se též Alojs Š. – Syn zámečníka. Mladší bratr básnířky, prozaičky, překladatelky a pracovnice v ženském hnutí Pavly Š.-Maternové. V dětství býval často nemocen, následky rachitidy se u něj projevovaly i v dospělém věku. Od 1872 studoval Akademické gymnázium v Praze a ještě během studia 1878 debutoval se spolužáky a generačními druhy v almanachu Máj. Maturoval 1879, tehdy také začal studovat v Praze filoz. fakultu a po jejím rozdělení ve studiu pokračoval až do 1883 na české univerzitě (učili jej mj. J. Durdík, J. Gebauer, J. Goll; spolužákem od gymnázia byl A. Šnajdauf). Studia nedokončil (složil pouze státní zkoušku z oboru gramaticko-historického) kvůli nedostatku finančních prostředků a vstoupil do služeb pražského magistrátu, kde od 1885 působil nejprve jako denní písař berního úřadu, 1893 jako kancelářský praktikant. 1891 byl jmenován kancelářským adjunktem městské účtárny, 1895 akcesistou, 1898 adjunktem (tehdy se oženil). 1906 byl ve funkci kancelářského magistrátního adjunkta předčasně penzionován. Š. spolupracovníkem ve finančním odboru byl básník J. Jakubec, blízkým přítelem A. Klose. Věnoval se rozsáhlé spolkové činnosti: 1888 byl zvolen do správního výboru literárního odboru Umělecké besedy, působil ve výboru Spolku čes. spisovatelů beletristů Máj (1888 zapisovatel, 1890–91 jako jednatel obstarával spolkovou kancelářskou agendu), při zemské jubilejní výstavě v Praze (1891) byl členem výboru odboru pro literaturu a žurnalistiku. Později patřil k zakládajícím členům Nakladatelského družstva Máje (ve správním výboru byl revizorem účtů). Při spolkových večerech přednášel též o české literatuře (mj. o almanachu Máj z 1878 a jeho přispěvatelích). Přátelské styky udržoval zejména se S. Čechem (pomáhal mu při korekturách a při vyřizování spolkové i osobní korespondence), s K. Legerem, s J. Vrchlickým (v dobových sporech vystupoval na jeho obranu) a s I. Herrmannem. Přestože trpěl srdeční vadou a nemocí jater, věnoval se turistickým výletům po Čechách, při kterých nalézal inspiraci zejména pro svou přírodní lyriku. 1905 onemocněl chorobou srdeční chlopně. Zemřel na záchvat srdeční mrtvice; pohřben byl na Olšanských hřbitovech.

Juvenilie Š. publikoval v básnických almanaších (Máj, Almanach české omladiny), kde hromadně vystoupili mladí autoři navazující na ruchovsko-lumírovskou generaci, podílel se rovněž na parodicky útočné obraně generace v rukopisném časopisu Fíkový list. Ve své převážně přírodní a milostné poezii byl nejprve ovlivněn písňovou lyrikou V. Hálka a J. V. Sládka, později lumírovskou poetikou reprezentovanou tvorbou J. Vrchlického a francouzskými básníky žánristy vycházejícími z parnasismu (F. Coppée a A. Theuriet), resp. dobovými českými překlady jejich děl. V knize *Malby a písně* zachytil s poněkud naivním gestem bezprostřední okouzlení proměnami přírody v koloběhu ročních dob s paralelismem duševního stavu lyrického hrdiny stylizovaného do spontánního pěvce. Sbírka *Mladý svět* zahrnula snivé milostné písně podávané v idylické harmonii bez smyslového vznícení, dále intimní teskné reflexe (elegie a dumy) tematizující předčasné stárnutí, vzpomínky, též příležitostné básnické miniportréty. V následujících básnických knihách (*Malá křídla, Venku a doma* a *Poslední květ*) se poměrně úzký tvárný i tematický rejstřík Š. poezie již mnoho neproměnil. Vedle lyrické krajinomalby, zaměřené zvláště na melodicky transponovaný přírodní detail a vyznačující se odvozeností, popisností (na úkor imaginace a reflexe), často i s mechanickou pointou, se v ní uplatnily žánrové obrázky z historie Prahy i ze současného venkova a nevýbojná erotická poezie apostrofující manželskou lásku a bezpečí i štěstí rodinného života. Rozdílně přijímané Š. dílo vyvolalo mezi lumírovci (zejména J. Vrchlickým, jenž cenil zvláště formální dokonalost a poklidnou atmosféru Š. krajinářské lyriky, i J. V. Sládkem) a představiteli kritiky přelomu 19. a 20. století (J. Karáskem, A. Procházkou, F. X. Šaldou, kteří Š. básně pokládali za konvenční, postrádající subjektivitu, náladu a sugesci) generační střet, který přerostl v obecnější polemiku o moderní poezii.

PSEUDONYMY, ŠIFRA: A. P. Makš (Švanda dudák), Makš.; A. Š. (dub.). ■ PŘÍSPĚVKY *in*: Almanach čes. omladiny (1879); Břevnovan (1888); Časopis čes. studentstva (1890); Čes. Thalia (1888); Domácí hospodyně (Olomouc 1888–92, 1888 i příl.

Včelka); Hlas národa (1886, 1890–1903); Jarý věk (1883); Kalendář českožidovský; Koleda (Olomouc, Brno 1879–81); Květy (1882–1905; 1890 P Sněžák); Lit. listy (1893); Lumír (1879–98, 1903); Máj (1902–05; 1904 F o I. Herrmannovi, 1905 čl. o V. Hálkovi); alm. Máj (1878, debut); Máj. Pamětní lístek k slavnosti ve prospěch spolku… Máj (1890); Moderní život (1903); Nár. listy (1891); Noviny mládeže (1904); Osvěta (1887–93, 1899–1901); Paleček; Pamětní list slavnostní sjezdu všesokolského v Praze (1887); Ruch (1879–87); Světozor (1883–96; 1889 nekrolog za básníka J. Jakubce); Švanda dudák (1888–90, 1901); sb. Vánoční album 2 (1883); Vesna (1887); Zábavné listy (1879); Zlatá Praha (1886–1901); Zora (Brno 1882); Zvon (1900–02); sb. Žena (1906); – posmrtně: ant. Zapadlo slunce za dnem, který nebyl (2000, ed. I. Wernisch). ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Malby a písně (BB b. d., 1883); Mladý svět (BB 1884); Našim dívkám (B b. d., 1885, příležitostný tisk); Malá křídla (BB 1888); Venku a doma (BB 1893); Mužně vpřed! (sokolská píseň, b. d.; 2. vyd. mezi 1900–02, hudba J. S. Bernhard); Poslední květ (BB b. d., 1903). ▮ USPOŘÁDAL A VYDAL: Výbor z básní V. Hálka 1, 2 (b. d., 1904). ▮

LITERATURA: I. Sládková: A. Š. (1861–1907). Soupis osobního fondu (LA PNP 1999). ▮ ● ref. Malby a písně: an. (J. V. Sládek), Lumír 11, 1882/83, s. 224; ch. (F. Chalupa), Ruch 1883, s. 206; -l., Světozor 1883, s. 319; E. Miřiovský, Pokrok 31. 5. 1883; F. A. Tichý, Lit. listy 1883, s. 105; O. M. (Mokrý), Květy 1883, d. 1, s. 745 ●; ● ref. Mladý svět: E. Miřiovský, Pokrok 23. 5. 1884; =, Zlatá Praha 1884, příl., s. 98; an., Jitřenka 1884, s. 162; J. V. (Vrchlický), Lumír 1884, s. 256; F. Kvapil, Květy 1884, d. 2, s. 367; V. V. Z. (Zelený), Světozor 1884, s. 264; Č. (L. Čech), Lit. listy 1885, s. 13 ●; ● ref. Malá křídla: an., Čas 2, 1887/88, s. 233; -ý, Světozor 22, 1887/88, s. 448; B. Čermák, NL 16. 5. 1888; F. S. (Schulz), Zlatá Praha 1888, s. 414 ●; ● ref. Venku a doma a polemika: Parnasista (J. Vrchlický), Lumír 1893, s. 179; an. (J. Herben), Čas 1893, s. 309; L. Sýkorová, Mor. orlice 28. 5. 1893; A. Procházka, Niva 1893, s. 206; J. V. S. (Sládek), Lumír 1893, s. 203; A. Procházka, Niva 1893, s. 223; J. Karásek, Lit. listy 14, 1892/93, s. 232; K. Žitný (F. Kvapil), Zlatá Praha 10, 1892/93, s. 384; F. Kyselý, Hlídka lit. 1893, s. 451; J. Hejný, Vlasť 9, 1892/93, s. 959; F. X. Šalda, Lit. listy 14, 1892/93, s. 296 → KP 1 (1949, s. 371, viz též F. Vodička: shrnutí polemiky, s. 483); J. Karásek, Rozhledy 3, 1893/94, s. 28 ●; ● ref. Poslední květ: x. (F. X. Hodáč), Přehled 1, 1902/03, s. 318; V. Dyk, MR 1902/03, sv. 14, s. 366; L. (J. Lier), Zvon 3, 1902/03, s. 446; -aprž-(A. Pražák), Máj 1, 1902/03, s. 598; A. Novák, Čes. revue 6, 1902/03, s. 634; E. Sokol (K. Elgart Sokol), Rozhledy 13, 1902/03, s. 919; J. Mahen, Moderní život 1903, s. 156; E. Krásnohorská, Osvěta 1903, s. 470; Sk. (F. Skácelík), Samostatnost 13. 6. 1903; an., Naše doba 11, 1903/04, s. 870 ●; ● nekrology: an., Lumír 35, 1906/07, s. 381; -m-, Zvon 7, 1906/07, s. 559; an., Zlatá Praha 24, 1906/07, s. 416; -a-, Máj 5, 1906/07, s. 557; R. K. (R. J. Kronbauer), tamtéž, s. 559; F. Tomek, tamtéž, s. 741; an., Čas 17. 5. 1907; F. V. V. (Vykoukal), Osvěta 1907, s. 662; an., NL 18. 5. 1907 ●; J. Vrchlický: A. Š., NL 24. 5. 1907; I. Herrmann in O živých, o mrtvých 1 (1916, s. 88); K. V. Rais: Básník redaktorem. Ze vzpomínek na S. Čecha, Topičův sborník 4, 1916/17, s. 16; A. Klášterský in Vzpomínky a portréty (1934, s. 412); od: Zapomenutí, LidN 21. 12. 1936; T. Jermářová-Škampová in sb. Svatopluku Čechovi (1946, s. 716); I. Slavík in Zpívající labutě (1971, s. 157).

vfr

Antonín **Škarka**

* 14. 2. 1906 *Brno*
† 12. 11. 1972 *Praha*

Historik české a českolatinské literatury od jejích počátků do 18. století, přední znalec literárního díla J. A. Komenského a jeden z průkopníků studia českého literárního baroka, editor.

Syn obchodníka. Po maturitě na reálném gymnáziu v Brně vystudoval 1924–30 filoz. fakultu Masarykovy univerzity, obor čeština–němčina; jeho učitelem byl především S. Souček (doktorát 1932 prací *Sixt Palma Močidlanský, poeta český*). Š. učil na středních školách v Brně (1931–32), Trstené (1932–33) a v Praze (1933–35 na reálce, později na reálném gymnáziu v Dušní ul.). V září 1944 byl totálně nasazen. V květnu 1945 se vrátil na své působiště, ale od školního roku 1945/46 mu byla opakovaně poskytována úplná vědecká dovolená k habilitaci a působení na vysokých školách. V říjnu se habilitoval na pražské filoz. fakultě pro obor dějiny české literatury (prací *Nové kapitoly ze staré české hymnologie*) a současně 1946–49 přednášel a vedl semináře i na filoz. fakultě obnovené univerzity v Olomouci, 1946–51 po nečekané smrti J. Vilikovského také na filoz. fakultě v Brně. Po zrušení soukromých docentur byl v Praze zařazen jako odborný asistent. 1951 se oženil. 1952 byl jmenován docentem pro obor staré a střední české literatury, 1965 profesorem pro obor staré české literatury (1954–56 vykonával funkci proděkana fakulty); 1954–61 externě vedl Kabinet filologické dokumentace při Ústavu pro čes. literaturu ČSAV (řídil zde práci na soupisu pramenů k dějinám staršího českého písemnictví). Od 1946 působil v redakční radě Památek staré literatury české, od 1958 jako tajemník a od

1971 předseda redakční rady pro vydání Díla J. A. Komenského. V zájmu svého komeniologického bádání navštívil Německo, Polsko a Nizozemí. 1971 byl penzionován. Zemřel po krátké hospitalizaci na srdeční infarkt; poslední rozloučení se konalo v pražském kostele U Křižovníků, pohřben byl v rodišti.

Od počátku 30. let chystal z podnětu S. Součka s hudebním historikem V. Helfertem vydání amsterodamského Kancionálu pro Veškeré spisy J. A. Komenského (průpravnou prací k němu byla rozsáhlá studie o Komenském jako básníku duchovních písní; z vydání posléze sešlo a texty duchovních písní Komenského vyšly samostatně). Za protektorátu začali s finanční podporou ČAVU pracovat na velkoryse rozvrženém projektu Hymnorum thesaurus Bohemicus (formou hymnologického slovníku a řady edic měl obsáhnout českou a českolatinskou duchovní píseň od počátků do rozhraní 18. a 19. století). Z hymnologického bádání, v němž se stal uznávaným odborníkem, rozšířil Š. v 40. letech svůj zájem na celé dějiny starší české literatury a po materiálové stránce je ovládl v úplnosti nikým jiným nedosažené. Tuto erudici uplatnil jako autor *Nástinu dějin starší české slovesnosti,* spoluautor 1. dílu akademických *Dějin české literatury* a redaktor, popř. spoluredaktor kolektivních prací heuristických, lexikografických a edičních, zejména dokončeného, ale nevydaného soupisu pramenů k dějinám staršího českého písemnictví, Rukověti humanistického básnictví a Díla J. A. Komenského. Navazoval na S. Součka (a jeho prostřednictvím na tradici textové kritiky), ve studiu českého literárního středověku také na J. Vilikovského (jednak tím, že do něho jako Vilikovský zahrnoval českolatinské písemnictví, jednak tím, že rozvíjel Vilikovským zformulovaný program historicky adekvátního posuzování středověkého literárního díla), dále ve studiu literárního baroka na J. Vašicu (monografií o F. Bridelovi, dokončenou už 1946) a D. Tschižewského (pojetím J. A. Komenského jako barokního autora). Ve shodě se svým školením považoval za konečný cíl literárněhistorické práce vydání kanonického textu (charakteristickou formou jeho publikační činnosti, časopisecké i knižní, je monografie provázející edici, popř. monografie napsaná jako průprava k edici). V ediční praxi prosazoval jako před ním Vilikovský transkribovaná vydání textů, vyhovující odborným i čtenářským potřebám; ve svých vlastních edicích propracoval díky akribii spojené se smyslem pro účelnost k dokonalosti výkladový aparát.

ŠIFRY: aš., A. Š. ■ PŘÍSPĚVKY *in:* Acta Comeniana (1969, 1979); Acta Universitatis Carolinae. Philologica 1–3, Slavica Pragensia 9 (1967, Novost básnického umění Adama Michny z Otradovic); Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et Historica (1959, 1967; 1959 Význam dekretu kutnohorského pro rozvoj českého jazyka a písemnictví); Akord (1943); sb. Archiv pro bádání o životě a spisech J. A. Komenského (1938, 1940, 1957, 1961–62; 1938 Komenský – básník duchovních písní, i sep.); Bratrský sborník (1967, Komenského Clamores Eliae, dílo jeho životního soumraku); Cesta (1926–30); Cyril (1946, 1948; 1948 Hymnorum thesaurus Bohemicus, jeho plán a realizace); Časopis Matice moravské (1930–32, 1947–48); ČNM (1927, 1967); Čes. literatura (1957–58, 1965–67; 1957 Kosmas, 1958 Jan Blahoslav, J. A. Komenský v souvislostech české národní literatury); Českosl. rusistika (1968); Čes. časopis filologický (1943–44); Čes. časopis historický (1932, 1936–40, 1946–47; 1932 K vydání Husitského zpěvníku, 1936 Ze zápasů nekatolického tisku s protireformací, i sep., 1947 Z problematiky českého gotického básnictví); Čes. jazyk a literatura (1970–71); sb. Humanistická konference (1966); Informační bulletin pro otázky jazykovědné (1963); Kalendář Lid. demokracie na rok 1970; Kostnické jiskry (1964); Lid. demokracie (1967–71); Listy filologické (1929, 1933, 1936, 1946–48, 1956, 1965, 1967, 1972; 1948 Literatura bez autorů a bez generací, 1956 Roudnický plankt, 1967 Nové poznatky o Komenského rodišti, rodě a díle); sb. Literárněvědné studie. Prof. J. Hrabákovi k šedesátinám (Brno 1972); Magazín Klubu čtenářů (1969); sb. Medievalistická konference 1963 (1964, Soupis pramenů k dějinám staršího českého písemnictví); Naše rodina (1970); Naše věda (1932, 1935, 1949); Nové Polsko (1955); Nový čas (1969); sb. O barokní kultuře (Brno 1968); sb. Orbis scriptus. Festschrift für D. Tschižewskij zum 70. Geburtstag (Mnichov 1966); Pamiętnik słowiański (Vratislav 1971); sb. Pocta F. Trávníčkovi a F. Wollmanovi (Brno 1948); sb. Renaissance und Humanismus im Mittel- und Osteuropa 2 (Berlín 1962); Rovnost (Brno, 20. léta); Rudé právo (1964); Sborník filologický (1942, Nové kapitoly ze staré české hymnologie, i sep.); sb. Sesja naukowa w Lesznie w czterechsetną rocznicę powstania gimnazjum i trzechsetną wydania Opera didactica omnia J. A. Komenskiego (Vratislav, Varšava 1957); Slezský sborník (Opava 1949–50, 1955; 1955 Komenského rozprava O poezii české z leningradského sborníku); Slovo a slovesnost (1958); Směna (1952); Sovetskaja pedagogika (Moskva 1967); sb. Studia poświęcone stosunkom literackim polsko-czeskim i polsko słowackim (Vratislav, Varšava, Krakov 1969); sb. Studia z dawnej literatury czeskiej, słowackiej i polskiej poświęcone

V. międzynarodowemu kongresovi slawistów w Sofii (Varšava, Praha 1963, Posvětšťování náboženské literatury u Komenského, zvláště v Labyrintu); Svob. noviny (1947); sb. Univerzita Karlova J. A. Komenskému (1971, Tajemství Komenského spisu Clamores Eliae); Věstník KČSN (1938, 1942, 1950; 1942 Heinrich Milde. Kapitola z kulturních styků německo-českých, i sep., 1950 Dominikán Domaslav a čeští hymnografové jeho směru); Vyšehrad (1947–48); Zeitschrift für Pädagogik (Weinheim, Basilej 1968); Zlatý máj (1970). ▮ KNIŽNĚ. *Literárněhistorické práce:* Nástin dějin starší české slovesnosti 1 (1953; 1955 rozšíř. vyd. s tit. Nástin dějin české slovesnosti v obdobích před rozkladem feudalismu 1); Dějiny české literatury 1 (1959, s jinými); J. A. Komenský v Bílé Třemešné (1963, s jinými); Fridrich Bridel nový a neznámý (1969). – *Výbor:* Půl tisíciletí českého písemnictví (1986, ed. J. Lehár). ▮ KORESPONDENCE: Kondolenční dopis (H. Vašicové z 1968), sb. Profesor Josef Vašica (1994, s. 100, ed. V. Neuwirth); Slovutný pane profesore! (J. Vašicovi z 1941–68), Sborník prací Filoz.-přírodověd. fakulty Slezské univerzity v Opavě, ř. A – lit. vědná, 2001, č. 3, s. 103 (ed. L. Pavera). ▮ USPOŘÁDAL A VYDAL: J. Vilikovský: Písemnictví českého středověku (1948, s doslovem a rejstříkem); Nejstarší česká duchovní lyrika (1949, s úvodem); J. A. Komenský: Duchovní písně (1952, s úvodem) + Labyrint světa a ráj srdce (1958, s doslovem) + Dílo J. A. Komenského 1 (1969, s jinými) + Dvojí poselství k českému národu (1970) + Bohemiam (1970) + (posmrtně:) Vybrané spisy J. A. Komenského 7. Díla slovesného umělce (1974) + Dílo J. A. Komenského 4 (1983, s jinými); Dvě legendy z doby Karlovy. Legenda o sv. Prokopu, Život sv. Kateřiny (1959, s J. Hrabákem a V. Vážným, úvody); A. Michna z Otradovic: Das dichterische Werk (Mnichov 1968; 2. vyd. Praha 1985 s tit. Básnické dílo). ▮

BIBLIOGRAFIE: P. Spunar: Chronologický seznam tištěných prací prof. A. Š., LF 1966, s. 175 + Dodatek k bibliografii prof. dr. A. Š., LF 1971, s. 233; E. Macek, P. Spunar: Soupis díla A. Š., in Půl tisíciletí českého písemnictví (1986). ▮ LITERATURA: M. Sládek: A. Š. (1906–1972). Soupis osobního fondu (LA PNP 1995). ▮ V. Černý: ref. Komenský – básník duchovních písní, LidN 7. 3. 1938; ● ref. Nové kapitoly ze staré české hymnologie: J. Vašica, Akord 10, 1942/43, s. 138; V. Š. (Šmilauer), Čes. časopis filologický 1, 1942/43, s. 132; K. Horálek, SaS 1943, s. 51 ●; D. Tschižewskij: ref. Heinrich Milde, Zeitschrift für slavische Philologie (Heidelberg 1947) → (rozšíř.) Kleinere Schriften 2. Bohemica (Mnichov 1972, s. 294); BHk (B. Havránek): Naše bezvýhradná závislost na latinské osvětě?, SaS 11, 1948/49, s. 47; ● ref. ed. Nejstarší česká duchovní lyrika: jmk. (J. M. Kvapil), LD 3. 4. 1949; A. Gregor, Naše věda 1950, s. 216; L. Klimeš, ČMF 1950, s. 22; R. Jakobson, Slavistična revija (Lublaň) 1950, s. 267 ●; ● ref. ed. J. A. Komenský: Duchovní písně: T. Miškovská, Křesťanská revue 1952, s. 284; R. Říčan, tamtéž, Teologická příl., s. 147 ●; J. Hrabák: k šedesátinám, LF 1966, s. 171; ● ref. ed. Adam Michna z Otradovic: Das dichterische Werk: V. Černý, HD 1969, č. 3; M. Kopecký, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1969, č. 16; Z. Tichá, LF 1969, s. 372 (o transkripci kvantity D. Šlosar, tamtéž, s. 340); F. V. Mareš, Wiener slavistisches Jahrbuch 1970, s. 251 ●; ● ref. F. Bridel nový a neznámý: V. Bechyňová, Slavia 1970, s. 289; Z. Tichá, LF 1970, s. 154; -pp. (P. Průša), Texty 1970, s. 39; D. Tschižewskij, sb. Slavische Barockliteratur 1 (Mnichov 1970); W. Schamschula, Zeitschrift für slavische Philologie (Heidelberg) 1975, s. 208 ●; ● ref. ed. Adam Michna z Otradovic: Das dichterische Werk, F. Bridel nový a neznámý: J. Kolár, ČLit 1970, s. 101; Z. Kalista, Die Welt der Slawen (Kolín n. R., Vídeň) 1972, s. 82 ●; Dr. M. Kaňák: ref. ed. J. A. Komenský: Dvojí poselství k českému národu, Čes. zápas 1971, č. 17; ● nekrology: J. Porák, AUC Praha. Philologica 2–4. Slavica Pragensia 14, 1972, s. 358; am (A. Molnár), Kostnické jiskry 1972, č. 40; E. Urbánková, Zpravodaj Státní knihovny ČSR 1972, s. 58; J. Kolár, Studie o rukopisech 1972, s. 187 + sb. Strahovská knihovna 1974, s. 287; M. Kopecký, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1972, č. 19 + Acta Comeniana 1979, s. 422; J. Hrabák, LF 1973, s. 97; J. Lehár, Studia Comeniana et historica 1973, č. 5, s. 113; P. Spunar, Mediaevalia Bohemica 1974, s. 265 ●; M. K. (Kopecký) in sb. Slavica na UJEP v Brně (1973, s. 241; 1993 rozšíř. vyd. s tit. Slavica na Masarykově univerzitě v Brně, s. 216); J. Lehár in A. Š.: Půl tisíciletí českého písemnictví (1986); ● ref. Půl tisíciletí českého písemnictví: E. Petrů, Folia historica bohemica 1987, s. 416; N. Rejchrtová, Kostnické jiskry 1987, č. 3; M. Stádníková, Lit. měsíčník 1987, č. 9; J. Polák, RP 6. 7. 1987; J. Daňhelka, Studia Comeniana et historica 1988, č. 35, s. 124; M. Kopecký, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1988, č. 35; A. Vidmanová, LF 1988, s. 60; E. Tkáčiková, Slovenská literatúra (Bratislava) 1988, s. 276 ●; M. Selucká: A. Š., Katol. týdeník, příl. Perspektivy 1996, č. 2.

jl

Rudolf **Škeřík** viz **Symposion**

Hana **Šklíbová**

* 14. 12. 1897 *Ústí nad Orlicí*
† 28. 7. 1987 *Oslo* (Norsko)

Autorka próz o síle vazeb k rodině a domovu, povídek a poetických pohádek pro děti; politická, společenská a kulturní publicistka, autorka rozhlasových pořadů.

V matrice zapsána Jana Emanuela Anežka Eugenie, psána i Johana (pův.) a Jana. – Dcera

vyššího státního úředníka, soudce (její sourozenci se stali též právníky). Od 1913 žila s rodinou v Hradci Král., kde navštěvovala nově založenou tříletou Městskou vyšší školu pro ženská povolání hospodářská (jejím učitelem zeměpisu a občanské výchovy byl B. Markalous – J. John). Věnovala se pak studiu jazyků (státní zkouška z francouzštiny a angličtiny) a cestovala po Evropě, delší dobu strávila v Anglii (účast v letní škole Labor Party, styky s členy fabiánského hnutí). V první polovině 30. let (od 1931) pracovala jako redaktorka Baťových časopisů ve Zlíně (učila též angličtinu na kursech Baťovy vyšší lidové školy), od 1936 žila v Praze, stýkala se s okruhem žen kolem M. Jesenské. 1937 byla krátce odpovědnou redaktorkou časopisu Demokratický střed a tehdy se stala i politickou sekretářkou H. Ripky; 1939 vstoupila do redakce Čes. slova, ale po nacistické okupaci odešla z důvodu bezpečí z Prahy (účast v ilegálním hnutí Obrana národa) a žila v rodovém domě v Uhersku u Pardubic (před protektorátními úřady jako pracovnice v zemědělství). Od 1945 byla zaměstnána v propagačním oddělení ministerstva zahraničního obchodu vedeného H. Ripkou a 1948 odešla do exilu. První roky žila především v Paříži (spolupráce s L. Stránským při vydávání časopisu Svobodný zítřek), přechodně 1949 a 1950 též v Anglii, od 1951 až do důchodu 1973 byla redaktorkou českosl. oddělení rádia Svobodná Evropa v Mnichově (pod pseud. Jitka Šimonová napsala desítky politických i kulturních komentářů a pořadů, zejména však autorsky připravovala pravidelné vysílání pro mládež). Přátelsky se stýkala s J. Čepem (pro Křesťanskou akademii pořádala jeho korespondenci), 1955 se stala spoluzakladatelkou a členkou vydavatelstva Čes. slova (redigovala v něm rubriku Slovíčko nejmenších). Po odchodu do důchodu přesídlila do Norska (pomáhala zde ještě při organizování českosl. letní školy pro děti exulantů ve Storsandu), zimní období trávila v Římě. Urna s jejím popelem byla převezena do Čech a uložena v rodinném hrobě v Kostelci n. Orlicí.

Literatuře se Š. věnovala na sklonku 20. a počátku 30. let, kdy začala časopisecky publikovat vedle povídek pro mládež drobnější prozaické žánry: fejetony, sloupky, črty a povídky (zejména v týdeníku Zlín a později v deníku Nár. osvobození) tematicky zaměřené na prostředí a zvyky cizích zemí a na vnitřní svět rodiny a obzory ženy se zřetelným cílem kultivovat každodenní život a lidské vztahy. Rodina a síla vazeb mezi jejími členy se stala též námětem románu s autobiografickými prvky *Na Žabce.* Osud čtyř sourozenců z třetí generace rodu od let dospívání za 1. světové války po současnost je ve volném pásmu vyprávění téměř myticky poután ke starému rodinnému domu – symbolu domova a krajiny dětství, jež ve zlých dobách skýtají sílu k životu. Za okupace Š. dokončila a k tisku připravila ještě další román s titulem Útek a osnova, dnes nezvěstný, a byla iniciátorkou povídkového sborníku Čarovná zahrada, deseti příběhů o lásce spojených epickým rámcem a vyprávěných ženskými autorkami (navazoval na předchozí „mužský" sborník Milostný kruh); sama v něm uveřejnila *Příběh devátý,* povídku o rozkolu manželství pozorovaném vnímavýma očima dospívající dívky. V rukopisu zůstal román Příchozí, na němž po léta pracovala v exilu. Pojmenován Komenského výrazem pro člověka bez domova, zachycuje úseky ze života tří přátel v proudu společenských událostí od dětství v 10. letech do 80. let 20. století; podstatnou složku díla tvoří autentická evokace pocitů exulanta a reflexe nucené emigrace. S rozsáhlou tvorbou pro dětské pořady Svobodné Evropy (pohádky vyprávěné „tetou Máňou" v pravidelném týdenním vysílání) souvisí žánrově pestrá knížka *Pohádky.* Vedle složitě alegorizujícího podání pověsti o praotci Čechovi a osídlení vlasti zahrnuje vyprávění založené na antropomorfizaci života ptáčků, na poetickém líčení vztahu mezi dítětem a drobným tvorem i na konkrétní vzpomínce na starého psa z dob dětství.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Jitka Šimonová, Hana; H. Š., Š., škl. ▮ PŘÍSPĚVKY *in:* Cesta (1930); sb. Čarovná zahrada (1944); Čes. slovo (1931 i příl. Slovíčko, 1939); Čes. slovo (Mnichov 1955–85; nekrology 1983 J. Čepa, 1985 P. Fraenkla); Českosl. slabikář (Paříž 1949–50); Demokratický střed (1937); Eva; Hlas exilu (Mnichov 1954–57); Lada; Nár. listy (Mnichov 1949); Nár. osvobození (1929–38); Nár. politika (Mnichov 1987); Nedělní Newyorské listy (1949); Nový život (Řím 1982); Ozvěny domova a světa; Pestrý týden; sb. Poslední pocta 3 (Curych 1989); Právo lidu (1931, 1934–38); Radar (Turín 1963–74, od 1971 dětská příl. čas. Nový život); Rozkvět (1935 příl. Rozkvět mládeži, 1938–39 R Blýskavice); Svědectví (Paříž 1966–69); Světozor; Svob. zítřek (Paříž 1948–50); sb. T. G. M. 1850–1950 (Cleveland b. d., 1950); Výběr (Zlín 1934–35); Zlín (1931–33); Zpra-

vodaj. Sdružení čs. politických uprchlíků v Německu (Mnichov 1952). ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Na Žabce (R 1941); Pohádky (Mnichov 1953). – *Překlad:* J. W. Ruselle: Mladí muži (1933). – *Ostatní práce:* Osm dní v Londýně (průvodce, 1930). ▮ REDIGOVALA *periodika:* Demokratický střed (1937), Svob. zítřek (Paříž 1948–50, s L. Stránským), Českosl. slabikář (Paříž 1949–50). ▮ USPOŘÁDALA A VYDALA: ant. 28. říjen (Paříž 1950); Dvacet let časopisu Studie 1958–1978 (Řím 1978, s M. Turkem). ▮

LITERATURA: ● ref. Na Žabce: jšr. (J. Šnobr), Čes. osvěta 38, 1941/42, s. 334; H. R., Dělnická osvěta 1942, s. 147; V. T. (Tichý), Nár. práce 17. 6. 1942 ●; ● ref. Pohádky: M. Podivínský, Zpravodaj. Sdružení čs. politických uprchlíků v Německu (Mnichov) 1953, č. 12; Al. Novák, Sklizeň (Hamburk) 1954, č. 1 ●; J. Pejskar: k výr. nar., Čes. slovo (Mnichov) 1983, č. 1; ● nekrology: A. Kvapilová, Čes. slovo (Mnichov) 1987, č. 9 → sb. Poslední pocta 3 (Curych 1989, s. 213); J. Dresler, Nár. politika (Mnichov) 1987, č. 9; tgd (P. Tigrid), Svědectví (Paříž) 21, 1987/88, s. 270 ●; J. Pejskar in Poslední pocta 3 (Curych 1989, s. 212); P. Studnička: Jana (Hana) Š. a východní Čechy, Chrudimské vlastivědné listy 1994, č. 6.

ll

Antonín **Škoda**

* 7. 1. 1839 *Počátky*
† 25. 5. 1919 *Počátky*

Překladatel Homéra i latinských klasiků.

Pocházel z rodiny, která již dvě generace vedla v Počátkách valchářskou živnost. Starší bratr Jakub Š. byl rovněž literárně činný jako překladatel divadelních her. A. Š. studoval na gymnáziu v Jindř. Hradci a od 1858 na univerzitě v Praze klasickou filologii. 1861 se vrátil na jindřichohradecké gymnázium jako suplent, 1867 přešel jako středoškolský profesor do Německého (Havlíčkova) Brodu. 1872 se stal ředitelem obecního, později státního gymnázia v Domažlicích, 1892 ředitelem reálného a vyššího gymnázia v Příbrami. 1902 byl zvolen, již jako člen KČSN, dopisujícím členem 1. třídy ČAVU. 1905 odešel do penze, přestěhoval se do Prahy a 1909 do rodných Počátek.

Koncem 60. let začal Š. překládat časoměrně Homérovu Iliadu; první zveřejněnou ukázku svého systematického úsilí o adekvátní českou podobu homérského hexametru doprovodil 1877 úvodem o svých hlavních překladatelských zásadách. Navazoval v nich na názory i překladatelskou praxi J. Niederleho, zdůrazňující jak význam zachovávání metrické formy pro působnost díla jako estetického celku, tak zvukové uzpůsobení českého jazyka pro časoměrnou prozódii. Snahy o její zavedení v minulosti (od Blahoslava k Počátkům českého básnictví) interpretoval Š. jako důkaz její oprávněnosti i jejích předností pro překládání klasických děl. Jeho cílem bylo nově a metricky přesně tlumočit celého Homéra, kromě Iliady vydal v 80. letech (po starších pokusech A. Lišky a H. J. Mejsnara) v pořadí třetí český překlad Odyssey (podle stejných metrických zásad později přeložil i pseudohomérskou parodii hrdinského eposu Batrachomyomachia). Odbornou kritikou (J. Král, V. Viravský aj.) byly tyto překlady od počátku až po své konečné verze vysoko hodnoceny pro věrnost a přesnost významu i pro přirozenou plynulost verše. Soustavným úsilím a letitou zkušeností rostla i Š. jazyková obratnost; tím, že nepřehlížel současnou mluvu, vytvářel i určité předpoklady, aby přeložená klasická díla pronikla do širšího než jen odborného povědomí. Překlady Iliady a Odyssey Š. celý život měnil a upravoval podle připomínek odborných filologických kritik co do adekvátnosti významu a přesnosti metra až do konečné podoby, ve které vyšly 1902–08 v akademické Bibliotéce klasiků řeckých a římských. Svou orientaci k hexametru hrdinského eposu rozšířil Š. i o časoměrný překlad jeho latinské podoby ve Vergiliově Aeneidě; z římské poezie ještě přeložil vedle dalších Vergiliových básní (Bucolica, Georgica) ukázky z díla Ovidiova (Heroidy, Fasti).

PŘÍSPĚVKY *in:* Program reálného a vyššího gymnázia v Domažlicích na škol. rok 1872/73 (Deklinace vlastních jmen řeckých a latinských v jazyku českém), …1876/77 (Časomíra řecká a metrický překlad 6. zpěvu Homérovy Iliady), …1886/87 (překl. 6. zpěvu Vergiliovy Aeneidy), …1890/91 (překl. Batrachomyomachia, Ovidius: List Penelopin Ulixovi); Program reálného a vyššího gymnázia v Příbrami za škol. rok 1892 (překl. Ovidius: Fasti, ukázka), …1893 (překl. Komár – Culex); Věstník ČAVU (1909). ▮ KNIŽNĚ. *Překlady:* Homéros: Ilias (1. d. Domažlice 1881, celé 1886; přeprac. vyd. 1. d. 1904, 2. d. 1905, znovu celé 1908) + Odysseia (1. d. 1883, 2. d. 1885; přeprac. vyd. 1. d. 1902, celé 1908); P. Vergilius Maro: Aeneis (1. d. 1889, 2. d. 1890) + Bucolica et Georgica (1892); P. Ovidius Naso: Fasti – Kalendář (1901; změn. vyd. posmrtně 1928). ▮

LITERATURA: J. Král: ref. Časomíra řecká a metrický překlad… Iliady, LF 1877, s. 283; ● ref. překl. Homéros: Ilias (d. 1): J. Král, LF 1882, s. 149; P., Svě-

tozor 1882, s. 167 ●; F. Bačkovský: ref. překl. Homéros: Odysseia (d. 1), Ruch 1883, s. 429; T. Hrubý: O překladech našich z literatur klasických, Lit. listy 1885, s. 3; ● ref. překl. Homéros: Ilias (1886): V. Viravský, LF 1886, s. 446; T. Hrubý, Rozhledy lit. 1, 1886/87, s. 328 ●; V. Viravský: ref. překl. Vergilius: Aeneis (6. zpěv), LF 1887, s. 458; J. Král: ref. překl. Batrachomyomachia a Ovidius: List Penelopin…, LF 1891, s. 393; V. Viravský: ref. překl. Ovidius: Fasti (ukázka), LF 1893, s. 129 + ref. překl. Komár, LF 1894, s. 233; J. Kvíčala: ref. překl. Homéros: Odysseia (přeprac. vyd. d. 1), Čes. muzeum filologické 1902, s. 395; E. Volek: Ředitel A. Š., Výr. zpráva státního gymnázia v Příbrami za škol. rok 1905/06; J. Král: ref. překl. Homéros: Odysseia, Věstník ČAVU 1909, s. 563; ● nekrology: an., LF 1919, s. 252; B. Mikenda, Výr. zpráva státního gymnázia v Příbrami za škol. rok 1919/20 ●; an.: Ředitelé příbramského gymnázia, Almanach vydaný na oslavu půlstoletého trvání gymnázia v Příbrami 1871–1921 (1921, s. 16); J. Hendrich: Vergilius v českých překladech, Sborník filologický 1922, s. 327; J. Král in O prozódii české (1923, s. 469); an.: Homér oslaví u nás svoje sté narozeniny (s ukázkami překladů), ELK 1940, č. 7; I. Bareš: Od časomíry k přízvuku, Čteme 1943, s. 18; K. Sezima in Z mého života 1 (1945, s. 180) → Jubilejní almanach gymnázia v Příbrami 1871–1946 (1946); F. Žid: Sedmdesát pět let příbramského gymnázia, tamtéž (s. 9, 18); an. in sb. Antika a česká kultura (1978, s. 397); in sb. Osobnosti Pelhřimovska (Měst. knihovna Pelhřimov 1997).

mhs, ll

Jakub **Škoda**

* 30. 4. 1835 *Počátky*
† 28. 10. 1885 *Přerov*

Překladatel francouzského činoherního a veseloherního repertoáru pro Prozatímní divadlo; regionální organizátor školského a kulturního života.

Psal se též Škoda-Počátecký. – Narodil se v rodině provozující valchářskou živnost; mladší bratr Antonín Š. překládal řecké a latinské klasiky. J. Š. navštěvoval 1845–53 gymnázium v Jindř. Hradci (žák V. Zeleného), pak studoval do 1856 na pražské univerzitě češtinu a klasickou filologii; přivydělával si výukou jazyků na soukromých vzdělávacích ústavech. 1857 se stal suplentem na gymnáziu v Chebu, 1858 byl přeložen do Litoměřic a po učitelské zkoušce t. r. jmenován profesorem na gymnáziu v Jindř. Hradci; působil i v kulturním a společenském životě města, hlavně v ochotnickém divadle. 1867 byl povolán na nově zřízené Slovanské gymnázium v Olomouci, 1870 se stal ředitelem nově vzniklého českého reálného gymnázia v Přerově. Rozvíjel zde širokou veřejnou kulturní a osvětovou činnost přesahující i regionální hranice, zásluhy měl hlavně o rozvoj českého školství v Přerově. 1880 se stal čestným občanem města, jeho pohřeb byl vlastenecky manifestační událostí.

Za studií v Praze se Š. spřátelil s profesorem francouzštiny na polytechnice L. Grellepoisem a naučil se dobře francouzsky (v 70. letech vydal francouzskou mluvnici a cvičnou knihu). Záliba v divadle ho přivedla k překládání dramatických textů přímo z francouzského originálu, na rozdíl od ještě přetrvávajícího německého prostřednictví. Po raném pokusu (jednoaktovka Doktor Robin od J. M. Regnaulta) se Š. stal v 60. letech jedním z hlavních překladatelů (pod pseud. Počátecký) početného francouzského repertoáru Prozatímního divadla, v němž zaujímaly pevné místo oblíbené „komedie mravů“ z vyšších vrstev současné společnosti. Š. překládal vedle nenáročných jednoaktovek, frašek a zábavných veseloher také vážné činohry se sociální problematikou (É. Augier, O. Feuillet) a mravoličné konverzační komedie o morálním úpadku v rodinách i veřejném životě, často nedávné novinky, jejichž české premiéry bývaly divadelními událostmi. Š. překlady, pokládané za obratné a jazykově zdařilé (hrály se ještě v Nár. divadle), daly českou podobu řadě her ve své době populárních francouzských dramatiků a stály u zrodu jejich repertoárové obliby (A. Dumas ml., O. Feuillet, L. Halévy, H. Meilhac, V. Sardou, L. Thiboust aj.).

PSEUDONYMY, ŠIFRA: Jakub Počátecký, J. Počátecký, Počátecký; J. P. ▮ PŘÍSPĚVKY *in:* Výr. zpráva gymnázia v Jindřichově Hradci (1863, O jakosti děje časoslova řeckého). ▮ KNIŽNĚ. *Překlady divadelních her:* Premarey (J. M. Regnault): Doktor Robin (1856); E. Grangé, L. Thiboust: Pokuta muže (b. d., 1865); D. de Girardin: Pokuta ženy (1867); an.: Z Kolína do Prahy (b. d., 1871, dle franc.); A. Dumas ml.: Žena Claudova (1874, šifra J. P.); H. T. Schmid: Dračí dráp (b. d., 1875). – *Ostatní práce:* Gramatika francouzská pro nižší a střední třídy reálných škol a pro střední třídy reálných gymnázií (1874); Francouzská cvičební kniha pro nižší školy reálné a pro reálná gymnázia. Tvarosloví a nejdůležitější pravidla skladby (1874). ▮ SCÉNICKY. *Překlady:* É. Augier: Svatouškové (1865; 1884 hráno s tit. Pelikán) + Veřejné mínění (1870) + Otec Guérin (1871); V. Sardou: Jak si motýl křídla spálí (1865) + Bodří venkované

(1867); É. L. A. Brisebarre: Zapovězené cesty (1866); L. Thiboust: Manžel v bavlnce (1867); O. Feuillet: Zakletá slečna (1868); A. Dumas ml.: Levoboček (1869); H. Meilhac: Fabiena (1869); H. Meilhac, L. Halévy: Kytice (1869); Th. Barrière, E. Capendu: Nepraví poctivci (1870). ▮

LITERATURA: F. Višňák: J. Š. Nástin životopisný (Přerov 1886). ▮ F. Bayer: Naše vyobrazení. J. Š., Světozor 1885, s. 284; ● nekrology: an., NL 29. 10. 1885, odpol. vyd.; an., Lit. listy 1885, s. 265; F. Čenský, Osvěta 1885, s. 1115; F. Bílý, Zlatá Praha 1885, s. 749, 751, 766 ●; -aue- (H. Pittauer): ref. F. Višňák: J. Š., Lit. listy 1886, s. 226; F. Bayer in Přerovsko (1893, s. 247, 272); E. Kvasnička in Kulturní profil města Přerova, LidN 2. 9. 1939.

mhs, ll

Jan Karel **Škoda**

* 15. 5. 1810 *Příbram*
† 31. 12. 1876 *Praha*

Překladatel a upravovatel výchovných próz určených hlavně mládeži; autor bohoslovných prací a populární pedagog.

Otec, měšťan a kovářský mistr, byl na svou dobu neobyčejně vzdělaný (chodil do jezuitské školy na Sv. Hoře a uměl latinsky). Životní dráhu J. K. Š., nejstaršího z pěti sourozenců, ovlivnil matčin bratr, vzdělaný vlastenecký kněz F. Jabulka (1793–1868), kaplan v Příbrami. Do 1820 navštěvoval Š. českou farní školu v rodišti; poté, co jej strýc soukromě připravil na další studia, se 1823 stal žákem Akademického gymnázia v Praze. 1829 vstoupil do pražského bohosloveckého semináře (jeho spolužákem byl pozdější perucký děkan F. Daneš); 1832 byl vysvěcen. 1833 se stal kaplanem a učitelem náboženství, dějepisu a zeměpisu na škole ve Zlonicích na Rakovnicku. Poté, co se 1836 marně ucházel o místo skriptora při císařské bibliotéce v Praze, byl přeložen jako kaplan do Počápel u Berouna. Od listopadu 1837 působil v Praze jako kaplan při chrámu P. Marie před Týnem; Š. přičiněním zde bylo renovováno sedm oltářů (1844 vydal sešitek *Výzva ku pomoci*), založil i týnskou farní knihovnu. Další knihovny zakládal hlavně ve 40. letech na českém venkově (mj. Chržín, Tismice, Počáply, Skrejšov, Libšice) i v Praze (karmelitáni na Malé Straně, dělostřelecká nemocnice na Hradčanech, dominikánská škola aj.). Knihovny podporoval bohatými dary, zejména knih pro mládež (podle F. Douchy, mladšího spolužáka ze semináře, rozdal na 30 000 českých knih a založil dvacet knihoven). Podílel se i na dalších kulturních aktivitách české společnosti (mj. byl spoluzakladatelem Měšťanské besedy, podporoval Stögrovo divadlo v Růžové ul., účastnil se akcí na záchranu Karlštejna). Po 1842 upravoval podle nově zavedeného analogického pravopisu učebnice pro triviální školy (mimo to zpracoval podle německých předloh několik učebnic počtů); po pravopisné stránce korigoval později např. čítanky K. A. Vinařického. 1848 stál u zrodu první české hlavní školy, působící na Novém Městě a spojené s učitelským ústavem (Ústav čes. čekatelů učitelských); ředitelem byl K. Amerling, učiteli J. Bačkora, V. Bíba a F. Tesař, Š. se stal katechetou a učitelem pedagogiky (současně přednášel jako první český profesor katechetiku na bohoslovecké fakultě). 1863 žádal neúspěšně o místo kanovníka vyšehradské kapituly, 1868 byl při liberalizaci školství (s Amerlingem, Bačkorou i Tesařem) propuštěn; místo penze mu byla nabídnuta chudá fara, kterou odmítl (stejně jako později provizorní místo katechety na Vyšší dívčí škole), a žil pak ve stísněných až nuzných existenčních podmínkách. Díky přízni K. Světlé vyučoval mravouku a vychovatelství ve škole Ženského výrobního spolku a 1872 rok náboženství na Československé obchodní akademii; penze mu byla přiřčena až 1875. Pohřben byl na Vyšehradském hřbitově, kde mu byl 1879 nákladem českého učitelstva odhalen náhrobek (dílo J. V. Myslbeka).

Zásadní vliv na Š. smýšlení a působnost vykonaly myšlenky B. Bolzana a styk s jeho žáky, hlavně s vlastním strýcem, literárně činným F. Jabulkou, a s F. Schneiderem. Na všech svých působištích usiloval v Bolzanově duchu o vzdělání mládeže, šíření osvěty a zmírnění bídy. Literární činnost rozvinul po příchodu do Prahy v časopisu Květy (naučné články, drobné výchovné prózy a překlady patrně z francouzštiny a němčiny) a v pedagogickém čtvrtletníku Přítel mládeže, vydávaném královéhradeckou biskupskou konzistoří. Knižně vydal beletristickou, ale silně didakticky zaměřenou sbírku *Povídky pro mládež dospělejší;* u několika próz zpracovaných podle německých předloh uvedl autora originálu (Ch. E. Houwald, W. Bauberger, J. Ebersberg, H. Rebau), ostatní exemplárně výchovné povídky (*Pokladnička, Všetečka, Dědictví, Poctivost,*

Rozpustilci) byly patrně původnější. Knižně vyšel i svěží a čtivý překlad anonymní povídky ze španělského prostředí Ženská lest, publikovaný původně v Květech. Většina Š. prací spadá do oboru bohosloví (*Ježíš Kristus, vzor dokonalosti…, Sláva blahoslavené rodičky boží…* aj.) a pedagogiky (*O vychování národním*). V 50. letech napsal pro čekatele učitelství příručku *Katechetika,* první práci toho druhu v češtině (do 1874 vyšla ve třech vydáních). Po propuštění ze školy se obětavě věnoval přednáškové činnosti, zaměřené hlavně na oblast národního vychovatelství a kulturní historie (byl pohotový a formou brilantní řečník); 1869–76 měl po Čechách, převážně v učitelských spolcích, na 130 přednášek.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Jan Příbramský, Příbramský; I. K. Š., Příb., Š., Šk. ▮ PŘÍSPĚVKY *in:* Beseda učitelská (1870); Budečská zahrada (1869, P Železná huť); Květy (1836–39, 1847); Osvěta (1871, Omylové u vychování); Posel z Budče (1870–71; 1870 mj. přednáška J. A. Komenského působení); Přítel mládeže (1838, 1846–47); Slovan (1872); Svoboda (1871); Ženské listy (1875, mj. Nezdar vychování, Národní učitel); – posmrtně: V. Kredba: Život a působení J. K. Š. (1880; katechetické výklady, přednášky a pedagogická pojednání). ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie, překlady a adaptace:* Povídky pro mládež dospělejší (1852); an.: Ženská lest (1854, pseud. Jan Příbramský ← Květy 1839). – *Bohoslovné, pedagogické a ostatní práce:* Ježíš Kristus, vzor dokonalosti v šesteru postních řečí k následování představen (1842; rozšíř. vyd. 1869); Výzva ku pomoci (1844); Sláva blahoslavené rodičky boží Marie Panny (1845); Hlas z Karlotejna (1848); Bibličtí příběhové Starého zákona (1849, se šifrou D., tj. F. Danešem); Bibličtí příběhové Nového zákona (1849); Cesta na Kalvarii (1849); Katechetika (1856); O vychování národním (1871). ▮ KORESPONDENCE: in K. A. Vinařického Korespondence a spisy pamětní 3 (Vinařickému z 1856–59; 1914, ed. V. O. Slavík). ▮

LITERATURA: V. Kredba: Život a působení J. K. Š. (1880, s výborem katechetických a pedagogických prací); Č. Vyhnis: Řeč při odhalení desky pamětní na rodném domě p. J. K. Š. v Příbrami, dne 5. září 1886 (b. d.); P. Křivský: J. K. Š. (1810–1876). Literární pozůstalost (LA PNP 1972). ▮ an. (J. V. Jirsík): ref. Cesta na Kalvarii, Časopis pro katol. duchovenstvo 1849, s. 140; an.: ref. Povídky pro mládež dospělejší, Pražský posel 1852, s. 90; D. (F. Doucha): ref. Katechetika, Škola a život 1857, s. 185; an.: J. K. Š., Květy 1871, s. 47; K. S. (Světlá): V Osvětě… (o Š. přednáškové činnosti), Květy 1871, příl. Ženské listy, s. 7; an.: ref. O vychování národním, tamtéž, s. 44; ● nekrology: an., Beseda učitelská 1877, s. 1; B. (J. Beran), Světozor 1877, s. 11; an. (B. Pichl), Čes. včela 1877, s. 30; E. Pirknerová, Ženské listy 1877, s. 26; V. Podhajský: Životopisná vzpomínka, Osvěta 1877, s. 238; an., Koleda 1878, s. 18 ●; an.: K slavnosti odhalení památníku Škodova, Beseda učitelská 1879, s. 382; J. Klika: Rozhledy po naší literatuře pedagogické (Katechetika), ČČM 1882, s. 249; V. Kredba: J. K. Š., sb. Slavín 3 (1886); C. Merhout: J. K. Š., Čes. škola 6, 1906/07, s. 130 (1907 sep.); J. Peřina in „Věrni vlasti a víře –“ (2005).

mhs, ll

Školní nakladatelství pro Čechy a Moravu viz Státní nakladatelství

Školský rozhlas viz Rozhlas mladých

Ferdinand Škorpil

* 14. 6. 1903 *Praha*
† 29. 9. 1950 *Praha*

Povídkář a novelista psychologického zaměření, zkoumající zejména vztah determinace a svobody; autor odborných spisů zvláště z oblasti patologie.

Syn lékaře. 1914–22 studoval gymnázium v Praze-Žižkově, po maturitě (1922) lékařskou fakultu (1929 MUDr.); již během studia pracoval (nejprve volontér, 1927 demonstrátor, později asistent) v histologickém oddělení pražského patologicko-anatomického ústavu profesora H. Šikla. Od 1930 byl zaměstnán jako asistent a od 1936 do 1946 jako vedoucí tamní bioptické stanice. 1939 se habilitoval prací *K patologické anatomii a histologii epitelových nádorů slinných žláz* a začal přednášet na lékařské fakultě všeobecnou patologii nádorů. Za německé okupace vyučoval na ošetřovatelské škole při nemocnici u sv. Karla Boromejského (prodělal tehdy několik těžkých infekčních onemocnění). 1948 byl jmenován mimořádným profesorem (s účinností od 1946) patologické anatomie na lékařské fakultě. Od 1949 až do smrti byl současně vedoucím oddělení pro biopsii ve vojenské nemocnici. Patřil k významným světovým kapacitám oboru, uveřejnil mnoho vědeckých statí v domácích i zahraničních časopisech, svou činnost v oblasti onkologie završil obšírným kompendiem *Obecná a soustavná patologie novotvarů* (včleněn soubor přednášek z 1946–47); podni-

kal pracovní cesty do zahraničí, kde přednášel v tamních ústavech (Vídeň, Záhřeb, Krakov, Berlín), měl hojné přednášky i pro Společnost čes. lékařů, jejímž byl členem. Byl též členem Syndikátu čes. spisovatelů. Poslední roky života byl nemocen, zemřel na leukemii; pohřben byl na Olšanských hřbitovech.

Š. dílo, jeho povídky, novely i jediný román, korespondovalo s vlnou psychologické prózy 30. let a s českou prozaickou tvorbou vznikající za 2. světové války, jež se dotýkala existenciálních otázek lidského bytí. Atmosféru Š. děl, vyrůstajících pod vlivem F. M. Dostojevského a A. P. Čechova, charakterizuje pochmurný pohled na lidský život podléhající osudovým determinacím. Zkušenost lékaře, jenž poznal zblízka konečnost lidského života, se promítla již do Š. raných děl (*Povídky, Dobré jitro*), jejichž častým tématem jsou smrt, nemoc, limity lidské svobody, ale i povzbudivý soucit s trpícími, zejména s dětmi. Za protagonisty svých děl Š. s neskrývaným biografismem často volil postavy studentů medicíny či vracející se postavu starého lékaře. O psychologickou studii narůstajícího nenávistného vztahu mezi synem s uměleckými sklony a sobeckým, přízemním tyranským otcem se Š. pokusil v próze *Ohnivý šat.* Tajemné síly přesahující možnosti lidské aktivity zobrazil v románu *Tvář cherubína.* Motivy lidského rozhodování v mezních životních situacích jsou společným jmenovatelem Š. próz vznikajících za 2. světové války (*Mezihry života*). Údajně Š. napsal též divadelní hru z lékařského prostředí.

PŘÍSPĚVKY *in:* Acta radiologica et cancerologica Bohemiae et Moraviae (1939); Almanach Kmene (1948, Na okraj novely Ohnivý šat); Časopis lékařů českých (1931–48; posmrtně 1950); Čes. život (1947, P Peri psyches); A. Jirásek: Poranění měkkého kolena (1945); Neurologie a psychiatrie česká (1944–45); Praktický lékař (1941); Rozhledy v chirurgii a gynekologii (1935, 1942–43); Sborník lékařský (1937, 1948; 1937 habilitační spis K patologické anatomii a histologii epitelových nádorů slinných žláz, i sep.); sb. Soubor prací z Hlavova ústavu ke dni 28. května 1938; Věstník Čes. zoologické společnosti (1946); Zvon (1929, P Podobenka); mimoto příspěvky v dalších odborných časopisech, i v zahraničí. ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Povídky (1932; 1947 P Hoře života in Mezihry života); Dobré jitro (PP 1934; 1947 P Pan Drozd in Mezihry života); Tvář cherubína (R 1935); Bílý květ Dona Juana (P 1939); Mezihry života (PP 1947); Ohnivý šat (P 1948). – *Ostatní práce:* O askaridóze (1936); O tak zvaných nepravých novotvarech (1939); – posmrtně: Obecná a soustavná patologie novotvarů (1950) a další práce publikované převážně jako součást vysokoškolských učebních textů. ▮ REDIGOVAL *časopis:* Acta radiologica et cancerologica Bohemiae et Moraviae, pokr. Acta… bohemoslovenica (1939–40, roč. 2–3, s jinými, 1940 čas. zastaven; 1949, roč. 4). ▮

LITERATURA: ● ref. Povídky: vz (V. Zelinka), Zvon 33, 1932/33, s. 461; K. Sezima, Lumír 59, 1932/33, s. 456 ●; ● ref. Dobré jitro: vbk. (V. Běhounek), PL 23. 12. 1934; K. Sezima, Lumír 61, 1934/35, s. 217; drb. (J. Borecký), Zvon 35, 1934/35, s. 615; Č, Čin 1936, s. 31 ●; ● ref. Tvář cherubína: m. h. (M. Holas), Rozhledy 1935, s. 318; K. M., Magazín DP 3, 1935/36, s. 328; B. Jedlička. LidN 2. 3. 1936; vbk. (V. Běhounek), PL 25. 4. 1936; K. Sezima, Lumír 63, 1936/37, s. 220 ●; ● ref. Bílý květ Dona Juana: drb. (J. Borecký), Zvon 40, 1939/40, s. 277; vbk. (V. Běhounek), Nár. práce 14. 1. 1940, příl.; kt., LitN 1940, s. 46 ●; K. Bednář in F. Š.: Mezihry života (1947, záložka, zde i o ostatních Š. prózách); ● ref. Mezihry života: jč, Svob. slovo 20. 11. 1947; F. H. (Hampl), Kulturní politika 1, 1947/48, č. 30; -zdk- (Z. Koňák), NO 22. 1. 1948; O. Jahoda (P. Eisner), KM 1948, s. 95 ●; Bej. (A. Bejblík): ref. Ohnivý šat, Naše doba 55, 1948/49, s. 136; ● nekrology: Ks, LidN 11. 10. 1950; Soubor prací k uctění památky † prof. F. Š., Časopis lékařů českých 1950 (nekrolog H. Šikla, soupis odb. prací F. Š., mimoto odb. stati dalších autorů) ●; V. Vondráček in Lékař dále vzpomíná (1977, s. 343); S. Káš: Profesor MUDr. F. Š. – patologický anatom a romanopisec, Praktický lékař 2003, č. 1 → Medailonky českých lékařů-spisovatelů (2006, s. 182).

vfr

Tomáš **Škrdle**

* 9. 9. 1853 *Pleše* u Kardašovy Řečice
† 29. 11. 1913 *Praha*

Publicista a literární kritik uplatňující vyhraněná klerikálně katolická měřítka, autor pohádek a cestopisných prací.

Pocházel z početné rolnické rodiny, základní vzdělání získal na obecné škole v rodišti a na škole měšťanské v Kardašově Řečici, 1867–75 studoval gymnázium v Jindřichově Hradci. Po maturitě vstoupil do bohosloveckého semináře v Hradci Králové, odkud po roce přešel do Prahy. 1879 byl vysvěcen na kněze a stal se kaplanem v německé vsi Svatobor u Chebu, po krátké době byl ustanoven administrátorem v Zakšíně u Teplic, brzy se však opět vrátil do Svatoboru. Od 1880 nemohl pro krční chorobu vykonávat kněžské povolání v celém rozsahu a byl církevní správou ustanoven katechetou

na školách na Žižkově (Praha-Ž.); 1883 byl domácím duchovním v rodině prince A. Windischgrätze ve Schwarzbachu v rakouských Alpách, 1884 se vrátil jako katecheta na Žižkov, kde působil do 1893, kdy byl nucen po protestech proti útoku časopisu Vlast na dílo a osobnost J. Nerudy změnit působiště a stal se katechetou v Karlíně (penzionován 1903). Již jako žák gymnázia se podílel na činnosti literárního kroužku Poupě a jako student bohosloví spolupracoval s pohádkovou komisí spolku Slavia při sbírání a vydávání českých pohádek (do 1879), psal též do litografovaného bohosloveckého časopisu Božetěch. Podstatná část jeho pozdějších aktivit patřila organizační a výchovné práci mezi katolickými věřícími. 1884 založil Družstvo Vlasť (předsedou byl do 1886) s tiskárnou a vydavatelstvím časopisů a knih, jehož činnost dále rozšiřoval jako zakladatel Jednoty katolického učitelstva, Spolku pro zakládání katolických knihoven, Tiskové ligy aj. spolků a fondů. Stejnojmenný měsíčník se stal jeho hlavní celoživotní tribunou. Hojně cestoval, zejména po Čechách, Moravě i Slovensku, dále Německu, Chorvatsku aj., 1888 podnikl cestu do Itálie s českým poutnickým vlakem (mj. Řím, Neapol, Florencie, Benátky). Pohřben je na Vyšehradském hřbitově.

Jako redaktor, publicista a kritik časopisu Vlasť (centru konzervativně orientovaného proudu duchovenstva a opoře vlivného křesťansko-sociálního politického proudu) Š. uplatňoval vyhraněná klerikálně katolická měřítka, založená především soustavným osvětovým a společensky aktivním a aktivizujícím úsilím. V literárních referátech nejčastěji podával informace o obsazích časopisů a kalendářů, o knižnicích i národopisných pracích (předmětu jeho mladistvých zájmů). Beletrii rozlišoval na základě určování jejího vztahu k víře a katolické církvi, u prací kladně hodnocených podával zpravidla jejich podrobný obsah a doporučení, příkře naopak odsuzoval knihy, v nichž shledal kritiku církve a kněží nebo projevy bezvěrectví a amorálnosti. Ostrost odsudků ve Vlasti a výzvy k vyřazování některých titulů z knihoven i k bojkotům nakladatelů, kteří je vydávají, vyvolávaly občas veřejné protesty a polemiky (např. 1893 prohlášení desítek spisovatelů na obranu J. Nerudy a svobody slova). Za „jednoho z největších nepřátel všeho katolického“ Š. považoval J. Vrchlického, odsoudil Písně otroka S. Čecha, výtkám neušly ani např. V. Pittnerová (jinak se sympatiemi přijímaná) kvůli označení historie jazyka Jana Nepomuckého za legendu nebo R. Jesenská za „nemravné“ jednání postav učitelů ve hře V žití proudech. Uznání vyjádřil Š. naopak mj. Janu Cimburovi J. Š. Baara nebo románům J. Verna. Jeho kritické vystupování se setkávalo se vzrůstajícím odporem i v liberálnějších katolických kruzích (především ze strany představitelů Katolické moderny). Ve Vlasti Š. publikoval také cestopisné práce (zážitky a dojmy z návštěv Itálie, Lužice, Bavorska, Rakouska). Pro knižnici Pohádkové večery (nakladatelství Fr. Bačkovský) zpracoval několik pohádek. Práce *Zásluhy českého, moravského a slezského duchovenstva o zakládání knihoven a rozšiřování knih a časopisů po dědinách a městech* představuje apologetiku osvětové činnosti kněží a zahrnuje i slovníkový přehled duchovních, kteří se zasloužili o zakládání venkovských knihoven. Spisek *Spolek sv. Vincence z Paula…* podává historii tohoto dobročinného sdružení.

PSEUDONYM, ŠIFRY: Václav Plešovský; R, Δ. ■ PŘÍSPĚVKY *in:* Almanach na oslavu biskupského jubilea svatého Otce Lva XIII. (1893); Čech (i Nedělní dělnická příloha, mj. 1893 Mé sociální působení v Žižkově, a příl. Rozhledy v oboru víry, vědy a umění); Čes. včela (1878); Čes. lid (Tábor 1875); Dělnické noviny, pokr. Naše listy (od 1891); Hlas; Katol. listy; Křesťanský dělník; Nár. listy (1877–79); Obrana víry; Ohlas od Nežárky (Jindř. Hradec 1875); Pastýř duchovní; Posel z Prahy (1877); Růže dominikánská; Sociální kalendář katol. lidu československého (1907); Vlasť (1884–1913); Vychovatel (od 1885); Vychovatelské listy (Olomouc); Zprávy apoštolátu tisku (1884); dále příležitostné tiskoviny Družstva Vlasť aj. ■ KNIŽNĚ. *Beletrie* (in edice Pohádkové večery, s pracemi jiných, pro ml.): O nejkrásnější Regině pod sluncem, Modrý pták (1892); O silném Honzovi (1892); O králi, třech sestrách a ptáku zlatohlávku (1892); O čížkovém kaménku (1892). – *Ostatní práce:* Zásluhy českého, moravského a slezského duchovenstva o zakládání knihoven a rozšiřování knih a časopisů po dědinách a městech 1, 2 (1888–89); Spolek sv. Vincence z Paula pro dobrovolné ošetřování chudých v Král. českém (1901, i něm.). ■ REDIGOVAL *periodika:* Vlasť (1884–1913), Nedělní dělnická příloha Čecha (1891–93), Dělnické noviny (1891–1900); *sborník:* Almanach na oslavu biskupského jubilea svatého Otce Lva XIII. (1893, s R. Horským); *knižnici:* Bibliotéka dramatických prací a sólových výstupů pro jeviště katolických spolků (1906–13). ■

LITERATURA: T. J. Jiroušek: T. Š. Jeho život, práce a působení v Družstvu Vlasť a v katolickém životě v letech 1880–1913 (1917). ■ A. V. (Vrzal): ref. Zásluhy českého, moravského a slezského duchovenstva…, Hlídka lit. 1888, s. 295; ● k protestům proti Š. a Vlasti po kritice J. Nerudy: an., NL 3. 2. 1893; an., Čech 6. 2. 1893; T. Škrdle, Vlasť 9, 1892/93, s. 413 a pokr.; -on. (I. Herrmann), NL 28. 2. a 1. 3. 1893; an., Neodvislost 1, 1892/93, č. 14; an., NL 23. 3. 1893; T. Škrdle, Čech 24. 3. 1893; an., Čech 5. 4. 1893; R. Horský, Čech 19. 4. 1893; an., Čas 1. 7. 1893 ●; an. (F. Roháček): Jak dlužno řešiti spory v táboře klerikálním, Niva 5, 1894/95, s. 313; an.: Z proudu života 1, Nový věk 1, 1907/08, č. 46 (k tomu T. Š. a výbor Družstva Vlast, Vlast 24, 1907/08, s. 1127); A. Dostál: nekrolog, Vlast 30, 1913/14, s. 194 + K výročí úmrtí zakladatele Vlasti, zvěčnělého T. Š., Vlast 31, 1914/15, s. 166 + (šifra A. D.) Vzpomínka, Vlast 40, 1923/24, s. 39; T. J. Jiroušek: 1853–1928, Vlast 44, 1927/28, s. 498; S. Batůšek in Katolická moderna (1996, s. 29); M. C. Putna in Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848–1918 (1998, s. 196); J. Pokorný: P. T. Š. a Družstvo Vlasť, sb. Sacrum et profanum (1998); P. Marek in Český katolicismus 1890–1914 (2003); L. Merhaut: Vlasť, Neruda a prostor veřejný, sb. Vzdělání a osvěta v české kultuře 19. století (2004).

vf

Jiří **Škvor**

* 24. 6. 1916 *Martinice* u Votic
† 22. 1. 1981 *Montreal* (Kanada)

Básník vycházející z tradičních hodnot selství a venkova, v emigraci reflektující především exulantství i politické události, autor románu i menších próz; slavista, publicista, politický a kulturní pracovník.

V emigraci (od 1948) publikoval beletrii pod pseud. Pavel Javor (Pavel bylo jméno syna, Javor vzniklo z předúnorové šifry J.-vor.), publicistiku i pod vl. jm. – Syn rolníka, který byl v 30. letech poslancem Nár. shromáždění za republikánskou (agrární) stranu, po únoru 1948 byl léta vězněn. Š. prožil dětství v Myslíči u Benešova, kde chodil do obecné školy, od 1928 studoval reálné gymnázium v Benešově a po maturitě 1935 do zavření vysokých škol 1939 právnickou fakultu v Praze (doktorát 1945). Už jako středoškolák byl činný v dorostu agrární strany, později byl mj. generálním tajemníkem a předsedou agrární kulturní a výchovné instituce Svobodné učení selské a jednatelem Masarykova lidovýchovného ústavu. 1936–43 pracoval (zprvu souběžně se studiem) v sekretariátu Čes. kulturní rady v Praze. Na přelomu 30. a 40. let byl členem volného literárního sdružení Aktivisté. 1943–45 byl internován v německém pracovním táboře. Po válce, po zákazu agrární strany, vstoupil do Českosl. strany národněsocialistické, působil v odboru mládeže a v redakci Svob. slova a Svob. zítřku; psal i do lidoveckého tisku. Zároveň studoval na pražské filoz. fakultě. Poté, co na něj byl vystaven zatykač (počátkem února 1949), uprchl do západního Německa (bez manželky a syna, s nimiž se sešel až 1958), kde do 1950 žil v uprchlických táborech; ve Stuttgartu a Würzburgu pracoval zprvu jako pomocný stavební dělník, později jako politický a právní poradce Mezinárodní organizace pro uprchlíky. Po přesídlení do Kanady byl nejprve zaměstnán jako kovboj na ranči pod Skalistými horami v provincii Alberta, poté v Montrealu krátce jako dělník v letecké továrně; 1951 se stal redaktorem Radio Canada International (vysílání pro českosl. posluchače). 1955–60 studoval externě slavistiku na univerzitě v Montrealu, kde 1958 dosáhl titulu Master of Arts, stal se zde lektorem české a slovenské literatury a jazyka, od 1960 po získání titulu Ph.D. (prací *Les réflexions de la première querre mondiale dans la littérature tchèque*) asistentem a od 1962 profesorem. Od počátku svého kanadského pobytu se zapojil do řady exilových i místních spolkových aktivit: působil jako člen Kanadské slavistické asociace (od 1955, od 1967 generální sekretář východní větve), mezinárodního Penklubu (od 1952), centra pro kulturní aktivity etnických skupin Promethean Society of Canada (od 1964 viceprezident), Společnosti pro vědy a umění (od 1958, od 1968 viceprezident), jejíž čtvrtletník Proměny v 70. letech redigoval, Rady svobodného Československa aj. Pracoval i v redakcích časopisů (vydávaných i mimo Kanadu) Tribuna, Naše hlasy, Zprávy (Bulletin) SVU, Za svobodu aj., řídil knižnice. Po odchodu do důchodu žil od 1977 v domku u řeky Yamasky, zemřel v montrealské nemocnici. Od 2. poloviny 50. let působil pod krycím jménem Orel jako agent současně pro českosl. tajnou bezpečnost i kanadskou tajnou policii.

Po básnické prvotině *Zlatokop,* s ozvuky šrámkovsky mladistvého erotismu nebo i Wolkrova zdůvěrňujícího pohledu na svět, se Š. v dalších sbírkách vydaných ve vlasti stýkal

s ruralismem a jeho citovou vazbou k venkovu a selství, touhou po souladu s přírodou a jejím rytmem, s tradičním vztahem k půdě a vlastním kořenům, v nichž nalézal pravé životní hodnoty (*Modré studánky*) v protikladu k nástrahám světa (*Vítr v krovech*). Vypovídal i o svých milostných zklamáních, o nepřízni osudu i smířlivé rezignaci (*Mladý čas*), vyslovil také úzkost z časů válečného ohrožení (*Kalendář*). Po odchodu do emigrace dominoval v jeho verších elegický tón stesku po vlasti a touhy po návratu, pocit vykořeněnosti a ztráty životních jistot (*Daleký hlas*). Exil chápaný jako provizorium zaplňoval vzpomínkami, smyslově konkrétními revokacemi důvěrně známých míst a pomyslnými kontakty s blízkými (*Nápěvy*). Psal i politicky zaměřenou lyriku, v níž komentoval aktuální události a atmosféru ve staré vlasti (*Pozdrav domů*) a v níž od invektiv vůči komunistickému režimu došel až k reflexi dobově smířlivé politiky Západu (*Krůpěje*). Š. poezie psaná převážně vázaným, pravidelně rýmovaným veršem bez formálních výbojů a experimentů vyjadřovala spontánně i s vnitřní opravdovostí jeho vlastní pocity, prožitky a úvahy, namnoze však variovala stejné motivy. Jako „námět k románu" označil autobiografické vyprávění *Kus života těžkého,* v němž zachytil svůj osud i osud své rodiny. Pro mládež napsal humornou prózu *Sir Clarence alias Pajda pes.* – V odborných slavistických pracích se zabýval českým romantismem ve vztahu k literatuře polské, odrazem 1. světové války v české i světové literatuře a začleněním české meziválečné a exilové literatury do světového kulturního kontextu. Je též autorem několika předmluv ke knížkám exilových básníků a publicistů.

PSEUDONYM, ŠIFRY: Pavel Javor; J.-vor., (or.), P. J. (v exilu). ■ PŘÍSPĚVKY *in:* Aktivisté (1941); sb. Almanach české zahraniční poezie (Mnichov 1979); Americké listy (New York); sb. Amerika Masarykovi (Chicago 1955); sb. Básně (New York 1953, rozmnož.); Beseda (Canberra, Austrálie, 1973–80); Čes. slovo; Čes. slovo (Mnichov 1955–80); Českosl. noviny (New York 1955–57); Čes. dělník (1941–42); 23. kongres Českosl. nár. sdružení v Kanadě (Toronto 1971), 24. kongres… (Toronto 1972), 25. kongres… (Toronto 1973); sb. Egon Hostovský (Toronto 1974); Études Slaves et Est-Européennes – Slavic and East-European Studies (Montreal); Faculté des lettres l'Université de Montréal (Montreal); Hlas domova (Melbourne 1967–79); Indian Journal of Social Research (Montreal); Indian Sociological Bulletin (Montreal); sb. 11. všesokolský slet v Praze 1948 (Curych 1976); Kolo (Brno 1940, 1944); Lid. noviny (1944); sb. Luděk Stránský. In memoriam (New York 1952); Lumír (1939); sb. Má vlast (Stuttgart 1971); sb. Milada Horáková (Washington 1960); Nár. práce (1940, 1944); Naše hlasy (Toronto 1955–80); sb. Neviditelný domov (Paříž 1954); Newyorské listy (New York); Novina (Chicago, od 1965); sb. Nový domov (Toronto 1967, 1969); Nový život (Londýn, Řím 1950–80); Okno dokořán, pokr. Okno (Holandsko – Utrecht, Amsterdam aj., 1972–80); Osvěta venkova (1940–42); sb. Padesát let (Toronto 1968); Památník Kanadsko-československé podporující jednoty 1913–1963 (Winnipeg 1963); Památník Sokola Washington 1947–1962 (Washington 1962); ant. Pen in exile (Londýn 1960); Perspektivy (New York 1961–66); sb. Písně za pluhem (1940); sb. Poetae in exilio (Stockholm 1955); Proměny (New York 1964–79); Revue (Brisbane, Austrálie); Sklizeň (Hamburk 1953–68); sb. Sklizeň svobodné tvorby (Greensboro, Norman 1958, 1959); Skutečnost (Ženeva, Paříž, Edgware, Mnichov 1949–53); Studie (Řím); Studentský časopis (1932–35); sb. Svatý Václav (Řím 1953, rozmnož.); sb. Svatý Václav (Řím 1968); Svob. slovo (1945–48); Svob. venkov (1947–48); Svob. zítřek (1945–48); Svob. zítřek (Paříž 1948–50); sb. T. G. Masaryk (Washington 1962, rozmnož.); Tribuna (Murnau, Oberbayern, Paříž, Leiden, Chicago 1955–69); Uboj (1941); Venkov (1936–43); Věstník Českosl. nár. sdružení v Kanadě (Toronto 1973–80); Věstník oblastní organizace Českosl. republikánské strany v Kanadě (Montreal 1957–58); Za svobodu (Washington 1974–75); Zápisník (New York 1958–62); Zprávy SVU (Společnosti pro vědy a umění) (New York 1970–80); Zrcadlo (São Paulo 1956, strojopis); Živá tvorba (1942–44); – posmrtně: sb. Československý Sokol v zahraničí (Vídeň 1981); sb. 5. jubilejní slet Československého sokolstva v zahraničí ve Vídni (Vídeň 1982). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Zlatokop (BB 1938); Vítr v krovech (BB 1941); Mladý čas (BB 1941); Modré studánky (BB 1944); Kalendář (BB 1946); Polnice (BB 1946); (pseud. Pavel Javor:) Pozdrav domů (BB, New York 1951); Chudá sklizeň – Récolte pauvre (BB, Paříž 1953, čes. a franc. text, přel. Ch. Černý); Daleký hlas (BB, Toronto 1953); Nad plamenem píseň (BB, Lund, Stockholm 1955); Nous ne les oublions pas – Tak na ně vzpomínáme (B, Paříž 1957, souběžně franc. a čes.); Hořké verše (BB, Toronto 1958); Nedosněno, nedomilováno… (BB, New York 1964); Kus života těžkého (R, Toronto 1967; franc. verze s tit. Sa raison de vivre, Montreal 1978); Země křižovaná (BB, Montreal 1970; rozšíř. vyd. Haarlem 1976); Chléb podaný hostu (BB, Salcburk 1975); Alšův kalendář (BB, Haarlem 1975, k obr. M. Alše); Jediný domov (BB, Mnichov 1977); Krůpěje (BB, Montreal, Curych 1977); Nápěvy (BB, Toronto 1978); Pat et son Maître (P, Montreal 1979); – posmrtně: Torzo lásky (BB, Eggenfelden 1981); Sir Clarence alias Pajda pes

(P pro ml., Eggenfelden 1982). – *Výbory:* Morgenwege (Stockholm 1955); Kouř z Ithaky (BB, New York 1960, ed. autor a P. Den); Plamen a píseň (BB, Toronto 1981, ed. A. Brousek). ▮ REDIGOVAL *časopisy:* Svobodný venkov (1947–48), Proměny (1971–79), Za svobodu (1974–75); *knižnice:* Dobrá kniha (1953–55), Sklizeň svobodné tvorby (1955–75), Bílá růže (1976–77). ▮ USPOŘÁDAL A VYDAL: ant. Písně za pluhem (1940); sb. 11. všesokolský slet v Praze 1948 (1976, s M. Provazníkovou). ▮

LITERATURA: ● ref. Zlatokop: V. Hrbek (Z. Kalista), Lumír 64, 1937/38, s. 416; J. V. S. (Sedlák), Venkov 24. 8. 1938; kp. (K. Polák), PL 10. 9. 1938; B. Slavík, Zvon 39, 1938/39, s. 42 ●; ● ref. Vítr v krovech: J. B. (Borecký), Zvon 41, 1940/41, s. 698; J. Heyduk, LidN 18. 5. 1941; J. V. Sedlák, Venkov 1. 6. 1941; Strn. (J. Strnadel), Nár. práce 22. 6. 1941; F. Götz, Čteme 1941, s. 145; J. Suchánek, Aktivisté 1941, č. 5; P. Štěpánek, Řád 1941, s. 326 ●; ● ref. Mladý čas: J. Suchánek, Aktivisté 1941, č. 10; jšr. (J. Šnobr), Čes. osvěta 38, 1941/42, s. 282 ●; kp. (K. Polák): ref. Modré studánky, Nár. práce 28. 4. 1945; ● ref. Kalendář: Lin. (J. Linhart), PL 16. 7. 1946; J. Janů, Svob. noviny 10. 9. 1946; AMP (A. M. Píša), Práce 3. 10. 1946 ●; ● ref. Polnice: K. B. (Bednář), Svob. slovo 31. 1. 1947; O. Lacina, LD 12. 2. 1947; J. A. (Alda), Mladá fronta 20. 6. 1947 ●; H. Grandjard, M. Berthet, R. Vlach, J. Černý: A propos d'une traduction (Paříž 1953; zvláště o sb. Sklizeň a jejím franc. překladu); J.: ref. Daleký hlas, Sklizeň (Hamburk) 1954, č. 1; J. Ještědský (J. Klepetář): P. Javor, sb. Sklizeň svobodné tvorby (Greensboro 1955); J. Jíra: P. Javor, tamtéž (1958); P. Den in P. Javor: Kouř z Ithaky (New York 1960); M. Hikl: The First Decade of P. Javor's Poetry, Études Slaves et Est-Européennes – Slavic and East-European Studies (Montreal) 1960, sv. 5; R. Pletněv: Ob odnom češskom poete, The New Review (New York) 1960, jaro; W. Kirkconnell: P. Javor's Poetry, University of Toronto Quarterly 1961, June; Y. Stavutych in Slavs in Canada (Kanada 1966); J. Gellner, J. Smerek in The Czechs and Slovaks in Canada (Toronto 1967); ● ref. Kus života těžkého: jun., Hlas domova (Melbourne) 5. 2. 1968; J. Petříček, Proměny (New York) 1968, č. 1 ●; an.: P. Javor, sb. Má vlast (Stuttgart) 1971, s. 169; P. Želivan (K. Vrána): ref. Země křižovaná, Proměny (New York) 1971, č. 2; A. Dostál: Básnické dílo J. Š., tamtéž 1976, č. 3; J. Fuchsová: Nad třemi sbírkami P. Javora (Země křižovaná, Chléb podaný hostu, Krůpěje), tamtéž 1977, č. 3; M. Němcová-Banerjee: P. Javor a patos exilu, Proměny 1979, č. 4; K. Cvachovec: Za J. Š., tamtéž 1981, č. 2; A. Brousek in P. Javor: Plamen a píseň (Toronto 1981); J. Pejskar in Poslední pocta 1 (Curych 1982, s. 261); J. Tywoniaková in Libri prohibiti, Sborník vlastivědných prací z Podblanicka 1991, sv. 31, s. 151; O. Hora: P. Javor (k 10. výr. úmrtí), Svob. slovo 31. 1. 1991; ● k 75. výr. nar.: J. Havlička, Svob. slovo 28. 6. 1991; (fr) (M. Fronková), LD 1. 7. 1991 ●; A. Kratochvil: Kouř rodné Ithaky na sítnici básníkově, in ...za ostnatými dráty a minovými poli... 1 (Mnichov, Brno 1993, s. 40) + in Nemám rád proroky (rozhovor), Telegraf 29. 5. 1993, příl.; Z. Kožmín, J. Trávníček in Na tvrdém loži z psího vína. Česká poezie od 40. let do současnosti (1998, s. 77); B. Čelovský: Exilový básník české hroudy – agent StB?, in Český a slovenský exil 20. století (2002, s. 46) + in Moje střetnutí s rozvědkou StB (2003, s. 92, 146); R. Bílek in O Blaníku a jeho rytířích v beletrii. Blaník v umění 2 (2004); Z. Salivarová in Troublemakers (kap. Autoři netrpěliví až agresivní), Danny 2004, č. 1; V. A. Debnár: Smutek plný naděje, LitN 2005, č. 46.

sm

Adolf **Šlégl**

* 26. 11. 1855 *Klatovy*
† 17. 11. 1933 *Beroun*

Autor divadelních her, příležitostný prozaik, básník a publicista; kulturní a národně osvětový pracovník v západních Čechách.

Syn krejčovského mistra. Čtyřtřídní školu vychodil v Klatovech, 1865–74 studoval na tamním reálném gymnáziu (jeho profesorem byl A. V. Šmilovský, který jej získal pro národně a kulturně vzdělávací práci i pro literaturu, archeologii a místopis). 1876 Š. absolvoval pražský učitelský ústav a nastoupil nejdříve na obecné škole ve Švihově a od září 1878 jako mladší učitel na obecné škole chlapecké v Klatovech. 1879 se oženil. 1880 byl jmenován správcem školy, později řídícím učitelem v Chlumčanech u Dobřan, 1899 řídícím učitelem v Měčíně u Přeštic a 1904 řídícím na pětitřídní škole v Žinkovech, posléze i ředitelem tamní živnostenské pokračovací školy. V Žinkovech setrval až do odchodu do penze (po 1915), pak se odstěhoval do Švabína u Zbirohu a nadále se věnoval svým zájmům (mj. malířství, hra na varhany a komponování). Ve všech svých působištích horlivě pracoval pro posílení českého života (založení odboru Nár. jednoty pošumavské, práce pro přeštický odbor Národopisné výstavy, založení české opatrovny a matiční školy v Chlumčanech u Dobřan aj.), věnoval se historii a archeologii Přešticka, Nepomucka a Zbirožska (výsledky svého bádání shrnul v práci *Politický okres přestický*). Již vážně nemocen se podruhé oženil, záhy však zemřel. Pohřben byl v rodinné hrobce v Žinkovech. – Předčasně zesnulý syn z prvního man-

želství Bedřich Š. (1880–1908) byl hudební skladatel a učitel.

Těžištěm Š. literární činnosti byla tvorba dramatická. První divadelní hry čerpaly náměty z české minulosti a heroizovaly statečný postoj prostřednictvím jednoduchého konfliktu s jednoznačným vyzněním (truchlohra tematizující česko-německé vztahy *Jarmila,* obraz selského povstání z roku 1775 *Za svobodu!,* méně patetická a živější komedie *Bible* z období protireformace). Pozdější dramata ze života soudobého venkova (*Bludná srdce*, *Pomsta*), v nichž využil obvyklá témata tohoto žánru (předsudky a klevety, majetkové rozdíly, konflikt vzdělání a sedlácké tradice, odhalený dávný hřích apod.), podal Š. svižnějším tempem a s přirozenějšími promluvami postav (využití obecné češtiny i nářečí), ani zde se však nevyhnul gestům a exaltovaným scénám. Komedií *Modla* situovanou do okresního města po státním převratu se Š. přizpůsobil dobové veseloherní produkci (schéma založené na nedorozumění a záměně osob, jazykově komický účin, závěrečná šťastná svatba atp.). Údajně napsal ještě divadelní hry Dido, Kněz Jan a Osud a zdramatizoval román J. Zeyera Ondřej Černyšev. – Kromě dramat psal a časopisecky publikoval také drobnou prózu (lidovýchovné povídky, pověsti, anekdotická vyprávění, vzpomínky) a poezii vycházející z lumírovské poetiky a naplňovanou dojmy a patosem (sbírka veršů Nocí k jitru a lyricko-epická skladba Víla šumavská zůstaly v rukopisu).

PŘÍSPĚVKY *in:* Almanach vzpomínek bývalých žáků gymnázia klatovského (1912); Klatovské listy (1888–1916); Plzeňské besedy (1908); Plzeňské listy (1902); Pošumavské listy (Klatovy 1890); Ruch (1886); Světozor (1877); Šumavan (Klatovy 1875–84); Vzlet (Plzeň 1917). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Bible (D 1886); Za svobodu! (D b. d., 1895, prem. 1894); Bludná srdce (D 1922); Pomsta (D 1922); Modla (D b. d., po 1927, rozmnož., upr. J. Frey). – *Ostatní práce:* Politický okres přestický 1, 2 (1905, 1925, s A. Marčanem). ■ SCÉNICKY. *Hra:* Jarmila (1886). ■

LITERATURA: an.: ref. Jarmila, Šumavan 1886, s. 28; F. Zákrejs: ref. Bible, Osvěta 1887, s. 356; A. Marčan in A. Š.: Politický okres přestický (1905); ● k šedesátinám: an., Čes. deník 24. 11. 1915; an., Klatovské listy 1915, č. 50 ●; jfu. (J. F. Urban): k 10. výr. úmrtí, Nová doba 9. 5. 1943; F. Buriánek in Literární Klatovy (1962).

jip

Šlehy

1921–1927

Ilustrovaný satirický a humoristický časopis brněnských komunistů, spjatý personálně i administrativně s deníkem Rovnost.

Podtitul: 1921–26 (roč. 1–6 do č. 13) List politicko-humoristický; 1926–27 (roč. 6 od č. 14 – roč. 7) List politické satiry a vtipu. – *Odpovědní redaktoři:* 1921 (roč. 1 do č. 22) F. Patočka, do č. 17 s V. Toužilem; 1921–23 (roč. 1 od č. 23 – roč. 3) J. Bartoš; 1924 (roč. 4 do č. 13) J. Pospíšil; 1924–26 (roč. 4 od č. 14 – roč. 6 do č. 17) K. Kubíček; 1926–27 (roč. 6 od č. 18 – roč. 7) J. Zíbar, kromě č. 13 a 14, kdy R. Slánský; – redaktoři obrazové části: Z. Rossmann, J. Zamazal. – *Vydavatelé:* 1921–23 (roč. 1–3) F. Patočka; 1924–25 (roč. 4–5 do č. 14) F. Krček; 1925–27 (roč. 5 od č. 15 – roč. 7 do č. 2) R. Reiter; 1927 (roč. 7 od č. 3) F. Smetana. – *Periodicita:* čtrnáctideník, 1921 (roč. 1) od ledna do prosince 25 čísel, 1922–27 (roč. 2–7) od ledna do prosince 26 čísel.

Š. vznikly 1921 po rozkolu sociální demokracie a následném vzniku komunistické strany jako konkurent satirického časopisu Rašple, který zůstal v majetku sociálnědemokratické pravice. Š. vydával výkonný výbor KSČ v XVI. (brněnském) kraji, připravovány byly v redakci Rovnosti. Postupně, zejména v době vnitrostranické krize 1924–25 ztrácel časopis bojovně politickou razanci a jeho úroveň se celkově zhoršovala. Obrat nastal v 1. polovině 1926 (tehdy byl odpovědným redaktorem plzeňský komunistický novinář J. Zíbar), kdy stranické orgány pověřily redakcí F. Halase a B. Václavka; ti jako nejmenovaní „noví spolupracovníci“ a v intencích původního zaměření usilovali o zkvalitnění obsahu. Halas působil v redakci především v letních měsících 1926, Václavek zvláště po jeho odchodu do Prahy (tj. od podzimu t. r.). Š. byly zastaveny z rozhodnutí stranických orgánů brněnského kraje v prosinci 1927 s posledním číslem 7. roč. („zatěžují… administrační a redakční aparát Rovnosti“).

V duchu redakčního prohlášení z č. 1 roč. 1 („Šlehy budou šlehat nemilosrdně všechny nepřátele pokroku a dělnictva zvláště… Ne v rukavičkách, nýbrž tvrdou proletářskou pěstí…“) měly Š. zejména v počátcích vyhroceně revoluční, útočně protivládní, protiklerikální a sociálně kritický charakter, umělecké zřetele byly mimo jejich zorné pole. Příspěvky byly podepisovány i neidentifikovatelnými šiframi

či pseudonymy nebo byly anonymní. Texty někdy provázely kresby, ponejvíce J. Zamazala, též O. Mrkvičky aj. Postupný pokles úrovně, kdy Š. tiskly lechtivé vtipy vlastní spíše bulvárním tiskovinám a horšily se i výtvarně, byl zastaven v polovině 1926 s počátkem spolupráce F. Halase a B. Václavka. Zvýšila se jejich umělecká kvalita, ač rozhodujícím kritériem při výběru příspěvků zůstával jejich revoluční a sociálně kritický obsah; patrně tato okolnost a zřejmě i regionální pozice časopisu ztěžovaly možnost získat širší kádr významnějších současných autorů. Z české literatury publikovaly Š. téměř v každém čísle texty F. Gellnera, dále i J. Haussmanna, K. Havlíčka Borovského, J. S. Machara aj. (mj. po interpelaci v parlamentu otiskly báseň Béthune od J. Vrchlického, zabavenou v pražském Trnu), ze současných autorů J. Horu, V. Lacinu, M. Majerovou; Halas (i šifra H., ojediněle F. H., -s) publikoval převážně satirické verše, popř. překlady, Václavek (pseud. Reed, též Deer, šifra R.) vedle častých překladů i články. Oba a především pak Václavek (využívaje svých kontaktů s německým prostředím) se soustředili na levicové a avantgardní autory německé (J. R. Becher, H. Borchardt, O. M. Graf, O. Kanehl, W. Mehring, H. zur Mühlen, E. Mühsam, B. Vogel, E. Weinert aj.), tiskli však i autory starší (P. Altenberg, Th. Carlyle, H. Heine, A. von Chamisso, Ch. Morgenstern, J. Rictus, Voltaire). Zlepšení nastalo i ve výtvarném doprovodu Š. (G. Grosz, J. Heartfield, Th. Th. Heine, jedna z prvních karikatur F. Bidla).

LITERATURA: L. Kundera: Š. – zapomenutá kapitola z činnosti F. Halase a B. Václavka, ČMM 1953, s. 391; B. Marčák: Z času boje. Bibliografický přehled činnosti B. Václavka a F. Halase v redakci Š. (Univerzitní knihovna v Brně 1962) + Bedřich Václavek a Š., sb. Bedřich Václavek (1963, s. 161); P. Pešta: Levicové satirické časopisy ve dvacátých letech, sb. K demokratické literární publicistice 1918–1945. Václavkova Olomouc 1966 (1967, s. 47).

sm

Jan Emil **Šlechta**

* 6. 12. 1859 *Kouřim*
† 3. 1. 1911 *Modřany* (Praha-M.)

Autor vypjatých sociálních próz, robustních lidových komedií a kupletů a rétorické poezie; překladatel z francouzštiny a němčiny, publicista.

Pokřtěn Jan Emil Mikoláš; podepisoval se také J. E. Šlechta-Kouřimský. – 1870–78 absolvoval reálné gymnázium v Praze, po maturitě strávil rok v armádě, 1880 se zapsal na pražskou techniku, ale vzápětí byl pro neplacení školného vyloučen a pracoval až do 2. poloviny 90. let u pražské obce jako úředník. Posléze se věnoval až do konce života literární práci, divadlu (mj. pravidelně přednášel ochotníkům) a žurnalistice v sociálnědemokratickém tisku.

Š. prózy s náměty z prostředí chudiny městské (*V různém vzduchu, V davu ztracených*) i venkovské (*Psota, Bída ve vsi*) jsou prodchnuty sociálním chiliasmem, pesimismem a naturalistickým přesvědčením o determinovanosti charakterů a osudů, o nemožnosti vymknout se nemilosrdným podmínkám vedoucím k bezvýchodné izolaci, degradaci a tragickému konci jednotlivých postav; Š. přitom akcentuje spíše celkovou společenskou zaostalost a charakterové defekty než třídní antagonismy. Tematizace nevinnosti předurčené k utrpení charakterizuje i historickou povídku *Zločin kacířů,* popisující pronásledování jinověrců ve Francii. V líčení smíchovského proletariátu funkčně využil žargonu k vystižení realisticky pojatých typů. Jako dramatik se Š. pokoušel o situační komedie, ale též o psychologicky fundované hry (*Z malého knížectví, V bludišti života*), řešící rozličné dobové mravní konflikty. Š. doménou byla produkce jadrné lidové zábavy v mnoha kupletech a skečích, využívajících pikareskní motivy, burlesknost, kombinaci parodie a sentimentu v líčení peripetií citů i shánění obživy (vycházely např. ve Sbírce kupletů). Příznivcům a provozovatelům divadelních scén (především však ochotníkům) Š. adresoval i soubor úvah *Ve službách Thálie,* v němž se po teoretickém úvodu opřeném o realisticko-naturalistický názor na divadlo a přehledu vývoje dramatických forem zabýval jednak otázkami techniky jevištní praxe, jednak praktickými a dramaturgickými problémy (včetně konkrétních návrhů repertoáru). Š. psal též patetické, hymnické básně (*Proslovy*), určené k veřejné deklamaci při slavnostních příležitostech. Z němčiny a francouzštiny tlumočil veselohry, které často (i příležitostně) adaptoval pro ochotnické soubory, ale také soudobou realistickou společenskokritickou prózu.

ŠIFRA: J. E. Š. ■ PŘÍSPĚVKY *in:* Besední listy pro zábavy – divadlo – besedy (1892–94; 1893 Drotar, Je

to už a je to už, Vrána, 1894 On nekouří, Pod chudou střechou chýše); Čes. Thalia (1888); Dělnický kalendář (1905, 1910); Hlas národa (1896); Nár. listy (1896); Niva (1891); Nová sbírka původních silvestrovských scén pro jednu i více osob (b. d., 90. léta 19. stol., Před jitra úsvitem); sb. Nový český besedník (1909, Zde straší!); Písecké listy (1897); Posel z podhoří (Rychnov n. Kn. 1887–89); Právo lidu (1899–1903, 1905, 1910–11); Přítel domoviny (1891); Rozhledy (1900); Rudé květy (1902–03); Sbírka kupletů (b. d., 90. léta 19. stol.; č. 7 Roztržitý, Světem, č. 11 Kanonýr Jabůrek, Umělec, č. 13 Oblokar, č. 14 Drožkář, č. 19 Sluha ochranné stanice, č. 21 Kleofáš Kačaba, č. 35 Dvorní učenec, č. 37 Silvestr v pekle!, Ma zadrhmo, č. 45 Jaro, léto, podzim, zima!, č. 60 Neuvoď nás v pokušení!); sb. Sólové výstupy – kuplety – deklamace (b. d., 90. léta 19. století, Sebrané pieçy Filipa Oužlabiny původní i upravené); Švábova moderna (b. d., 1909; č. 12–13, Vždyť od věků jsou věčně posvěceny, Proslov ku slavnostem pořádaným ku poctě mozolů a práce); Švábovy a Innemannovy komické výstupy, kuplety, deklamace a žerty 1, 2 (b. d., 90. léta 19. stol.; Monolog, který se dohvízdá, Krajánek); sb. Ve prospěch chudých dítek českých (1890); Vesna (Brno, Vel. Meziříčí 1893, 1896); sb. Vybrané sólové výstupy, komické scény a popěvky 2, 5, 6 (1888, 1892, 1894; 1888 V dešti, 1892 Na úřadě, Nenapravitelný, Šafář Zajíc, 1894 Na nešťastné planetě, Člen spolku „Spokojenost", Z manželského ráje); Zábavné listy (1889); sb. Žerty a švandy (1896); – posmrtně: ant. Zapadlo slunce za dnem, který nebyl (2000, ed. I. Wernisch). ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o divadle:* Svatby rezervníků (D 1890, prem. 1889 s tit. Svatba rezervistů); Z říše tónů (BB pro ml., b. d., 1890); Hospodář a výměnkář aneb Kroesus na vsi (D 1891; 2. vyd. b. d., 1903 s tit. Hospodář a výměnkář); V různém vzduchu (PP 1891, obs. Mater dolorosa, Drama zátiší); Poslední hřích (D b. d., 1892); Z malého knížectví (D b. d., 1893, prem. 1889); V bludišti života (D b. d., 1894); Proslovy (BB b. d., 1894); Ve službách Thálie 1, 2 (EE b. d., 1894); V davu ztracených (P 1897); Silvestr upekla (scéna, b. d., 1899); Příliš záhy (scéna, b. d., 1899); Pád Bachusa (masopustní scéna, b. d., před 1900); Nespokojená (sólový výstup, b. d., 1900); Mezi vlnobitím (D b. d., 1903); Psota (P 1903); Na horách (D b. d., 1903); Dva proslovy (1903); Bída ve vsi (PP 1904); Ničema (D b. d., 1904); Domácí ples paní Komárkové (D b. d., 1905); Na dušičky aneb Staniž se vůle tvá… (D b. d., 1905); Umlklo stromů šumění (D b. d., 1906); Ubité štěstí (R 1906); Zločin kacířů (P b. d., 1907); Buřiči (R 1909); Život za život, Boj za právo (PP 1909); Svatba (sólový výstup, b. d., 1910); Židovská dueta: Chabrováci, Na námluvách, Po svatbě, Drožkář (DD b. d., 1910). – *Překlady a adaptace:* M. Sch.: Paní Putifarka (b. d., 1893); Zlatá moucha (b. d., 1893, podle F. U., šifra J. E. Š.); A. Strindberg: Před smrtí (b. d., 1893) + Nepohrávej si s ohněm (b. d., 1898); E. Verconsin: Náš Martin (b. d., 1894, šifra J. E. Š.); B. Buchbinder, F. Reiner: Sňatek na zkoušku (b. d., 1894); F. W. Hackländer: Na skřipci (b. d., 1894) + V přízemí (b. d., 1895); Král z nouze! (b. d., 1894–95, podle L. P.); G. Ohnet: Majitel hutí (b. d., 1895) + Prodavač jedů (b. d., 1908); Na zapřenou! (b. d., 1895, podle O. Sch.); M. Michel, E. M. Labiche: Roztomilý pán! (b. d., 1895); T. A.: Veselohra v kuchyni (b. d., 1895); E. B. S. Raupach: Mlynář a jeho dítě (b. d., 1895); L. Treptow: Naši záletníci (b. d., 1895); G. H. von Putlitz: Damoklův meč (b. d., 1895); E. de Girardin: Pro cizí klobouk (b. d., před 1896); K. J.: Bílé růže (b. d., před 1896); L. Fulda: Tváří v tvář (b. d., 1896); B. Björnson: Úpadek (b. d., 1897); J. Keller: Pán má kočku (b. d., 1897); O. Feuillet: Montjoye (b. d., 1898); Pan Bulíček v tisíci úzkostech (b. d., 2. pol. 90. let, podle franc. předlohy); F. Sch., J. L.: Mezi tancem (b. d., před 1900); Doktor Habakuk aneb Jak sedají vrány na lep (b. d., před 1900); P. von Schönthan: Na břehu světa (b. d., kolem 1900); L. Anzengruber: Sedlák křivopřísežník (b. d., 1902); V. Ch. Cherbuliez, A. Wallis: Adam Dřevčický z Dřevčic (b. d., 1903); M. Kautsky: Victorie (b. d., 1903); J. H. Mackay: Poslední povinnost (1903) + Alberta Schnella zaniknutí (1904); V. Léon (V. Hirschfeld): Režie (b. d., 1905); K. Světlá: Kříž u potoka (b. d., 1905) + Zvonečková královna (b. d., 1907); M. von Ebner-Eschenbach: Tři novely (1907) + Nevěrec (1908); M. Janitschek: V slunečním žáru (1910). ▮ SCÉNICKY. *Hra:* Pražský román (1887). – *Překlad:* A. Engel, J. Horst: Modrá myška (1908). ▮ REDIGOVAL *časopisy:* Posel z podhoří (1887–89), Besední listy pro zábavy – divadlo – besedy (1892–94), Písecké listy (1897). ▮ USPOŘÁDAL A VYDAL: Příruční knížka pro slavné výbory ochotnických jednot a spolků k rukám funkcionářů administrativních (b. d., 1894); sb. Žerty a švandy (b. d., 1896). ▮

LITERATURA: ● ref. insc. Pražský román: Y. (I. Herrmann), NL 22. 9. 1887; -n. (V. Mrštík), Čes. Thalia 1887, s. 286 ●; ● ref. V různém vzduchu: F. V. V. (Vykoukal), Hlas národa 22. 11. 1891; J. Vyhlídal, Hlídka lit. 1892, s. 345; L. Čech, Osvěta 1892, s. 667 ●; jv. (J. Vodák): ref. Z malého knížectví, Lit. listy 14, 1892/93, s. 341, 360; J. Mráz: ref. V bludišti života, Hlídka lit. 1895, s. 84; ● ref. V davu ztracených: jv. (J. Vodák), Lit. listy 19, 1897/98, s. 264, 282; D. (F. V. Krejčí), Rozhledy 7, 1897/98, s. 604 + (an.) PL 21. 3. 1898 ●; an.: ref. Bída ve vsi, Přehled 2, 1903/04, s. 662; ● ref. překl. M. von Ebner-Eschenbach: Tři novely: O. Š. (Šimek), Novina 1908, s. 90; Vera, Ženský svět 1908, s. 50 ●; K. Hikl: ref. překl. M. Janitschek, Novina 4, 1910/11, s. 283; ● nekrology: R. (V. Červinka), Zlatá Praha 28, 1910/11, s. 203; an., Čas 5. 1. 1911; an., PL 4. 1. 1911; F. V. V. (Vykoukal), Osvěta 1911, s. 314 ●.

jz, dvo

Jan **Šlechta ze Všehrd**

* 26. 1. 1466 pravděpodobně *Blevice* u Velvar
† 29. 8. 1525 *Kostelec nad Labem*

Humanista, epistolograf.

Psal se též Schlechca, Schlechta, Sslecta, Sslechta. Jako datum narození bývá uváděno též 24. 1. 1466. – Studoval na pražské univerzitě (1484 bakalář). Asi od 1490 byl ve službách krále Vladislava II. v Budíně jako písař (notář), od 1498 protonotář, 1499 sekretář; zde vešel do styku s předními soudobými humanisty. Po 1505 opustil dvorskou službu a usídlil se na panství v Kostelci n. Labem. Byl horlivý katolík a odpůrce jednoty bratrské, ale udržoval přátelské styky s utrakvistickými humanisty Ř. Hrubým z Jelení a V. Píseckým.

1500 dokončil práci na dialogu Mikrokosmos, věnovaném poměru duše a těla. Na radu přítele B. Hasištejnského z Lobkovic jej řadu let přepracovával, teprve 1522 se jej odhodlal vydat, ale k vytištění nedošlo a rukopis se nezachoval. Bohatá korespondence s H. Balbem, K. Celtisem, Erasmem Rotterdamským, B. Hasištejnským aj. ukazuje vynikající místo Š. ze V. v první generaci českých humanistů.

EDICE: in Listář B. Hasištejnského z Lobkovic (1893, ed. J. Truhlář); Dva listáře humanistické (1897, ed. J. Truhlář; doplněk k Š. listům otištěným v Listáři B. Hasištejnského); in Archiv český 1900 a 1903 (obojí ed. V. Schulz); in Rodopisné rozhledy 1925, s. 121 (ed. V. Kosinová). ■

BIBLIOGRAFIE: V. Kosinová: Přehled a doplněk listáře J. Š. ze V., Rodopisné rozhledy 1925, s. 121; in Rukověť humanistického básnictví 5 (1982). ■ LITERATURA: J. Truhlář: Život a působení J. Š. ze V., ČČM 1879, s. 441 + in Počátky humanismu v Čechách (1892) + in ed. Listář B. Hasištejnského z Lobkovic (1893) + in Humanismus a humanisté za krále Vladislava II. (1894) + in ed. Dva listáře humanistické (1897); A. P. Šlechta: Život a působení J. Š. ze V., Rodopisné rozhledy 1925, s. 71; in Rukověť humanistického básnictví 5 (1982); Michal Svatoš in ant. Živá tvář Erasma Rotterdamského (1985, ed. Martin a Michal Svatošové; s ukázkou).

jk

Josef Karel **Šlejhar**

* 17. 10. 1864 *Stará Paka*
† 3. 9. 1914 *Královské Vinohrady* (Praha-V.)

Prozaik generace 90. let, autor povídek a románů ovlivněných naturalismem i symbolismem, v nichž se opakují obrazy přirozeného života ničeného bezohledným sobectvím, jehož zdrojem je především soudobé město; detailní popis reality v nich nabývá současně symbolické povahy v podobě metafyzického zla.

Existují rozdílné údaje o datu Š. narození (sám uvádí 20. 10., správné datum podle křestního listu je 17. 10. 1864) i úmrtí (4. 9. je chybné). – Nejstarší ze čtyř dětí plátenického faktora. Matka pocházela z německé mlynářské rodiny v Branné (Dolní B.) u Vrchlabí; pro neurovnané poměry mezi rodiči byl tam Š. vychováván babičkou, která tehdy už sama vedla mlýn. Názory pohorské komunity na život ovlivnily trvale vývoj Š. osobnosti. Po měšťanské škole v Nové Pace studoval od 1877 na reálce v Pardubicích (mat. 1881); studia chemie na technice v Praze po třech letech přes výborný prospěch pro nemoc nedokončil (v té době se začal zabývat literaturou). 1884–85 byl zaměstnán v pojišťovací bance Slavia, poté v otcově textilním obchodě, pak pracoval jako chemik v cukrovaru v Kopidlně (1889–90) a v rafinerii v Pečkách, odkud pro nemoc odešel, rok byl správcem keramické továrny. Po svatbě 1892 se několikrát stěhoval a od 1895 hospodařil v Dolní Kalné v Podkrkonoší na statku zděděném po dědečkovi z otcovy strany. Hospodaření narušovaly propastné povahové rozdíly mezi manželi, což spolu s citelnými finančními ztrátami vedlo k rozchodu a k Š. odchodu ze statku (1901). Z potřeby osamostatnit se a věnovat se literární práci odmítl žít společně s dětmi u rodičů ve Staré Pace a 1901 přijal místo výpomocného učitele na obchodní akademii v Hradci Král. (vyučoval mj. chemii, češtinu, francouzštinu a zbožíznalectví); 1902 přešel na obchodní školu v Kolíně, kde 1903 získal definitivní místo učitele češtiny. Od 1907 učil na dvouleté obchodní škole v Praze, kde se později znovu oženil (sňatek však byl podle rakousko-uherských zákonů neplatný). Cestoval do Itálie, Haliče a Ruska. 1895 byl signatářem manifestu Česká moderna, 1901 zakládajícím členem Nakladatelského družstva Máje. Zemřel na rakovinu žaludku, pohřben byl na Vinohradském hřbitově.

Svéráznost Š. literárních prací pramenila z živelnosti jeho tvorby postrádající jakoukoli literární průpravu a sloužící zprvu jako prostředek, jímž se zbavoval svého hlubokého pesimismu. Od poloviny 80. let publikoval časopisecky povídky, které později řadil do knižních souborů tak, aby se staly kritickým zrcadlem nastaveným lidským vztahům v soudobé společnosti; situoval je většinou do venkovského a továrního prostředí. Nejranější tvorbu shrnul do knihy *Dojmy z přírody a společnosti*, obsahující naturalistické povídky o lidské bezohlednosti a krutosti ke zvířatům i k lidem. Další povídky vznikaly souběžně s knižní prvotinou, novelou *Kuře melancholik*, jež znamenala v české literatuře odklon od tradičního objektivního realismu k prózám se silným podílem autorova subjektivního pohledu. Paralela opuštěného sirotka, který hyne nedostatkem lásky, a z houfu vyhnaného nemocného kuřete se v obecných rysech opakovala a stala typickou pro celou řadu dalších Š. prací stejně jako metoda zobrazení spojující naturalistický detail se symbolickým vyjádřením, která umožňovala proniknout pod povrch zobrazované reality (*Co život opomíjí, Zátiší*). Š. povídky většinou bez uceleného děje a výrazného kompozičního záměru volně řadí jednotlivé postřehy a dojmy s cílem vyhrocovat kontrasty mezi surovostí, bezcitností, násilím a chaosem a soucitem a láskou; směřují až k obrazu světa jako prostoru utrpení, z něhož není v životě úniku. Rodinný rozvrat znamenal pro Š. nejen mezník životní, ale i umělecký: v rozsáhlé, přímé kritice výchovy žen docházel k odhalení původce zla nejen v jednotlivci (jako doposud), ale i v celé společnosti a zároveň akcentoval touhu po duchovní lásce (*V zášeří krbu*); absolutizované fenomény zla i lásky nabývaly mystické podoby. Š. tematizoval trauma ztráty domova (*Temno*) a rodového majetku (*Předtuchy*) a i dále se vracel k zážitkům ze svého života; neopouštěl svou dosavadní poetiku, ale připojil k ní mysticizující prvek a skloubením několika samostatných celků vytvořil vlastní osobitou podobu románu: detailním popisem práce v cukrovaru, kterým prochází mladý kontrolor toužící po ideální lásce (přísná kontrola v bráně, nazí dělníci pracující u rozpálených kotlů a potrubí, zhrublé chování dohlížitelů i zotročených lidí), sugeroval podobu pekla, vylíčením naplnění hrdinova milostného vztahu pak očišťující a vykupující moc lásky (*Peklo*). Dramaticky vyhrotil kontrast mezi zmechanizovanou zemědělskou činností zaměřenou jen k zisku a mezi prací blízkou přírodě (*Lípa*). Ve třetím románu (*Vraždění*) v podstatě spojil řadu portrétů obyvatel podkrkonošské vesnice; protiklad společenského postavení a morálky postav vytváří galerii surových a bezohledných jedinců, kteří nepřímo způsobují smrt bezmocným, hlavně dětem a starým lidem. Podobně jako vesnický svět Š. později zobrazil i město jako ohnisko neřesti a rozkladu (*Povídka z výčepu, Z Prahy*). Antitezi a východisko přitom nacházel v mystickém splynutí s nedotčenou přírodou. Zejména v románu Vraždění výrazně vystupuje do popředí jazyková složka, příznačná pro celé Š. dílo. Ve slovníku ji charakterizuje mísení spisovných, až poeticky vyhrocených slov s novotvary, dialektismy a vulgarismy, v syntaxi stálé napětí mezi složitě konstruovaným souvětím a hovorovou bezprostředností dialogů. – Scénicky nerealizovány zůstaly Š. dramatické pokusy: jen časopisecky vyšlo subjektivistické drama *Hlas*, založené na střídání drastických scén s vidinami hlavní postavy, ostatní hry zůstaly v rukopisu (Bratři, Hlava Apollonova).

PŘÍSPĚVKY *in:* Besedy Času (1900); Čas. Beletristická příl. k politickému týdeníku… (1896); Čes. revue (1899–1900, R Vraždění); Čes. svět (1907–11); Hlas národa (1886–1913); Květy (1886–1913; 1909 D Hlas, 1912–13 RR Cvrček mého krbu a Rozvrat); Lumír (1893–1910); Máj (1906–09); Moravskoslezská revue (Mor. Ostrava 1907–12); Nár. listy (1893); Nár. obzor (1907–10); Novina (1908–09); Osvěta (1909); Rozhledy (1895–98); Ruch (1887); Světozor (1886–92); Venkov; Vesna (Brno, Vel. Meziříčí 1894–96); Zábavné listy (1888–94); Zlatá Praha (1900–09; 1905 P Pomsta, 1909–10 P Odsouzenec); Zvon (1905–07); – posmrtně: Souvislosti (1999, Ze zápisníků); Tvar (1998, Z deníku naturalisty). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o literatuře:* Kuře melancholik (P 1889; upr. vyd. 1895 s tit. Kuře v kn. Co život opomíjí); Florian Bílek, mlynář z Myšic (P 1894); Dojmy z přírody a společnosti (PP 1894; 2002 spolu s kn. Co život opomíjí); Oba (P 1895); Co život opomíjí (PP 1895, obs. též PP Kuře a Oba; 2002 spolu s kn. Dojmy z přírody a společnosti); Zátiší (PP 1898); V zášeří krbu (PP 1899); Temno (R 1902); Peklo (R 1905); Od nás (PP 1907); Dějiny literatury české pro potřebu obchodního školství (1907; 1909 přeprac. vyd. s P. Zenklem a G. Pallasem, znovu 1912); Povídka z výčepu (1908); Lípa (R 1908); Předtuchy (PP 1909); Z krajského města (PP b. d., 1910; 1971 s tit. Zátoka smrti); Z Prahy (PP 1910); Z chmurných obzorů (PP 1910); Vraždění (R 1910);

Rozvrat (P 1911); Maloměstská idyla (PP b. d., 1911). – *Výbory:* Kuře melancholik a jiné povídky (1964, ed. R. Lužík); Kuře melancholik, Ukolébavka (1974, ed. R. Lužík); Kyvadlo věčnosti 1–15 (2000, ed. A. Herrmann). – *Souborné vydání:* Sebrané spisy (nakl. Aventinum, 1929–31, 5 sv., ed. A. Grund). ▮ KORESPONDENCE: an. (E. Lešehrad): Z dopisů J. K. Š. (nejmenovaným adresátům z 1910 a 1914), Lit. listy 1, 1923/24, s. 59; J. S. Machar: Duše J. K. Š. (Macharovi z 1895–1914), Tribuna 25. 9. – 30. 10. 1927 → Zapomínaní a zapomenutí (1929). ▮ USPOŘÁDAL A VYDAL: Čítanka pro školy obchodní a ústavy příbuzné (b. d., 1906); Čítanka pro obchodní akademie (b. d., 1909, s P. Zenklem); Slovníček cizích slov (1909, s P. Zenklem); Stručná slovesnost (1909, s P. Zenklem); Slovesnost a čítanka pro vyšší třídy škol středních a ústavy učitelské (b. d., 1909, s F. Píseckým). ▮

LITERATURA: V. Martínek: J. K. Š. (1910); V. Sailerová: J. K. Š. (diplom. práce, Filoz. fakulta UK 2004, obs. i přehled o pozůstalosti a ed. z deníků a koresp.). ▮ ● ref. Kuře melancholik: -ch.-, Lumír 1890, s. 108; V. Mrštík, Lit. listy 12, 1890/91, s. 151 a pokr. → Moje sny 1 (1902) ●; an.: ref. Dojmy z přírody a společnosti, Kuře melancholik, Florian Bílek…, Čas 1894, s. 547; ● ref. Dojmy z přírody a společnosti: Kj. (F. V. Krejčí), Rozhledy 3, 1893/94, s. 632; an., Časopis pokrokového studentstva 1894, s. 109 ●; ● ref. Florian Bílek… a Dojmy z přírody a společnosti: Karel Nový (A. Procházka), Lit. listy 15, 1893/94, s. 255 a 274 → (upr.) České kritiky (1912); J. Karásek: Niva 4, 1893/94, s. 271 → Impresionisté a ironikové (1903); J. J. Veselý, Vlasť 10, 1893/94, s. 1127; P. Vychodil, Hlídka lit. 1894, s. 263 ●; L. Čech: ref. Florian Bílek…, Osvěta 1895, s. 277; ● ref. Co život opomíjí: Kirilov (L. Jarolímek), Časopis pokrokového studentstva 3, 1895/96, s. 7; Kj. (F. V. Krejčí), Rozhledy 5, 1895/96, s. 109 ●; ● ref. Zátiší: P. Kunz (F. X. Šalda), Lit. listy 19, 1897/98, s. 279 → KP 4 (1951); F. V. V. (Vykoukal), Světozor 32, 1897/98, s. 309; Z. (J. Laichter), Naše doba 5, 1897/98, s. 656; R. Bazarov (J. Kadlec), Čes. revue 1, 1897/98, s. 1232; A. P. (Procházka), MR 1898, sv. 8, s. 25; an. (J. Vodák), Čas 1898, s. 531 ●; ● ref. V zášeří krbu: -RN.- (A. Novák), Lumír 28, 1899/1900, s. 35; E. Lešehrad, MR 1899/1900, sv. 11, s. 61; F. Sekanina, Obzor lit. a umělecký 2, 1899/1900, s. 168; Kj. (F. V. Krejčí), Rozhledy 9, 1899/1900, s. 157; ar.-, Zlatá Praha 17, 1899/1900, s. 36; ž., Besedy Času 1900, s. 39 ●; J. Kamper: J. K. Š. Několik poznámek k jeho dílu, Čes. revue 4, 1900/01, s. 146 a pokr.; V. Mrštík in Moje sny 1 (1902, Dojmy z přírody a společnosti); ● ref. Temno: K. Z. K. (Klíma), LidN 21. 11. 1902; F. Skácelík, Čes. revue 6, 1902/03, s. 260; Rowalski (A. Bačkovský), Lumír 31, 1902/03, s. 87; M. Marten, MR 1902/03, sv. 14, s. 76; E. Sokol (K. Elgart S.), Rozhledy 13, 1902/03, s. 389; Vrk., Přehled 1, 1902/03, s. 103; Ž., Zvon 3, 1902/03, s. 334; R. Karel (K. Rožek), Srdce 2, 1902/03, s. 120; S. (F. Sekanina), Zlatá Praha 20, 1902/03, s. 22; F. V. Vykoukal, Osvěta 1903, s. 268 ●; J. Karásek: J. K. Š., in Impresionisté a ironikové (1903); J. Rowalski (A. Bačkovský): J. K. Š., Lumír 33, 1904/05, s. 77; ● ref. Peklo: O. T. (Theer), Lumír 33, 1904/05, s. 481; Z. (J. Laichter), Naše doba 12, 1904/05, s. 943; S. Kovanda, Rozhledy 16, 1905/06, s. 33; C. Hoffmann, Das literarische Echo 8, 1905/06, s. 128; F. V. Vykoukal, Osvěta 1906, s. 356 ●; ● ref. Od nás: O. Theer, Lumír 35, 1906/07, s. 451; Ds. (J. D. Konrád), Máj 5, 1906/07, s. 714; T. A. (A. Procházka), MR 1906/07, sv. 19, s. 578 → České kritiky (1912); J. R. (A. Bačkovský), Rozhledy 17, 1906/07, s. 476; fs. (F. Sekanina), Zvon 7, 1906/07, s. 572; Č. (V. Červinka), Zlatá Praha 24, 1906/07, s. 596; -Sp.- (A. Žalud), Čes. revue 1, 1907/08, s. 189; F. V. Vykoukal, Osvěta 1908, s. 167 ●; J. Vodák: Básník temna a hrůzy, Čas 1907, s. 298; ● ref. Povídka z výčepu: A. M. (Macek), Akademie 12, 1907/08, s. 477; an. (J. Vodák), Čas 28. 6. 1908; F. Sekanina, Nár. obzor 15. 8. 1908; J. R. (A. Bačkovský), Venkov 2. 2. 1909 ●; ● ref. Lípa: -r. (R. J. Kronbauer), Hlas národa 20. 12. 1908; an. (J. Vodák), Čas 27. 12. 1908; A. M. (Macek), Akademie 13, 1908/09, s. 191; M. Marten, MR 1908/09, sv. 21, s. 255; -ejč- (J. Krejčí), Naše doba 16, 1908/09, s. 385; B. B-ová (Benešová), Novina 2, 1908/09, s. 440; A. Novák, Přehled 7, 1908/09, s. 369; R. (V. Červinka), Zlatá Praha 26, 1908/09, s. 215; F. Sekanina, Zvon 9, 1908/09, s. 476; F. V. Vykoukal, Osvěta 1909, s. 560; V. K., Pražská lid. revue 1909, s. 60; J. Rowalski (A. Bačkovský), Venkov 10. 6. 1909 ●; Dlr. (V. Dresler): Podobizny dnešních autorů. J. K. Š., Nár. obzor 1. a 8. 5. 1909; V. Štěpánek: F. M. Dostojevskij v české literatuře, Květy 1909, d. 2, s. 470; V. Mrštík: Z literatury. Š. Lípa, MSlR 6, 1909/10, s. 266, 322, 373 (k tomu an., tj. F. X. Šalda, Novina 3, 1909/10, s. 288 → KP 8, 1956); K. Sezima: ref. Předtuchy, Lumír 38, 1909/10, s. 246; ● ref. Z Prahy: A. M. (Macek), Akademie 14, 1909/10, s. 336; B. B-ová (Benešová), Novina 3, 1909/10, s. 412; R. (V. Červinka), Zlatá Praha 27, 1909/10, s. 372; an., PL 7. 8. 1910; V. Bitnar, Obrození 1912, s. 61 ●; ● ref. Z chmurných obzorů: Č. (V. Červinka), Zlatá Praha 27, 1909/10, s. 568; -n. (S. K. Neumann), LidN 26. 8. 1910 → Rozuměti umění (1976); F. V. Vykoukal, Osvěta 1911, s. 66; J. Rowalski (A. Bačkovský), Samostatnost 2. 4. 1911 ●; J. Folprecht: Síla výrazu u J. K. Š., Pražská lid. revue 1910, s. 125; K. Sezima: ref. Vraždění, Lumír 39, 1910/11, s. 276; ● ref. Rozvrat: Š. Jež, Přehled 9, 1910/11, s. 856; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 11, 1910/11, s. 686; -il., LidN 23. 7. 1911 ●; ● ref. Maloměstská idyla: -il., LidN 3. 12. 1911; Ant. Veselý, Čes. revue 5, 1911/12, s. 252; K. Sezima, Lumír 40, 1911/12, s. 69; -ejč- (J. Krejčí), Naše doba 19, 1911/12, s. 626; Š. Jež, Novina 5, 1911/12, s. 251; K. Hikl, Přehled 10, 1911/12, s. 484; M. (V. Martínek), MSlR 8, 1911/12, s. 282; F. V. Vykoukal, Osvěta 1912, s. 235; R. Holý, Samostatnost 7. 3. 1912; G. W. (Winter), PL 8. 9. 1912 ●; V. Dlr. (Dresler), Literární podobizny 11. J. K. Š., Lit. rozhledy 1914, s. 33; ● nekrology: G. W. (Winter), Akademie 18, 1913/14, s. 511;

K. Sezima, Lumír 42, 1913/14, s. 481; R. J. Kronbauer, Máj 12, 1913/15, s. 488; an., Zvon 14, 1913/14, s. 700; Č. (V. Červinka), Zlatá Praha 31, 1913/14, s. 575; K. (F. V. Krejčí), PL 6. 9. 1914; an., LidN 6. 9. 1914; Z. Hostinská, Rudé květy 14, 1914/15, s. 116; -r- (J. Borecký), Topičův sborník 2, 1914/15, s. 98 ●; L. Vondráček: J. K. Š., Akademie 19, 1914/15, s. 144; K. Zitko: Povahopis J. K. Š., Osvěta 1915, s. 206 + Konec života J. K. Š., Osvěta 1915, s. 423; Fdký (F. Frýdecký): Korespondence J. K. Š., Zvon 18, 1917/18, s. 659; J. Laichter: Sociální otázka u Š. a jeho poměr k ženě, in Uměním k životu (1919, přeprac. 1947 s tit. Sociální otázka u J. K. Š. a M. Majerové); K. Sezima: Písmák nečasový, in Podobizny a reliéfy (1919, 2. vyd. 1927); V. Martínek: Vzpomínka na J. K. Š., Moravskoslezský deník 14. 9. 1924 → Živné zdroje (1972) + Rozptýlené vzpomínky na J. K. Š., RA 4, 1928/29, s. 245; A. Grund: Na okraj Š. díla, K. Erban: O J. K. Š., M. Součková: J. K. Š., J. Patočka: Vzpomínka na Š., vše RA 4, 1928/29, s. 246, 258, 272, 299; J. Opolský: O J. K. Š., RA 5, 1929/30, s. 297; M. Součková: Školní vzpomínky 1911–12, Z. Hostinská: Vzpomínky na Š., A. Ederer: Vzpomínky na Š.-profesora, vše RA 6, 1930/31, s. 51, 152, 182; V. Kašpar: Š. Červená země, RA 7, 1931/32, s. 36; A. Chaloupka: J. K. Š., Venkov 18. 10. 1934; J. Machytka: Dva příspěvky o J. K. Š., LF 1937, s. 291; F. Hampl: Dvě obžaloby, LitN 10, 1937/38, č. 1, 2, 9, 10; an.: Památce J. K. Š., Nár. práce 17. 10. 1939; K. Sezima in Z mého života 2 (1946, s. 176); bs (B. Slavík): Nad dílem J. K. Š., LD 4. 9. 1949; -jb- (J. Brabec): J. K. Š. 1864–1914, LitN 1959, č. 40; R. Lužík in J. K. Š.: Kuře melancholik a jiné povídky (1964); V. Maršíček in J. K. Š.: Zátoka smrti (1971); (hey) (J. Heyduk): Temný svět včerejška, LD 4. 9. 1974; R. Lužík in J. K. Š.: Kuře melancholik, Ukolébavka (1974); J. Nejedlá in Balada a moderní epika (1975); R. Pytlík: O českém románu sociálním, ČLit 1976, s. 404 → Česká literatura v evropském kontextu (1982) + Symboly a mysteria J. K. Š., in Sedmkrát o próze (1978); M. Nondková: J. K. Š., Lit. měsíčník 1987, č. 4; E. Pilařová: Hořkost života, Krkonoše 1988, č. 6; M. Procházka: Nedoceněný J. K. Š., Čes. jazyk a literatura 44, 1993/94, s. 210; I. Slavík: J. K. Š., nepřipomínaný autor, LitN 1994, č. 51–52; J. Hrdlička: Osudy duše (Ze zápisníku), Souvislosti 1999, č. 2; K. Komárek: J. K. Š. v zášeří literatury, Aluze 1999, č. 3–4; A. Herrmann in J. K. Š.: Kyvadlo věčnosti 15 (2000); M. Petříček: Marné tíhnutí duše zjitřené, Respekt 2000, č. 28; I. Vízdalová: Počátky expresionismu, sb. Česká literatura na předělu století (2001); J. K. (Kudrnáč) a Z. K. (Komárková) in J. K. Š.: Dojmy z přírody a společnosti, Co život opomíjí (2002); M. Tomášek: Rané prózy J. K. Š., ČLit 2003, s. 776; A. Jedličková: Povídky z hor. Implikované prostředí a žitý prostor, sb. Perla v hrubé kazajce (2005); A. Debická: Časoprostor v próze J. K. Š. Zátoka smrti, sb. Čas v jazyce a v literatuře (2005).

dh

Václav **Šlosar Doubravský**

* 12. 10. 1873 *Újezd* u Hořovic
† 17. 11. 1953 *Chrudim*

Autor nenáročných historických a humoristických próz, překladatel.

Překlady do slovenštiny i některé další práce podepisoval Václav Šlosar, podepisoval se též Václav (Š., Šl.) Doubravský i dívčím jménem své manželky. – Otec pracoval zprvu jako nádeník, po získání místa železničního zřízence se přestěhoval s rodinou do Borku u Hořovic. V nedalekém Kařezu se Š. vyučil strojním zámečníkem a byl zaměstnán v různých strojírnách v Borku, Vídni a opět v Borku. Po propuštění z práce za průmyslové krize a podporován cerhovickým kaplanem odešel na studia do Prahy: 1893–1901 na gymnázium v Žitné ul., 1901–05 na pražskou filoz. fakultu, 1906 získal aprobaci pro český jazyk, francouzštinu a němčinu. Učil na reálkách v Telči (1905–06), v Příbrami (1906–19, též francouzštinu na tamějším gymnáziu) a v Bratislavě (1919–20). Oženil se 1908 s profesorkou příbramského dívčího lycea. Jako ředitel učitelského ústavu působil ve Spišské Nové Vsi (1920–32; zde spoluzaložil rodinnou školu) a jako ředitel soukromého dívčího učitelského ústavu v Chrudimi (1932–36); 1939 odešel do výslužby. Byl členem chrudimského zastupitelstva, předsedou rady pro veřejnou knihovnu a členem výboru Vlastivědného muzea pro východní Čechy.

Převážná část Š. tvorby vyšla v edici katolicky orientované lidové četby Ludmila a zpravidla líčila buď v historických kulisách střet dobrých a statečných katolíků se zrádnými a amorálními jinověrci, např. s českými bratry (*Pan Zdeněk Chrášťanský, Z lásky k svým, Ze svatohorského údolí* aj.), nebo ve výchovných povídkách ze současnosti s ateisty, socialisty a anarchisty i s představiteli hnutí Omladina (*Kterak pan doktor o rovnosti kázal…, „Teplí“ a „studení“, Pod tíhou předsudků* z knihy *Z víru života* aj.). Okouzlení moderní technikou v továrnách a důraz na tvořivou pracovitost ozvláštňuje částečně autobiografickou milostnou historii talentovaného dělníka a bohaté vzdělané dívky (*O cizí čest*). V šumavské přírodě se odehrává nenáročná idylka o lásce nepraktického profesora a moderní dívky (časopisecky s tit. *Tři terna*, knižně s tit. *Pošu-*

mavským rájem), v Tatrách humoreska o nedobrovolném pobytu malíře v horské chatě (*V zajetí*) a na východním Slovensku výchovná humoreska o napálených podvodnících *Pašeráci*. Š. ojediněle překládal do češtiny beletrii, více do slovenštiny: vedle beletrie i literaturu pro mládež a pedagogické příručky, doplňované pro slovenského čtenáře.

PSEUDONYMY, ŠIFRA: Kařezský, Marie Mulačová (dívčí jméno manželky), Petr Famfula, Petr Pamfula, Podbrdský; Dský. ▮ PŘÍSPĚVKY *in:* Besedy lidu (1894); Dělnické noviny (1994); Chrudimský kraj (1939); Vlasť (1905, 1915–16, 1927–29; 1927–28 P Pašeráci, 1928–29 P V zajetí); Výr. zpráva Českosl. štátneho koed. učiteľského ústavu v Spišskej Novej Vsi za školský rok 1928/29 – …1932/33; Výr. zpráva reál. školy v Příbrami za rok 1913/14 – …1914/15 (1914, Jan Vítovec, husitský válečník, v slovinském podání historickém a lidovém); Výr. zpráva. Stát. českosl. koed. ústav učitelský v Chrudimi 1933/34 – …1935/36. ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Kterak pan doktor o rovnosti kázal a jak ji Šťoural svědomitě vykonával (1892, s PP jiných); „Teplí" a „studení" (P 1893, s PP jiných); Pan Zdeněk Chrášťanský (P 1899, podp. Václav Šl. Doubravský); Vyděděnci (P 1900, podp. Václav Šl. Doubravský); Z dob slávy a štěstí (P 1901); Z lásky k svým (P 1904); Stíny duší (PP 1906); Z víru života (PP 1910); Pro klid duše (P 1913); Ze svatohorského údolí (P 1915, podp. Václav Doubravský, s P F. Čecha); Pošumavským rájem (P b. d., 1920 ← Vlast 1915–16 s tit. Tři terna); O cizí čest (1921). – *Překlady:* Ch. Bell: Tajemný palankýn (b. d., 1911); L. Georges-Renard: Osudy ztracené (b. d., 1912, pseud. Marie Mulačová); F. Detela: Proti božským úradkům (1920); – do slovenštiny: J. D. Roustan: Petrík, malý vysťahovalec (1929); V. Nazor: Synovia mora (1931); O. Kádner: Stručné dejiny pedagogiky pre štvrtý ročník slovenských učiteľských ústavov (1933, i dopln.); W. Umiński: V krajine vychádzajúceho slnka (1933); E. Berka, V. Kejř: Školská prax (1934, s M. Hurdálkovou, i dopln.); V. Kejř: Poznámkový zošit ku kritickej konferencii (1935); E. Berka, J. Weiss: Buď pripravený (1935). – *Ostatní práce:* Před prvním sjezdem katolického dělnictva (1894). ▮

LITERATURA: -ský: ref. Z dob slávy a štěstí, Naše doba 9, 1901/02, s. 944; R. Zháněl: ref. Z lásky k svým, Vlasť 20, 1903/04, s. 1039; J. Herzig: ref. Z víru života, Vlast 27, 1910/11, s. 367 + ref. Pro klid duše, Vlast 29, 1912/13, s. 957; ● ref. Pošumavským rájem: K. H., Čes. osvěta 17, 1920/21, s. 266; -btk- (V. Brtník), Zvon 21, 1920/21, s. 631; J. A. N. (Novotný), LidN 1. 7. 1921 ●; Š. Rada: ref. O cizí čest, Vlast 38, 1921/22, s. 487; A.: V. Š. sedmdesátníkem, Východočes. kraj 15. 10. 1943; P. Kobetič: V. Š., Noviny Chrudimska 21. 1. 1999.

ik

Josef **Šmaha**

* 2. 8. 1848 *Karlín* (Praha-K.)
† 11. 5. 1915 *Pohled* u Havlíčkova Brodu

Herec a režisér, autor divadelních her ze soudobého maloměstského prostředí, cestopisných črt a memoárových statí.

Narodil se v rodině truhláře, která se záhy přestěhovala do Pardubic; tam vychodil německou nižší reálnou školu a nastoupil jako praktikant ke dráze, kde byl otec vedoucím dílen. V lednu 1864 odešel k divadlu. Začínal u společnosti F. J. Čížka, od 1867 působil u P. Švandy ze Semčic jako herec, později i jako režisér. 1874 byl angažován do pražského Prozatímního divadla. Když pro neshody s ředitelstvím 1878 odešel, hrál krátce v německé aréně Hajnovka na Vinohradech, pak v Celovci (Klagenfurt) a v Záhřebu, 1879 se vrátil ke Švandově společnosti do Plzně, kde se 1880 oženil s dcerou kutnohorského archiváře a ředitele kůru T. Veselskou (1856–1911), herečkou Švandova souboru. 1883 byl angažován jako herec do Nár. divadla, příštího roku tam byl jmenován režisérem. Svým všestranným herectvím (vystupoval v činohře, opeře i operetě, hrál role komické i tragické) i režiemi (opět činoherními i operními) charakterizovanými péčí o dobovou věrohodnost v duchu Meiningenských se v 80. a 90. letech stal předním představitelem jevištního realismu. Vyvíjel i pedagogickou činnost v Dramatické škole Nár. divadla a ve vlastní privátní herecké škole pro operní pěvce (1902–04). Podílel se také na práci stavovských organizací, 1904–06 byl předsedou Ústřední jednoty čes. herectva, 1902 zakládajícím členem Nakladatelského družstva Máje. Podnikl cesty do Itálie, Francie, 1893 do USA (Chicago, New York, Cleveland), kde hrál se společností F. Ludvíka a s krajanskými ochotnickými spolky, 1893 do Berlína, 1894, 1898 a 1905 do Záhřebu, kde pohostinsky režíroval. 1905 byl penzionován. V lednu 1906 odjel do Bulharska, aby se ujal funkce ředitele Nár. divadla v Sofii, kterou zastával do 1909 a v níž se zasloužil o konstituování profesionálního bulharského divadla. Po návratu do Čech trávil poslední léta svého života v Táboře. Zemřel během léčebného pobytu v lázních Pohled. Pohřben byl na svatojakubském hřbitově v Táboře.

Š. literární práce vznikaly na okraji jeho dominující tvorby divadelní. Počátkem století napsal pětici her ze současnosti, v nichž kriticky zobrazoval pochybné maloměšťácké mravy a životní ideály deformované touhou po majetku a vyšším společenském postavení. Nadvláda ideového záměru a jeho tendenční zpracování poznamenaly schematismem jejich postavy a povrchností uměle konstruovaný děj. Š. v nich sice obratně uplatnil množství životních detailů, humorných až fraškovitých situací, zůstal však poplatný postupům starší dramatické tvorby, s níž se seznámil ve své profesi herecké. Veselohru *Premiéra na vsi* a dramata *Zlato* a *Dcera* uvedl bez většího ohlasu ve vlastní režii na scéně Nár. divadla. V drobných memoárových statích (fejetony, causerie, cestopisné črty) Š. zaznamenal bezmála celý svůj život, objasnil přípravu svých režií a přinesl mnohé informace o domácím i zahraničním divadelním dění. Dojmy z cesty do USA a ze setkání s tamní krajanskou komunitou shrnul v knize *Americké táčky.*

PŘÍSPĚVKY *in:* sb. Belvedere (1897); Čes. Thalia (1887); Čes. jih (Tábor 1912–14); Divadelní kalendář na rok 1903; Divadlo (1910–11); Hlas národa (1901, 1905); Humorist. listy (1911); Lumír (1899); Máj (1902, 1911); Meziaktí Nár. divadla (1902); Nár. listy (1893–1911; 1893–94 Americké táčky, 1910 o bulharském divadle); Nár. politika (1910); Osvěta (1895, 1898); Památník k oslavě 40letého jubilea prvního divad. ochotnického spolku Pokrok ve Vídni (Vídeň 1903); Plzeňské listy (1909); Samostatné směry (1901); Venkov (1910–11); sb. Vzpomínky členů Máje (1904); Ženský svět (1903). ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Americké táčky (cestopisné PP 1894); Různí lidé a různé dojmy (FF b. d., 1897); Premiéra na vsi (D 1900, i prem.); Zlato (D 1900, i prem.); Z měst a vesnic (FF 1901); Tiché jubileum (D 1901, i prem.); Dcera (D b. d., 1903, prem. 1904); Pátá hodina paní Berouškové (D b. d., 1904, i prem. s tit. Pátá hodina /Five o'clock/ u Crescencie Berouškové). – *Výbor:* Dělali jsme divadlo (z divad. vzpomínek, 1982, ed. F. Černý). ▮ KORESPONDENCE: Redakce: Pan J. Š. poslal nám… (J. Vrchlickému z 1888), Hlas národa 22. 12. 1888; in Vrchlický v dopisech (J. Vrchlickému z 1908; 1955, ed. A. Pražák). ▮ USPOŘÁDAL A VYDAL: Monology (1885). ▮

LITERATURA: -r.: Kus života českého herce, Mor. orlice 14. 12. 1886; ● ref. Americké táčky: T., Lit. listy 15, 1893/94, s. 243; F. V. V. (Vykoukal), Světozor 28, 1893/94, s. 323; J. Blokša, Hlídka lit. 1894, s. 461; F. K. Hejda, Osvěta 1894, s. 947 ●; ● ref. Premiéra na vsi: jv. (J. Vodák), Obzor lit. a umělecký 2, 1899/1900, s. 76; Dugazon, Lumír 28, 1899/1900, s. 228; Nemo (K. B. Mádl), Zlatá Praha 17, 1899/1900, s. 227; -!-, (J. Kamper), Čes. revue 3, 1899/1900, s. 1014; š. (J. Kuffner), NL 13. 3. 1900; -r. (R. J. Kronbauer), Hlas národa 13. 3. 1900; P., PL 14. 3. 1900; F. Zákrejs, Osvěta 1900, s. 359 ●; ● ref. Zlato: K. (F. V. Krejčí), PL 11. 12. 1900; š. (J. Kuffner), NL 11. 12. 1900; -r. (R. J. Kronbauer), Hlas národa 13. 12. 1900; H., Lumír 29, 1900/01, s. 148; K. (J. Kramper), Čes. revue 4, 1900/01, s. 740; K., Zvon 1, 1900/01, s. 144; F. Zákrejs, Osvěta 1901, s. 154 ●; ● ref. Z měst a vesnic: A. Tuček, Zvon 1, 1900/01, s. 299; -r. (R. J. Kronbauer), Hlas národa 3. 2. 1901 ●; Luisa: ref. Tiché jubileum, LidN 18. 1. 1902; ● ref. Dcera: K. Z. K. (Klíma), LidN 27. 2. 1903; ech. (V. Štech), Máj 2, 1903/04, s. 599; Nemo (K. B. Mádl), Zlatá Praha 21, 1903/04, s. 382; J. Lý (Ladecký), Zvon 4, 1903/04, s. 518 + (pod vl. jm.) Osvěta 1904, s. 748; F. X. H. (Hodáč), LidN 29. 5. 1904 ●; ● ref. Pátá hodina paní Berouškové: -r. (R. J. Kronbauer), Máj 2, 1903/04, s. 715; -m-, Zvon 4, 1903/04, s. 615 ●; ● nekrology: an., Zvon 15, 1914/15, s. 476; A. Nečásek, Venkov 13. 5. 1915; J. Vodák, Čas 13. 5. 1915 → Tváře českých herců (1967); K. Mušek, NL 2. 7. 1915; O. Fischer, NL 25. 7. 1915 ●; L. Danzerová in Ze života divadelního (1917); B. Benoni in Nová kniha vzpomínek a dojmů (1919); K. Želenský in Komedie hrané a prožité (1926); L. Novák in Stará garda Národního divadla (1937); K. Engelmüller in O slávě herecké (1947); skn (F. Sekanina): Sto let od narození J. Š., ND 3. 8. 1948; L. Klosová: J. Š., sb. Listy z dějin českého divadla 2 (1954); V. Ivanov: J. Š., Bulharsko ve výstavbě 1955, č. 6; F. Černý in J. Š.: Dělali jsme divadlo (1982).

eš

Helena **Šmahelová**

* 14. 7. 1910 *Řestoky* u Chrudimi
† 5. 11. 1997 *Rakovník*

Prozaička, tvůrkyně psychologických románů a knih pro děti a mládež, zejména pak tzv. dívčích románů, autorka vzpomínek na Jaromíra Johna, též editorka jeho knih.

Po sňatku s P. Trostem obč. jménem Trostová. – Pocházela ze staré mlynářské rodiny. V dětství prošla se svými rodiči několik míst na Olomoucku a Přerovsku (Chvalkovice, Prosenice, Věrovany, Dub n. Moravou), 1924 začala studovat reálku v Bratislavě, kde otec získal zaměstnání. Studium brzy přerušila a odešla za svou těžce nemocnou matkou do Ledče n. Sázavou, kde se vyučila v knihkupectví. Po matčině smrti se 1929 přestěhovala k babičce do Chrudimi a 1931 nastoupila místo úřednice v okresní nemocenské pojišťovně. 1937 přešla

do obdobné instituce v Praze, tam setrvala do 1942, kdy odešla do Slatiňan u Chrudimi. Zde se sblížila se spisovatelem J. Johnem, kterého po skončení války následovala do Olomouce a vytrvala s ním až do jeho smrti 1952. V Olomouci dokončila v externím studiu své středoškolské vzdělání (mat. 1948) a vystudovala filoz. fakultu, obor filozofie, psychologie a estetika (1948–52, doktorát na téma *Obrazotvornost a její sociální funkce*). 1952 se provdala za lingvistu a literárního vědce P. Trosta, s nímž pak 1956 odešla do Prahy, kde žila do konce života.

Š. vstoupila do literatury ve 30. letech drobnými prózami otiskovanými v různých časopisech a novinách. První její knižní práce *Sedmý den odpočívej* je pestrou mozaikou lidských osudů, ovlivněnou do jisté míry unanimistickými pracemi J. Romainse. Hrdinkami jednotlivých obrázků, spjatých jen velmi slabě způsobem prožívání dne volna, jsou ženy s jejich každodenními starostmi, které právě v neděli kulminují. Pokusem o rozsáhlou románovou kroniku je druhá práce Š. *Pelantovi*, historie dvou generací široce rozvětvené maloměstské rodiny; ponorem do hlubin osobní psychologie hrdinů se Š. sbližovala s jedním z vůdčích proudů tehdejší prózy. Román se později pokusila pod názvem *Dědicové snů* s nevelkým úspěchem přepracovat hlavně doplněním společenských a politických událostí do historie individuálních osudů. Následující dlouhou přestávku v literární tvorbě přerušila Š. až po 12 letech příběhem ze života mládeže *Mládí na křídlech*. Od té doby pravidelně přicházela s dalšími pracemi pro děti a mládež. Jejich hrdinkami jsou většinou dívky (s výjimkou prózy *Karlínská číslo 5*) mimořádně citově založené, postavené do problémů dobového rodinného života, vztahu k rodičům i rodičů mezi sebou, postavení v dětském kolektivu, jež se dětí vesměs bolestně dotýkají. Š. jimi obnovila tradici dívčí četby, vyvarovala se některých, ne však všech úskalí tohoto žánru, jako např. víry v sílu rychlé a bezprostřední výchovy a s tím spojené nevěrohodnosti povahových zvratů některých postav. Příznivý kritický ohlas jejích prací pro děti a mládež však převažoval a Š. byla považována za přední autorku tohoto žánru; k tomu přispěla i její aktivita publicistická a kritická, účast při redigování časopisů, na setkáních autorů a čtenářů dětské literatury atd. Od konce 50. let se Š. vracela i k literární tvorbě pro dospělé, polemický ohlas provázel novelu *Cesta ze zármutku,* k níž podnět přišel, jak to bývalo u Š. časté, z vnějšího náhodného popudu; jestliže od samého počátku tvorby se Š. v knihách pro dospělé nijak nevyhýbala smrti, kterou chápala jako součást života, nezvyklost této prózy spočívala v tom, že na rozdíl od jiných (*Sobectví, Žena roku 1900*) se smrt objevuje na samém začátku příběhu a vyrovnání se s ní se děje spíš na účet mrtvého. Od konce 70. let se Š. stále více nořila do minulosti, nejprve svého vlastního života (*Vůně letních jablek, Vzpomínky na Jaromíra Johna*), později celého mlynářského rodu Šmahelů. Jeho historii, založenou na podrobném studiu pramenů zpracovala do tří svazků románových kronik (*Stíny mých otců, Stopy mých otců a Hlasy mých otců*). Soužití s J. Johnem zachytila v podobě prostých, ale svěžích vzpomínek, příběh svého manželství s P. Trostem zpracovala beletristicky v drobné knížce *Útěk postřeleného zajíce.* Ze vzpomínek je vytěžena i knížka *Soumrak,* válečná historie J. Kotrlého, blízkého přítele J. Johna i Š. Byla též autorkou rozhlasových her (Smuteční hostina, 1978; Kůň s krávem aneb Svatba po hanácku, 1984).

PSEUDONYMY: Helen, Helén, Hellén (jen u mladistvých časopiseckých prací). ▮ PŘÍSPĚVKY *in:* sb. Čarovná zahrada (1944); Čes. slovo; Čtenář (1964); Dětská kniha (1956); sb. Holčičí tajnosti. Magazín pro děvčata 6 (1968); Chrudimský kraj (1940); sb. Kam se poděla původní česká literatura? (1997); Kmen (1989); Květy; Kytice (1946); Lid. noviny; Lit. měsíčník; Lit. noviny (1958); Mateřídouška; Mladá fronta; Naše domácnost (1947); Naše rodina; Naše zprávy (1940); sb. Nejlepší dětem (1976); Nové knihy (od 1961); O knihách a autorech (1978); Panoráma (1940); Pestré květy (od 1932); Pestrý týden; sb. Pohádky kolem nás (1967); Práce (1988); Právo lidu; Rodina a škola (1974); Svob. zítřek; Tau (1994); Tvorba; Učitelské noviny (1979); Večerní Plzeň (1975); Vlasta; sb. Zahrada snů (1949); Zlatý máj; Ženské noviny. ▮ KNIŽNĚ. *Beletrie:* Sedmý den odpočívej (P 1940); Pelantovi (R 1944; 1974 upr. vyd. s tit. Dědicové snů); Mládí na křídlech (P pro ml., 1956; upr. vyd. 1978); Velké trápení (P pro ml., 1957); Planá růže, růžička šípková (P 1958); Magda (P pro ml., 1959); Dva týdny prázdnin (P pro ml., 1960); Cesta ze zármutku (P 1961); Karlínská číslo 5 (P pro ml., 1961); Devět tisíc dnů (P 1963); Jsem už velká dívka (P pro ml., 1963; 1966 společně s P Magda a P Dva týdny prázdnin; 1983 společné upr. vyd.); Dobrá mysl (P pro ml., 1964); Lenka a Bob (P pro ml., 1964); Chrabrovka (P pro ml., 1965); Dora a medvěd (P pro ml., 1967); Sobectví (P 1969); Muž

a žena (R 1972); Bratr a sestra (P pro ml., 1973); Žárlivost (P pro ml., 1975); Listy z deníku (P 1975); Kdy přijde Dora? (P pro ml., 1977); Dora na cestách (P pro ml., 1979); Vzpomínky na Jaromíra Johna (1979); Žena roku 1900 (R 1979); Vůně letních jablek (vzpomínkové PP, 1980); Dům radostí (P 1982; společně s P Planá růže… a s P Cesta ze zármutku 1989, s tit. Cesty ze zármutku); Stíny mých otců (R 1984, 1. d. trilogie); Já a moji drazí (P 1985); Stopy mých otců (R 1985, 2. d. trilogie); Hlasy mých otců (R 1987, 3. d. trilogie); Útěk postřeleného zajíce (P 1989); Soumrak (P 1993); Největší tajemství (P pro ml., 1996). – *Souborné vydání:* H. Š. Knihy pro mládež (Stát. nakl. dětské knihy, pokr. Albatros, 1966–71, 5 sv.: 1, 2, 3, 7, 8, nedokonč.). ▮ KORESPONDENCE: L. Štěpán: Dr. H. Š. – z dopisů při tvorbě trilogie Stíny, Stopy a Hlasy mých otců (L. Štěpánovi z 1980–86), Chrudimské vlastivědné listy 1997, č. 6. ▮ USPOŘÁDALA A VYDALA: J. John: Dílo (1954–59, 5 sv., 5. sv. 1959 s tit. Šibalství svršků a jiné kratochvíle) + Mlčící povídkáři (1957) + Eskamotér Josef a jiné prózy (1958, výbor) + Výbušný zlotvor (1959) a několik dalších reedic již knižně vydaných Johnových prací; sb. Nová nůše pohádek dětem pro radost a velkým k zamyšlení (1980). ▮

LITERATURA: H. Š. (1982, příležitostný tisk nakl. Albatros); A. Hájková: H. Š. (1988, s bibliografií knižního díla a výběrově ohlasů). ▮ ● ref. Sedmý den odpočívej: K. P. (Polák), KM 1940, s. 420; J. Šnobr, Panoráma 1940, s. 87; drb. (J. Borecký), Zvon 41, 1940/41, s. 295; B. Fučík, Akord 8, 1940/41, s. 65 ●; K. P. (Polák): ref. Pelantovi, Nár. práce 3. 10. 1944; ● ref. Mládí na křídlech: A. Hájková, HD 1956, s. 416; M. Koukalová, Literatura ve škole 1956, s. 385 ●; V. Pazourek: ref. Velké trápení, HD 1958, s. 183; ● ref. Planá růže, růžička šípková: A. Linke, Mladá fronta 15. 5. 1958; M. Petříček, NŽ 1958, s. 625; M. Blahynka, NŽ 1959, s. 152 ●; ● ref. Dva týdny prázdnin: A. Hájková, ZM 1961, s. 421; O. Kryštofek, Práce 28. 5. 1961 ●; ● ref. Cesta ze zármutku: A. Linke, Plamen 1962, s. 111; J. Opelík, Kultura 1962, č. 7; J. Petrmichl, RP 25. 3. 1962; Z. Vavřík, LitN 1962, č. 11 ●; ● ref. Karlínská číslo 5: Z. Vavřík, LitN 1962, č. 6; Z. K. Slabý, ZM 1962, s. 104 ●; Z. Stejskal in Moderní česká literatura pro děti (1962, s. 306); ● ref. Devět tisíc dní: M. Suchomel, Plamen 1963, s. 106 → Co zbylo z recenzenta (1995); M. Nyklová, RP 22. 5. 1963 ●; ● ref. Jsem už velká dívka: Z. K. Slabý, ZM 1963, s. 545; Z. V. (Vavřík), LitN 1963, č. 50 ●; J. Vitvarová, Řeč dětských postav v románě H. Š. Karlínská číslo 5, ZM 1963, s. 350; ● ref. Dobrá mysl: V. Vařejková, Komenský 89, 1964/65, s. 576; A. Hájková, ZM 1966, s. 50 ●; ● ref. Chrabrovka: B. Hekl, Impuls 1966, s. 852; V. Kovařík, ZM 1966, s. 457 ●; V. Frýbová: ref. Dora a medvěd, Impuls 1968, s. 448; I. Zítková: ref. Sobectví, Mladá fronta 11. 11. 1969; ● ref. Bratr a sestra: V. Nezkusil, ZM 1973, s. 534; Š. Vlašín, Tvorba 1973, č. 19 ●; (iz) (I. Zítková): Dědicové snů, Zeměd. noviny 11. 11. 1974; ● k pětašedesátinám: B. Mach, Práce 12. 7. 1975; V. Nezkusil, ZM 1975, s. 391 ●; H. Hrzalová: Současné látky v románech H. Š., Lit. měsíčník 1975, č. 9; ● ref. Žena roku 1900: F. Soldan, Večerní Praha 14. 9. 1979; J. Holoubek, Tvorba 1979, č. 36 ●; ● k sedmdesátinám: F. Cinger, RP 14. 7. 1980; M. Veselá (Nyklová-V.), Práce 14. 7. 1980; D. Vlašínová, Rovnost 22. 7. 1980; M. Nyklová (rozhovor), Vlasta 1980, č. 34; J. Voráček, Lit. měsíčník 1980, č. 3 ●; J. Mourková: ref. Vzpomínky na Jaromíra Johna, ČLit 1980, s. 526; ● ref. Dům radostí: J. Mourková, Tvorba 1982, č. 51, příl. Kmen; A. Hájková, Rovnost 5. 1. 1983; O. Rafaj, Lit. měsíčník 1983, č. 9 → Literatura a čas (1985) ●; J. Voráček in K vývoji a typu poúnorového českého románu pro mládež, ZM 1983, s. 5, 67, 131, 197; ● ref. Stíny mých otců: J. Klempera, Práce 28. 6. 1984; V. Heger, Rovnost 4. 7. 1984; L. Vacina, RP 13. 7. 1984; J. Dvořák, Tvorba 1984, č. 27, příl. Kmen; I. Zítková, Zeměd. noviny 25. 6. 1985 ●; ● ref. Já a moji drazí: Z. Heřman, Mladá fronta 3. 8. 1985; V. Nezkusil, ZM 1986, s. 57 ●; J. Hrabák: Dílo H. Š. v kontextu české prózy 50. až 60. let, Lit. měsíčník 1985, č. 6; ● ref. Stopy mých otců: I. Zítková, Zeměd. noviny 24. 1. 1986; (vn) (L. Vacina), Pochodeň 12. 8. 1986 ●; O. Uličný in Prostor pro jazyk a styl (1987, s. 183); ● ref. Hlasy mých otců: V. Novotný, Zeměd. noviny 7. 6. 1988; N. Mlsová, Pochodeň 6. 9. 1988; D. Moldanová, Lit. měsíčník 1988, č. 7; J. Mourková, RP 3. 5. 1989 ●; ● ref. Útěk postřeleného zajíce: Z. Heřman, Zeměd. noviny 24. 10. 1989; J. Urbanec, Kmen 1989, č. 40 ●; N. Mlsová: Mlynářská trilogie H. Š. jako typ aktualizační kroniky, SPF Hradec Král., Jazyk – literatura – metodika, 1990, sv. 57, s. 123; ● ref. Soumrak: E. Lukeš, Tvar 1994, č. 7; V. Novotný, Práce 21. 4. 1994 ●; ● nekrology: spa (M. Spáčilová), Mladá fronta Dnes 6. 11. 1997; jmf (J. Mlejnek), LidN 6. 12. 1997; F. Cinger, Právo 10. 11. 1997; H. Hrzalová, Haló noviny 19. 11. 1997; (vl) (Š. Vlašín), Naše pravda 1997, č. 44; V. Justl, LitN 1997, č. 47; M. Šubrtová, Ladění 1997, č. 4 ●; M. Bastl: Literární zobrazení mlynářské rodiny Šmahelů a života v Chrudimi v l. 1848–1912 v díle H. Š., Chrudimský vlastivědný sborník, sv. 3, 1998, s. 75; ● k 90. výr. nar.: (vl) (Š. Vlašín), Naše pravda 2000, č. 30; (ns), Ladění 2000, č. 3 ●; F. Všetička in Olomouc literární (2002, s. 196).

vf

Jaromír Václav **Šmejkal**

* 14. 11. 1902 *Nusle* (Praha-N.)
† 27. 12. 1941 *Mauthausen* (Rakousko)

Autor próz a básní s exotickými motivy, dobrodružných románů, děl blízkých literatuře faktu a vlastenecky založené rodinné kroniky; textař, překladatel a publicista.